

ŽELEZAR

TEDNIK - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 27. SEPTEMBRA 1979

ŠTEVILKA 36 • LETO: XXVIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484 in 726. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484. Tisk: GP Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72

STROŠKI V AVGUSTU PRESEGLI PLANIRANE

V avgustu smo poslovali z višjimi stroški kot smo jih načrtovali. Skupno zvišanje znaša 20,9 milj. dinarjev, pri čemer so najbolj presegle načrtovane stroške v temeljni organizaciji Valjarna bluming-štekla.

Vzroki za tolikšno povišanje proizvodnih stroškov so predvsem v nedoseganju količinskega plana in v slabšem izplenu. Med temeljnimi organizacijami, katerih dejanski stroški so v avgustu presegle planirane, so poleg TOZD Valjarna bluming-štekla še TOZD Hladna valjar- na Jesenice, Žičarna, Elektrode,

Žebljarna, Strojne in Remontne delavnice, Vzdrževanje in Energetika.

Glavni vzrok za prekoračitve načrtovanih stroškov v TOZD Valjarna bluming-štekla so predvsem slabše doseženi izpleni; na blumingu je izplen nižji za 2,4 %, na šteklu pa za 4,1 %. Zaradi večje proizvodnje

bluminga in manjše štetke, so dosegli slabši asortiment, kar je povečalo tudi predelovalne stroške. Na visoke proizvodne stroške, v tem mesecu je vplivala tudi zavržena reklamacija s strani raziskovalnega oddelka v višini 7,8 milj. din.

V skladu z dogovorom in sklepi odborov se izvajajo tudi mesečne obremenitve TOZD Hladna valjar- na Bela za bluming in TOZD Jeklarna za dobavo vložka slabše

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sodelavka v žičarni (IK)

POSEBNO VARSTVO ŽENSK V ZDRUŽENEM DELU

Šesti odstavek 162. člena zvezne ustave med drugim določa, da ženske uživajo pri delu posebno varstvo. Prvi odstavek 188. člena zvezne ustave pa določa, da mati in otrok uživata posebno družbeno varstvo, kar velja za matere nasploh in za delavke posebej.

Zakon o združenem delu (ZZD) določa, da so delavci v temeljni organizaciji združenega dela (TOZD) dolžni urediti v samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih v skladu s samoupravnim sporazumom o združevanju dela delavcev v TOZD posebno varstvo žensk.

Pri urejanju in uresničevanju posebnega varstva žensk, je potrebno tudi upoštevati, da je po ustavi vsem občanom zagotovljena enakost v pravicah in dolžnostih ne glede na spol in enakost pred zakonom, da je zagotovljena svoboda dela, da si vsak

(Nadaljevanje na 8. strani)

PROIZVODNJA SOZD SŽ POD PRIČAKOVANJI

Dosežki v avgustu so pod pričakovanji in v osnovni proizvodnji, to je v proizvodnji surovega železa in jekla celo slabši od doseženih rezultatov v juliju. Julijske rezultate smo pa ocenili za slabe.

PROIZVODNJA SLOVENSKEH ŽELEZARN V AVGUSTU POD PRIČAKOVANJI

Blagovna proizvodnja, ki je pravzaprav najpomembnejša za tržišče, je bila avgusta nekaj boljše od preteklega meseca, vendar še daleč pod načrtovano nalogo. Podobno je z doseženo vrednostjo prodaje, ki z niž-

jo poprečno ceno zaostaja za količinskim rezultatom.

Iz meseca v mesec pa so spodbudnejši podatki o izvozu. Le-ti so bili v avgustu izdatno boljši kot prejšnji mesec. Izvožena količina izdelkov je bila kar 14 % večja od mesečno načrtovane. Razlika od ustvarjene

(Nadaljevanje na 2. strani)

PRIHODNI TEDEN SEJE ZBOROV SKUPŠČINE OBČINE

Prihodni teden se bodo na ločenih sejah sestali vsi trije zbori skupščine občine Jesenice in sicer družbenopolitični zbor v torek, 2. oktobra, zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti pa v četrtek, 4. oktobra. Na vseh treh sejah bodo delegati obravnavali naslednja skupna vprašanja:

PREDLOG ODLOKA O ZAKLJUČNEM RAČUNU PRORAČUNA OBČINE ZA LETO 1978

Zaključni račun proračuna občine Jesenice je predložen delegatom v razpravo in sprejem in za leto 1978 obsega skupnih dohodkov po bilanci proračuna 50.374.827,14 din, od česar je bilo skupno razporejenih dohod-

kov po bilanci 48.993.140,05 din, ne razporejenih dohodkov pa je ostalo 1.381.687,09 din. Nerazporejeni dohodki so bili prenešeni kot dohodek proračuna za leto 1979.

K odloku o potrditvi zaključnega računa je priložen tudi zaključni račun, ki podrobno prikazuje vire dohodkov in razpored dohodkov. Iz

(Nadaljevanje na 6. strani)

KONTROLA IZGOREVANJA S HAGAN 02 ANALIZATORJEM

Z uvajanjem zemeljskega plina se pri priklopu posameznih agregatov — ogrevalnih, žarilnih — peči — v Železarni srečujemo z mnogimi problemi, med katerimi je potrebno posebno pozornost posvetiti prav gotovo kontroli atmosfere v peči pri zgorevanju tega, za nas povsem novega goriva, oziroma nastaviti pravilnega zgorevanja glede na tehnološke zahteve pri ogrevanju oziroma žarenju vložka. Pri tem je določitev odstotka O₂ v dimnih plinih bistvenega pomena za proce- se zgorevanja.

V Železarni se za določitev % O₂ poslužujemo stare in nezanesljive metode z vzorčevanjem in kemijsko analizo z Orsat aparatom. Njena bistvena slabost je v tem, da je čas

od vzetega vzorca do rezultata izredno dolg, kar onemogoča optimizacijo trenutnih pogojev.

(Nadaljevanje na 3. strani)

NIČ NAS NE SME PRESENETITI '79

V letošnjem letu izvajamo v SR Sloveniji akcijo NIČ NAS NE SME PRESENETITI, ki ima izredno globok življenjski pomen namreč, krepiti našo pripravljenost za ravnanje v posameznih nepredvidenih situacijah. To je naša pripravljeno- st za ravnanje v nevsakdanjih življenjskih razmerah kakor so: vojna nevarnost, vojna, potres, poplava, visok sneg in snežni plazovi, požar, hude prometne nesreče, epidemije in druge nevsakdanje razmere. Namen celoletne akcije je, da kar najbolj okrepimo in izpopolnimo sistem obrambnih in samozaščitnih ukrepov v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih skupnostih in da v ta sistem vključimo čimveč delavcev in občanov.

Kako smo bili uspešni pri uresničevanju osnovnega namena akcije, bomo v vsej republiki v soboto in nedeljo, 29. in 30. septembra, s praktičnimi vajami preverjali našo pripravljenost. Zaradi izredne širine možnosti nevsakdanjih situacij, ki lahko nastopijo, bodo tudi naloge oziroma konkretne akcije v posameznih krajevnih skupnostih, orga- nizacijah združenega dela in drugih samoupravnih skup- nostih zelo različne. Zajemale bodo preverjanje in ocenjevanje naše pripravljenosti za ravnanje v vseh mogočih nevsakdanjih življenjskih situacijah.

Odveč je poudarjati ob dejstvu, da nas katerakoli od nevsakdanjih življenjskih situacij lahko doleti vsak čas, da moramo preverjanje in ocenjevanje naše skupne in osebne pripravljenosti vzeti z vso odgovornostjo in resnostjo. Sekretariat akcije NNNP '79 pri občinski konferenci SZDL Jesenice zato poziva vse občane, da se z vso odgovornostjo vključijo v akcijo oziroma se resno odzivajo k vsem aktivnostim v okviru krajevnih skupnosti ali organizacij združenega dela. Nevsakdanje situacije bodo naznanjali tudi alarmni znaki, zato si jih oglejte na oglasnih deskah v svojih stanovanjskih blokih, še enkrat pa se seznanite z vsebino knjižice pod naslovom Kako boste pomagali sebi in drugim, ki so jo prejeli hišni sveti. Če tega nimate pa si danes oglejte našo posebno prilogo, v kateri boste vse to lahko tudi prebrali.

Ob tem moramo poudariti in opozoriti, da je vsaka panika odveč, kajti le-ta je največja nevarnost, kadar nastopijo nevsakdanje življenjske razmere. Tudi razne govorice, ki se razširjajo iz ust neresnih in neodgovornih ljudi, da bodo zaprte trgovine in banke, da ne bo električne energije, da bo zaustavljen potniški promet, da so prepovedane vse prireditve in podobno, so zlonamerne.

Naše neodtujljive in nedotakljive pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz naše obrambne pripravljenosti in družbene samozaščite smo opredelili v naši ustavi, še bolj konkretno pa imamo opredeljene v samoupravnih dokumentih. Tako torej akcija NIČ NAS NE SME PRESENETITI ni v naši socialistični samoupravni družbi nič nenavadnega ali alarmantnega, ampak naša pravica in dolžnost, da smo kar najbolj pripravljeni za ravnanje v nevsakdanjih življenjskih razmerah. Zato tudi ne gre za kampanjo, ampak za spodbujanje in krepitev naše vsakdanje aktivnosti na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite in njune resnične po- družbeljsnosti. V soboto in nedeljo pa bomo to preverjali vsi skupaj v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih skupnostih pa tudi vsak za sebe in v svojih družinah.

SREDSTVA ZA IDEJNI NAČRT KULTURNEGA DOMA

Do 15. oktobra 1979 je treba prek zborov samoupravnih delovnih skupin obravnavati in odločiti o predlogu samoupravnega sporazuma o združevanju sredstev za izdelavo idejnih načrtov novega delavskega kulturnega doma na Jesenicah. Na seji delavskega sveta temeljne organizacije oziroma delovne skupnosti pa bo treba uskladiti pripom- be in ugotoviti rezultat razprave.

(Nadaljevanje na 6. strani)

B.

nic
ipo
pis-
roti

lige
ka-
ke
mo
ala
pri-
ner
za

eni-
12,
nan
vič,

ljše
oži-
ana
oti-
nc-
eni-
zelo
j še
teh.

nju
s
rale

sto-
ble:
Cu-

kih
ipo
gu-

26,
vič
in

nic

sto

lost

25)
vič,
Ko-
r 2,

)

12,
ah,
vič,
išču
a iz
me-
tno
zku-
alk.
prav
kem
elo-
a ne
kipe
leta
eki-
i do

)
odni
ože
so
šek,
ibolj

udi-
k 2,

tudi
r je
dne,
reta
aglo
lkat
5:29
se
ga
bra
e za
udi-
iev-
go-
čini
din-

na
20:0

V soboto in nedeljo bo po vsej Sloveniji sklenjena široka družbenopolitična akcija pod skupnim imenom NIČ NAS NE SME PRESENETITI, katere temeljna nosilca sta socialistična zveza delovnega ljudstva in zveza sindikatov. Akcija, ki je potekala prek vsega leta in bo v soboto in nedeljo pomenila le preverjanje tega kaj smo med letom naredili za našo pripravljenost za ravnanje v izjemnih situacijah, je mnogo prispevala tudi k podružbljanju ljudske obrambe in družbene samozasčite. V zaključnih aktivnostih, ki bodo predvsem potekale v temeljnih samoupravnih organizacijah in skupnostih, bodo množično zajeti delovni ljudje in občani ter vse strukture ljudske obrambe in družbene samozasčite.

Naša železarna je v okviru letošnje akcije NNNP '79 že junija izvedla vajo, v kateri so sodelovali odbori za ljudsko obrambo in družbeno samozasčito temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti, štab civilne zaščite, narodna zaščita, teritorialna obramba in enote civilne zaščite. Ta vaja je pomenila preverjanje naše pripravljenosti za ravnanje v različnih izrednih situacijah in odkrivanje morebitnih slabosti in pomanjkljivosti, ki smo jih in jih moramo v nadaljnjih prizadevanjih odstranjevati. Tako za sklepni del letošnje slovenske akcije NNNP '79 v Železarni ni predvidena nobena vaja oziroma preizkušnja pripravljenosti v takem obsegu, kot je bila junijska preizkušnja pod geslom ŽELEZAR '79.

Seveda pa to ne pomeni, da bomo v tej akciji, oziroma pri preverjanju naše pripravljenosti za naše ravnanje v primeru nevarnosti, vojne, različnih elementarnih nesreč in podobno, neprizadeti opazovalci. V soboto, 29. septembra, ki je naš redni delovni dan, se bodo sestali odbori za ljudski odpor in družbeno samozasčito v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih ter skupaj z družbenopolitičnimi organizacijami analizirali vse vidike naše pripravljenosti organiziranosti in pogledu družbene samozasčite in učinkovitost med akcijo sprejetih in izvajanih ukrepov. Odbori se bodo tudi povezovali s krajevnimi skupnostmi in organizacijami socialistične zveze delovnega ljudstva, da bi akcije čimbolj koordinirano potekale.

Napačno je mišljenje, da je s sobotnim in nedeljskim preverjanjem in ocenjevanjem naše pripravljenosti tudi zaključena akcija NIČ NAS NE SME PRESENETITI. Kljub doseženim določenim uspehom pri razvijanju, krepitvi in organiziranosti naše pripravljenosti za ravnanje v izjemnih situacijah in pri podružbljanju ljudske obrambe in družbene samozasčite ter nasploh pri dvigu splošne varnostne kulture delavcev in občanov, stanje na tem področju še ni povsem zadovoljivo, še niso mobilizirane vse naše sposobnosti in znanje.

AKCIJA NNNP '79 BO V ŽELEZARNI POMENILA SPOPRIJEMANJE S SLABOSTMI

Pri tem seveda izhajamo iz spoznanja, da je ekonomska stabilnost največje jamstvo naše odpornosti do vseh mogočih namer in pritiskov pa naj pridejo od koderkoli. Da je ekonomska stabilnost največje moč za ohranitev naše neodvisnosti, svobode in neuvrčenosti ter za ohranitev in krepitve velikih pridobitev narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije ter bratstva in enotnosti jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Tudi iz tega vidika bomo morali presoditi in oceniti stanje v posameznih temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih. Kajti še vedno so prisotne številne slabosti, katerim botruje človeški faktor. Še vedno se dogaja, da prihaja do različnih zastojev in okvar na proizvodnih napravah in delovnih orodjih zaradi malomarnega odnosa do dela in družbene lastnine. Enake pojave zasledimo pri odnosu do surovin, rezervnih delov, energije, zaščitnih sredstev in podobno. S številnimi slabostmi se srečujemo tudi v pogledu delovne in tehnološke discipline. Še vedno vlada prepričanje, da je samo vratar dolžan in odgovoren za preprečevanje odvajanja naše skupne imovine in za to, da opomni in zapiše delavca, ki zamudi ali predčasno zapusti delo in opravila. Taki negativni pojavi in slabosti pa seveda močno škodijo in zavirajo uresničevanje samoupravno sprejetih družbenih planov in akcijskih programov ter dogovorjenih ciljev. Vse to negativno vpliva na naše poslovne uspehe in rahlja našo ekonomsko stabilnost in socialno varnost. Ravno zaradi vseh navedenih pa tudi nenavedenih slabosti pri našem vsakodnevem delu, se moramo v letošnjih prizadevanjih za ekonomsko stabilizacijo, ki, kakor smo že omenili, še kako sodi v okvir naših skupnih prizadevanj pri uresničevanju koncepcije splošnega ljudskega odpora in družbene samozasčite, skrajno odgovorno in zavestno spoprijeti z vsemi temi slabostmi.

Za uresničevanje vsega tega pa so mnogo premalo samo besede in sklepi. Ravno v okviru teh prizadevanj moramo preverjati ali delovodje in drugi organizatorji dela ter vodilni delci dovolj odgovorno in dosledno opravljajo svoje delo in naloge. Ali imajo nadzor nad prisotnostjo svoje delovne skupine oziroma posameznih delavcev. Ali dovolj odgovorno in preudarno organizirajo delo in razpored dela in opravil ali vodijo računa o delovni varnosti svojih delavcev, o urejenosti proizvodnih oziroma delovnih naprav in podobno.

Preverjanje uresničevanja delovnih nalog in opravil pa je potrebno opraviti za vse strukture in za vse nivoje. Kajti zelo rado se nam tudi dogaja, da na nekaterih »višjih nivojih« kaj radi ugotavljajo obravnavane slabosti in pozivajo k večjemu redu in disciplini oziroma odgovornosti do sprejetih nalog in opravil, sami pa tega ne opravljajo dovolj odgovorno.

Ob vsem tem pa moramo dati tudi javna priznanja in ustrezno materialno stimulacijo vsem tistim delavcem, ki s polno odgovornostjo in zavestno ter vestno opravljajo zaupane delovne naloge in opravila, kajti tudi teh ni malo. Namreč pri dajanju javnih priznanj in pohval smo največkrat zelo skopi.

V teh prizadevanjih nič manj ni pomembno preverjanje delovanja samoupravnih organov, delegatskega sistema in delegatskih razmerij in uresničevanja sprejetih sklepov, dogovorov in sporazumov.

Tako v okvir naših prizadevanj, v naši socialistični samoupravni družbi, na področjih priprav in uresničevanja koncepcije splošne ljudske obrambe in družbene zaščite, sodi mnogo več nalog kot si jih včasih zamišljamo. In ravno v okviru letošnjih prizadevanj v zvezi s slovensko akcijo NIČ NAS NE SME PRESENETITI, se moramo odgovorno spoprijeti z vsemi temi nalogami.

Odbor za LO in družbeno samozasčito
in družbenopolitične organizacije
Železarna

STROŠKI V AVGUSTU PRESEGLI PLANIRANE

(Nadaljevanje s 1. strani)

kvalitete. Te obremenitve so za mesec julij in avgust za TOZD Valjarna bluming-štelke znašale 4,8 milij. dinarjev, kar je vplivalo na višje proizvodne stroške te temeljne organizacije v mesecu avgustu.

Načrtovane stroške so prekoračili tudi v TOZD Hladna valjarna Jesenice, kjer so se nekoliko povežali stroški vložka in predelave, na kar je med drugim vplival tudi obračun stroškov za izdelavo transportnih valjev za konti peč.

V temeljnih organizacijah Žičarna, Žebljarna in Elektrode so bili dejanski stroški višji od planiranih, zaradi nižje dosežene proizvodnje, kot je bila načrtovana.

V TOZD Strojne delavnice in Remontne delavnice so realizirali manj izdelavnih ur kot je bilo planiranih, kar je glavni razlog za povišanje dejanskih stroškov.

Visoko odstopanje od planiranih stroškov (5,4 milij. dinarjev) je nastalo v temeljni organizaciji Energetika. V obratu elektroenergije so imeli sicer znižanje zaradi nižje sezonske cene kupljene električne energije. V ostalih obratih pa je rezultat slabši; v obratu PIV-energije se je delo na remontu kisikarne zavleklo, kar je povečalo stroške dovoza tekočega kisika. Visoki pa so tudi stroški zemeljskega plina, ker vključujejo še porabo v mesecu juliju.

Ostale temeljne organizacije pa so z vidika stroškov poslovale bolje. V temeljni organizaciji Plavž so znižali stroške za 1,2 milij. dinarjev zaradi spremembe asortimenta na aglomeraciji, kjer so porabili manj rude in koksa. Sam plavž pa je povečal stroške zaradi večje porabe koksa in višjih predelovalnih stroškov, kar je posledica nizke proizvodnje.

Tudi v temeljni organizaciji Jeklarna so uspeli znižati stroške. Skupno so dejanski stroški nižji od planiranih za 2,2 milijona dinarjev upoštevajoč obračun povprečne cene SM in EL jekla. SM jeklarna sama ni dosegla načrtovane proizvodnje, tudi asortiment proizvodnje je bil slabši, kar vse je povzročilo višje proizvodne stroške. Veliko boljše pa so delali v EL jeklarni, kjer so dosegli načrtane izpene, znižali so stroške vložka, predvsem zaradi manjše porabe kovinskih dodatkov in spremembe kvalitete programa proizvodnje. Dejanski stroški v tem obratu so bili za 9,4 milijona dinarjev nižji od planiranih.

V TOZD Livarna so izpolnili količinski plan proizvodnje, kakor tudi planirane izpene, rezultat so nižji stroški proizvodnje v tej temeljni organizaciji.

V TOZD Valjarna debele pločevine je znižanje posledica višje proizvodnje od povprečno planirane. Na znižanje v vrednosti 5,8 milijona dinarjev v TOZD Valjarna žice in profilov so vplivali izpene, ki so presegle planirane za 1,9 % in pa nižje cene gredic in konti liva. Izpolnili pa so tudi količinski plan proizvodnje in s tem znižali predelovalne stroške.

Na nižje stroške v temeljni organizaciji Hladna valjarna Bela (4,9 milijona dinarjev) so vplivali boljši izpene in poračun stroškov vložnega materiala s TOZD Jeklarna in TOZD Valjarna bluming-štelke.

V TOZD Jeklovlek je znižanje posledica previsoko planiranih cen za profile glede na to, da sedaj dobivajo vložek iz naše valjarne žice.

Z nižjimi stroški pa so poslovali tudi v temeljnih organizacijah Profilmarna in Vratni podboji.

N. Pesjak

PROIZVODNJA SOZD SŽ POD PRIČAKOVANJI

(Nadaljevanje s 1. strani)

vrednosti izvoza je pa že večja kot pri blagovni proizvodnji. Da bi dosegli tudi mesečno načrtovano vrednost izvoza, je zmanjkalo celih 6 % vrednosti, čeprav je tudi ta rezultat za 11 % boljši od julijskega.

Prekomerna odsotnost z dela, kolektivni dopusti v nekaterih proizvodnih obratih, prekomerni zastoji, podaljšana popravila, pomanjkanje vložka in ostala problematika je domala enaka, kot je bila v juliju. Žal je veliko primerov, da se slabi rezultati vrste iz meseca v mesec ob podobnih navedbah težav v istih TOZD in to vzbuja zaskrbljenost.

Proizvodnja surovega železa je bila pod planom. Na jeseniških plavžih so dosegli le 91 % načrtovane količine. Nasprotno so dosegli odličen rezultat na elektroplavžu železarne Store, saj so izdelali nad 4.000 ton in izvršili mesečni načrt s 131 %. Skupen dosežek je bil 99 % izvršitve plana vendar je bila blizu 3.000 ton manjša, kot lanskem avgustu.

Proizvodnja jekla je bila najnižja v letošnjem letu in že dolgo ni bila tako slaba. Tudi v lanskem avgustu proizvodnja jekla ni bila kaj prida, saj imajo v tem mesecu ravenski jeklarji vsako leto velika popravila. Bila je pa za skoraj 2.400 ton večja ali za okoli 6 %. Po osmih mesecih znaša letošnja proizvodnja surovega jekla vsega nekaj manj kot 502.000 ton. Tolikšna proizvodnja je že za odstotek nižja kot je bila dosežena preteklo leto v enakem obdobju. Do konca letošnjega leta bi morali vse mesece preseči mesečno načrtovane

količine, da bi dosegli lanske letošnje proizvodnje.

V zadnjem četrtletju letošnjega leta bo pričela s poskusnim obratovanjem nova štorska električna oblačna peč. Proizvodnja v novi peči bo lahko stanje izboljšala, vendar je tudi za leto malo verjetnosti, da bo presežena letna proizvodnja 800.000 ton surovega jekla.

V železarnah so presegle načrt blagovne proizvodnje le v železarni Store s 103 %, proizvodnjo traktorjev so pa izvršili le 55 %. V železarni Jesenice je izvršitev 93 % in v železarni Ravne 91 %.

Razen pri debeli pločevini na Jesenicah, so v vseh vročih valjarnah izdelali za prodajo manj kot je po načrtu, mesečno načrtovana količina. Dobre rezultate so dosegli pri kovanih izdelkih v železarni Ravne, jeklovleku v vseh treh železarnah, hladna valjarna železarne Jesenice, kjer je količinska izvršitev 106 % in še proizvodnja vzmeti. V obratih, kjer so imeli kolektivne dopuste, so dosegli komaj kaj več kot polovico po načrtu mesečno načrtovane količine. Največji zaostanki se pojavljajo zopet pri izdelkih najvišje stopnje predelave in največje vrednosti. Razumljivo se to odraža tudi na doseženih poprečnih ceni prodaje.

Med predelovalci so izdatneje zaostali za mesečno načrtovano količino le v Plamenu. V Verigi so mesečni plan izvršili 102 %, v Tovilu 115 % in v Žični 100 %. Ker je pa zaostanek v Plamenu 23 %, skupni dosežek predelovalcev žice tudi zaostaja 4 % za mesečnim načrtom tako, da je tudi izvršitev za Slovenske železarne le 95 %.

Kot je že v uvodu omenjeno, so bili rezultati, doseženi pri izvozu izdelkov Slovenskih železarn v avgustu zadovoljivi in obetavni posebno zaradi tega, ker so iz meseca v mesec boljši. Avgust je eden redkih mesecev v nekaj letih nazaj, ko se lahko postavimo, da je bil vsaj količinski plan izvoza dosežen in to zaradi dobrega izvoza v večjih delovnih organizacijah SOZD. Mesečne količine so presegle v železarni Jesenice, železarni Store, v Verigi in Žični. Že sklenjene pogodbe napovedujejo, da se bo letošnji izvoz do konca leta zelo približal načrtovani količini, če že ne bo dosežena. Realizacija vrednosti izvoza je delno odraz nižje doseženim prodajnim cenam od načrtovanih, delno pa tudi strukture dosežene blagovne proizvodnje.

Podobno, kot je bila dosežena blagovna proizvodnja, so tudi rezultati vrednosti prodaje. V železarnah je skupna izvršitev 92 % in najboljši rezultat s 97 % ima železarna Store. Predelovalci žice so vsi presegle mesečno načrtovane vrednosti prodaje in imajo skupno izvršitev 111 %. Med njimi v zbirnem rezultatu nekaj zaostajajo še v Verigi, vendar so dobri izgledi, da bodo tudi v Verigi do konca leta dosegli načrtovano vrednost prodaje. Med železarnami imajo še možnost v železarni Ravne, da bi realizirali letno načrtovano vrednost prodaje.

Sedaj teče že deveti mesec letošnjega leta. Prav malo časa je preostalo za popravilo dosedanjih dosežkov. Nekaj, v gospodarskem načrtu za letošnje leto, je postalo že nedosegljivih. Nikakor pa s tem ni rečeno, da se sedanje stanje ne da še občutno popraviti in se približati postavljenim ciljem in nalogam. Dosedanji rezultati pa vsekakor opozarjajo, da je treba pozornost prenesti predvsem na izdelke višje stopnje predelave in višje vrednosti, ker ti močno vplivajo na poslovne uspehe.

Železarski globus

INDIJA

Indijske železarne bodo v prihodnje uvozile iz indonezijske železarne Krakatau 5,2 milij. ton železove gobe, ki bo izdelana po Hyl postopku: prvo količino 250.000 ton bodo uvozile do konca leta 1980. V zameno bo uvažala indonezijska železarna iz Indije pelete železove rude.

TOZD	ZVIŠANJE - ZNIŽANJE STROŠKOV V AVGUSTU		
	avgust	jan. - avg.	povprečno
Plavž	- 1.308.879	- 798.585	- 99.823
Jeklarna	- 1.946.634	- 2.009.219	- 251.152
Razlika v ceni kvalitet	- 304.267	- 3.835.258	- 479.407
Skupaj	- 2.250.901	- 1.826.039	- 228.255
Livarna	- 76.000	- 2.201.731	- 275.216
Bluming-štelke	35.027.448	105.913.665	13.239.208
Valj. žice in profilov	- 5.784.068	- 26.319.234	- 3.289.904
Valj. debele ploč.	- 548.802	- 4.373.455	- 546.682
Hladna valj. Bela	- 4.985.670	- 33.822.108	- 4.227.764
Hladna valjarna	1.654.670	- 26.583.194	- 3.322.899
Žičarna	1.020.117	- 6.185.398	- 773.175
Profilmarna	- 880.496	- 3.239.294	- 404.912
Podbojarna	- 393.522	- 1.607.449	- 200.931
Jeklovlek	- 7.117.929	- 45.377.147	- 5.672.143
Elektrode	1.780.539	4.287.139	535.892
Žebljarna	397.496	2.835.029	354.379
Strojne delavnice	377.357	- 3.417.904	- 427.238
Remontne delavnice	831.009	- 703.609	- 87.952
Vzdrževanje	177.481	403.106	50.388
Energetika	5.408.713	- 8.648.195	- 1.081.024
Transport	- 338.492	- 5.483.643	- 685.455
Kovinoservis	- 2.104.179	- 4.487.562	- 560.945
Skupaj Železarna	20.885.946	- 44.424.552	- 5.553.069

V ponedeljek, 24. septembra so našo železarno obiskali člani izvršnega odbora mednarodnega sveta za muzeje znanosti in tehnike (CIMUSET), ki zaseda v Jugoslaviji v dneh od 23. do 29. septembra. Udeležujejo se ga predstavniki Velike Britanije, Francije, ZR Nemčije, Nemške demokratične republike, ČSSR, Norveške, Švedske, Madžarske, Bolgarije, Avstrije in Jugoslavije. V naši železarni so si najprej ogledali hladno valjarno Bela, na njihovo željo pa še valjarno bluming. Tu so jih sprejeli in pozdravili Jože Ulčar, predsednik delavskega sveta in Tone Varl, član poslovnega odbora Železarne in vodja tehničnega muzeja Miloš Magolič. Za tem so obiskali tehnični muzej, kjer jim je vodja muzeja v kratkem orisal zgodovino železarstva na Gorenjskem in njegov pomen v evropskem prostoru. Skoraj dveurni ogled muzeja je spremljala vrsta podrobnih vprašanj. Iz Železarne in njenega muzeja so odšli navdušeni in s številnimi pohvalami z željami za njegov napredek.

ga- (4,9
lji-
ega
in
nje
cen
daj
rne
vali
ro-
ak
stno
iega
ato-
ob-
peči
r bo
.000
bla-
arni
tor-
arni
ele-
Je-
nah
poli-
či-
pri-
vne.
nah.
uce.
in
tih,
so
vico
koli-
jav-
tše
red-
tudi
aje
za-
lič-
so
vilu
zao-
ose-
taja
a je
arne
so
iz-
gu-
bno
ese-
esc-
hko
nski
do-
znih
koli-
uce.
Ze
da
leta
če
cija
nižje
od
ture
bla-
tati
a je
re-
ore.
me-
daje
1 %
ne-
r so
origi
ano
ami
vne.
ano
toš-
pre-
žrtu
talo
n ni
a še
po-
zar-
esti
nje
r ti
re.

ev, ki služi kot nosilec in zaščita
proti fizikalnim poškodbam sonde.

3

Priprava kalupa za vliv ponvice za železarno Smederevo (Foto J. Rabič)

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Žebljarna

2. SEJA ODBORA SAMOUPRAVNE DELAVSKE KONTROLE

Odbor samoupravne delavske kontrole se je sestel na svoji drugi seji 12. septembra, ki jo je sklical in vodil predsednik Davorin Mikula.

Pri pregledu sklepov zadnje seje so ugotovili, da so sklepi izvršeni ali pa se izvajajo.

Člani odbora so ugotovili, da je bilo polletno poslovno poročilo, finančno in proizvodno, posredovano vsem SDS, obravnavalo pa ga je tudi delavski svet in odbor za gospodarstvo. Menili so, da je bilo poročilo po samoupravnih poti pravilno posredovano.

Obravnavali so tudi analizo stroškov za prvo polletje in ugotovili zvišanje stroškov pri energiji v pocinkovalnici, za kar sta vzrok v slabem delu pocinkovalcev in v obratovanju pocinkovalnice na eno izmeno. Iz tega razloga so predlagali, da mora pocinkovalnica obratovati najmanj na dve izmeni. Če pa bo v pocinkovalnici samo en delavec se ga razporedi na druga dela in opravila, pocinkovalnica pa v takem primeru ne bo obratovala. Delovodje naj zaostrijo nadzor in vodijo natančno evidenco nad delom v pocinkovalnici, da bodo vse potrebe materialov v mejah normativov. Delovodje naj več kontrole in nadzora posvečajo nad zaposlenimi v pocinkovalnici. V vsakem primeru so dolžni ugotoviti vzrok slabega dela in ga vpisati v delovodnik.

Člani odbora so zahtevali, da se pri vsaki zamenjavi žičnikov v čistilnici ugotovi krivica in se ga disciplinsko obravnava. S tem naj bi preprečili zamešnjave kvaliteten žičnikov, ki jih je treba oddati za prodajo po nižjih cenah na malo prodajo.

Obravnavali so tudi reklamacijo iz Amerike, zato so zadolžili vodstvo TOZD, da preko asistentov, delovodij in urejevalcev strojev zaostri kon-

trolo nad kvaliteto žičnikov in da izdelujejo res kvalitetne žičnike, da ne bo več reklamacij.

Odbor je vzel na znanje tudi poročilo o službenih potovanjih in ugotovil, da so bila vsa potovanja utemeljena. Tudi sredstva za reprezentanco so porabljena v realnih mejah. Pregledali so tudi porabo čistilnih sredstev, pri katerih je treba uvesti večji nadzor in štednjo.

Odboru je bilo posredovano tudi poročilo stalne inventurne komisije o poslovanju skladišč žebjarne, ki je poslovalo v redu.

Člani odbora so obravnavali tudi obratovanje nove pakirne linije. Ker nova linija ne obratuje zadovoljivo, so zadolžili vodja TOZD, da preko zastopnika firme reklamira slabo delo vibratorjev.

M. O.

4. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V četrtek, 13. septembra, je bila četrta seja odbora za delovna razmerja, ki jo je sklicala in vodila predsednica Mija Oblak. Pri pregledu sklepov zadnje seje so ugotovili da so vsi sklepi izvršeni razen drugega, ki se nanaša na organizacijo seminarja za asistente in delovodje o tehnologiji in organizaciji dela v pocinkovalnici. Sklep bo izvršen v mesecu oktobru oz. novembru.

Kadrovik je članom odbora poročal o kadrovski problematiki. V mesecu juliju v TOZD Žebljarna ni bilo sklenjeno ali prekinjeno nobeno delovno razmerje. Stalež je v mesecu juliju znašal 88 delavcev in je bil en delavec zaposlen nad planom. Predvideno je, da ostane plan zaposlenih za leto 1980 87 delavcev.

Podal je tudi analizo odsotnosti. Odsotnost zaradi nezgod in bolezni je imela TOZD nad povprečjem Železarn.

Tudi plačani, izredno plačani in izredno neplačani dopusti ter porodniški dopust so bili za 2,6 % nad povprečjem Železarn. V TOZD Žebljarna je bilo v mesecu juliju 549 dni dopusta.

Iz razprave je bilo razvidno, da TOZD ne bo potrebovala oziroma sklepala delovnih razmerij z delavkami, ker se potrebe kažejo le za delavce.

Odbor je obravnaval prošnjo delavca za premestitev v drugo TOZD in jo ugodno rešil proti zamenjavi za drugega delavca, ki je lahko tudi mladoleten.

Ugodno so rešili tudi prošnjo negometnega kluba Jesenice za en dan neplačanega dopusta za njihovega delavca-nogometaša.

Odbor je izdal tudi soglasje za vpis delavke TOZD v administrativno šolo.

Vodja TOZD je člane odbora seznanil s predlogom o reorganizaciji orodjarne in o novih delih in opravilih v orodjarni. To so: delovodja, I. in II. orodjar in brusilec orodja. Za navedena dela in opravila je odbor potrdil predlog pogojev in ga posredoval delavskemu svetu v potrditev, ki bo po sprejemu objavil v Železarnju.

M. O.

TOZD Strojne delavnice

4. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V petek, 21. septembra, je predsednik odbora za delovna razmerja Slavko Polanc sklical 4. redno sejo odbora za delovna razmerja.

Pri pregledu sklepov, ki ga je poslal vodja TOZD Janez Malenšek so ugotovili, da so v glavnem vsi sklepi realizirani.

Na novo je bilo v delovno razmerje v TOZD Strojne delavnice sprejeto pet delavcev, dva sta prišla iz JLA, en delavec pa je v TOZD prestopil iz TOZD Valjarna Blumington. Štekel, šest delavcev pa je bilo premeščenih na odgovornejše delovne naloge.

Odbor je obravnaval predloge za nadomestovanje delovodij v obratih TOZD Strojne delavnice in prošnjo za ponovni sprejem v TOZD Strojne delavnice. Ker je ta delavec od nas odšel v začetku septembra, se člani odbora niso strinjali s ponov-

nim sprejemom. Dvema sodelavcema je odbor odobril en dan izredno plačane odsotnosti, ker sta nastopala na folklorni prireditvi v organizaciji KP Avstrije v Beljaku. Odbor je obravnaval nekaj prošenj za sprejem v delovno razmerje v TOZD Strojne delavnice, enemu pa je odobril prestop iz materialne službe v konstrukcijsko delavnico. Trem sodelavcem je odobril udeležbo na začetnem tečaju iz nemščine. Sodelavcu, ki je član likovnega kluba DOLIK je odbor odobril tri dni izredno plačane odsotnosti za udeležbo v likovni koloniji. Obravnavali pa so tudi odsotnost za igralce prvega moštva HK Jesenice.

JM

Preboda na plavžu (IK)

TOZD Žičarna

6. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Predsednik Bogdan Marinkovski je v petek, 14. septembra sklical šesto redno sejo delavskega sveta TOZD Žičarna. Uvodoma je poudaril, da so vsi sklepi zadnje seje realizirani, razen sklepa za izboljšanje proizvodnje, ki je bil posredovan preko delegatov na delavski svet Železarn in se še izvaja, ker je dolgoročnega značaja.

Delegati delavskega sveta so bili seznanjeni s pritožbo Himke Bahtič na sklep odbora za delovna razmerja v zvezi z razporeditvijo delavcev na dela in naloge adjuster VAC žice in ugotovili, da je pritožba neutemeljena. Na osnovi izpovednih dejstev in mnenja sindikalne organizacije je bilo ugotovljeno, da je odbor za delovna razmerja odločil v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih v TOZD Žičarna.

V nadaljevanju je delavski svet ugotovil, da je bil osnutek statuta SOZD Slovenske železarne obravnavan na vseh SDS in ker ni bilo pripomb se statut potrdi v predloženi obliki. Ugotovil je tudi, da je bila obravnavana analiza srednjeročnega plana razvojnih možnosti za obdobje 1981-1985 in smernice za plan TOZD in delovnih skupnosti ter elementi za samoupravni sporazum o temeljih plana Železarn za obdobje 1981-1985. Na to gradivo ni bilo posebnih pripomb, zato so ga sprejeli v predloženi obliki. Istočasno pa je DS sprejel naslednje sklepe:

— DS TOZD Žičarna ugotavlja, da je zbor delavcev TOZD sprejel elemente (skupni cilji in naloge) za samoupravni sporazum o temeljih plana delovne organizacije;

— DS TOZD Žičarna ugotavlja, da je zbor delavcev sprejel smernice razvoja TOZD Žičarna kot osnovo za pripravo temeljev plana TOZD.

— DS TOZD Žičarna ugotavlja, da je zbor delavcev TOZD Žičarna potrdil analizo izvajanja tekočega srednjeročnega plana z oceno izpolnjevanja v letu 1980 kot osnovo za pripravo letnega plana za leto 1980.

Osnutek pravilnika o izobraževanju in osnutek pravilnika o urejanju pripravnika se sprejme v predloženi obliki. Sprejel je tudi spremembe in dopolnitve samoupravnega

sporazuma o združevanju sredstev za financiranje objektov po planu razvoja elektroenergetike za obdobje 1976-1980. Za podpis je pooblaštil predsednika delavskega sveta.

Obravnavali in sprejeli so tudi pravilnik o izvajanju periodičnih pregledov žerjavov oziroma dvigalnih železarn v predloženi obliki.

Delegati so bili informirani tudi o pripombi DS delovne skupnosti za ekonomiko, TKR in novogradnje k samoupravnemu sporazumu o združevanju dela in sredstev na nov ERC.

B. J.

2. SEJA ODBORA SAMOUPRAVNE DELAVSKE KONTROLE

V četrtek, 20. septembra, je predsednik Mirko Urbas sklical drugo sejo odbora samoupravne delavske kontrole.

Člani odbora so sprejeli sklep, da je bil način obravnave polletnega poslovnega poročila na zboru delavcev popolnoma zadovoljiv, zato naj tak način ostane tudi v bodoče. Obravnavali je tudi problematiko nadurnega dela ter ugotovili, da ni bilo kršitve zakonskega določila v zvezi z nadurami v TOZD Žičarna.

Nadalje je odbor sprejel poročilo o službenih potovanjih in porabi reprezentančnih sredstev, brez pripomb. Ugotovljeno je bilo tudi, da se ukrepi za zmanjšanje odpadne žele in izboljševanje izplena v redu izvajajo.

Na koncu je sprejel sklep, da bodo na naslednjem sestanku obravnavali problem velike bolezenske odsotnosti.

B. J.

PREGLAD SESTANKOV SDS

Minuli teden smo iz šestih temeljnih organizacij ter dveh delovnih skupnosti prejeli le dvanajst zapisnikov s sestankov samoupravnih delovnih skupin. Na dnevnem redu sestankov so se tudi tokrat pojavljale predvsem teme o katerih že dalj časa poteka razprava po samoupravnih delovnih skupinah (osnutki statuta SOZD SZ ter pravilnikov o izobraževanju in pripravi v samoupravni sporazum o dodatnem financiranju telesne kulture, kulture in drugih družbenopomembnih aktivnosti delavcev temeljnih organizacij in delovnih skupnosti železarn Jesenice). Nova tema, ki se je tokrat prvič začela pojavljati na sestankih SDS, pa je samoupravni sporazum o združevanju sredstev za izdelavo idejnih načrtov novega delavskega kulturnega doma na Jesenicah.

Ozja obratna problematika, izjemo predstavlja vprašanje discipline, tokrat na sestankih SDS ni posebej izstopala. Na vprašanje discipline opozarjajo od dvanajstih delovnih skupin kar štiri delovne skupine.

SDS vodstvo TOZD Plavž meni, da je potrebno zaostri tako delovno kot tudi tehnološko disciplino.

SDS odprema v TOZD Valjarna debele pločevine opozarja na površnost delavcev na tehnični. Na odpremo

velikokrat prihajajo plošče, ki so nesigirane ali pa imajo napačno številko naročila.

Tudi SDS vzdrževanje plavža 1 (TOZD Vzdrževanje) je obravnavala vprašanje discipline. Člani te skupine pa razen tega opozarjajo na nepravilno pisanje otežkočenih dodatkov do katerega prihaja zlasti zadnje čase.

SDS kontrola kvalitete (delovna skupnost za ekonomiko, TKR in novogradnje) pa je v okviru posebne točke spregovorila o prisotnosti članov SDS na zborih delavcev. Zborov oziroma sestankov SDS se udeležujejo vedno eni in isti sodelavci. Večina je zainteresirana le za udeležbo na sestankih na katerih je govora o nagradenju. Na tem sestanku je bilo posebej poudarjeno, da pomeni udeleževanje sestankov samoupravne delovne skupine delovno dolžnost delavca oziroma, da vsaka odsotnost, ki je ne odobri vodilni kolodant, strokovni sodelavci ali vodstvo kontrole kvalitete, pomeni zanemarjanje delovne dolžnosti.

Omenimo naj še, da je bilo na sestanku SDS montaža 2 (TOZD Remontne delavnice) govora o remontu valjarne žice. Člani skupine so se zaradi obsega del dogovorili, da bodo od srede 26. septembra dalje delali dvakrat po dvanajst ur. Pričakujejo, da bodo najnujnejša dela opravili do nedelje 30. septembra. Pogovarjali so se tudi o tem, katera dela morajo opraviti do pričetka remonta valjarne žice.

SDS računovodstvo osebnega dohodka (delovna skupnost za komercialne in finančne zadeve) pa je dokaj obširno spregovorila zlasti o planu prostih sobot za prihodnje leto. Skupina se ne strinja, da 5. januar ni delovna sobota (192 ur) in da je v februarju ena delovna sobota (23. februar) manj (176 ur).

Opozarja pa tudi, da se v predlogu napačno navaja le eno nadurno (pravilno je deset nadur). Prosta varianta za soboto 10. maja (ali delovna, ali redni dopust ali odtegljaj na obračun osebnega dohodka) je po mnenju SDS nemogoča in nedopustna. V tem smislu navaja sledeče pomisleke: Če te sobote ne bi šteli v redne ure se stroškovnih mestih in po delovnem nalogu ne bi pokazali prvi stroški. Če bi soboto vzeli v obračun, bi število nadur v decembru zneslo 18 ur, kar bi zelo izkrivljalo sliko. Poleg tega pa, če bi šli v prvo varianto, bi delavci lahko vzeli le dopust na prosti soboto, ne pa svojega rednega dopusta — ta sobota bi se le odpisala pri posamezniku, ne pa tudi plačala. Sistem kombinacije z odtegljaji pa je po mnenju te skupine nemogoč. Skupina zato predlaga, da se v maju odtegne ena dnina. Delavci, ki v maju nočejo imeti manj zaslužka — tako predlaga skupina — pa naj si dajo pisat dopust na prosti soboto in se jim bo osebni dohodek spremenil. To govorijo na podlagi lastne prakse, ker si delavci v glavnem dajo pisat dopust na prosti soboto v juliju, ko so vsako leto odtegovali solidarnostno dnino.

Na sestanku te skupine je bilo govora tudi o sindikalnih prodajah. V zapisniku je omenjeno, da smo imeli v letošnjem letu prodajo UTOKA, DOMITEKS-a, VUTEKS-a (Vukovar in TRIO (Tržič). Prodaje so v redu potekale, pa tudi stiki s trgovskimi podjetji so bili zadovoljivi. Skupina meni, da naj bi takšnimi prodajami še nadaljevali, obenem pa pripominja, da naj bi železarna sklepala tovrstne prodaje predvsem z bližnjimi delovnimi organizacijami, ne pa s tistimi iz bolj oddaljenih republik, ker so stiki z njimi nemogoči.

CENTER ZA PROUČEVANJE SAMOUPRAVLJANJA IN INFORMIRANJE — Božidar Lakota

OB SKLEPU BRIGADIRSKEGA LETA

Mladinska delovna brigada Jeseniško-bohinjski odred, letos ni ustvarila samo lepih spominov in sklenila nova prijateljstva, ampak kilometre novih kanalov za vodovod, PTT omrežja, cest... Uthnile so brigadne pesmi. Brigadirski »ho-ruuk« se je spremenil v odmev, ki še naprej doni po raznih delovnih krajih, kjer so do včeraj mladi gradili sebe, svojo domovino in istočasno pisali nove stavke v knjigo prostovoljnega mladinskega dela.

MDB Jeseniško-bohinjski odred na zvezni mladinski delovni akciji Podrinje-Kolubara, v pobrateni občini Valjevo, je v letošnjem letu tako kot lani dosegla rezultate, ki so v ponos brigade, celotne mladinske organizacije in občine.

Za svoje požrtvovalno delo in za svoj prispevek na področju družbeno-politične dejavnosti, je brigada dobila 15 udarniških značk in 15 priznanj za družbenopolitično aktivnost. Poleg tega je bila brigada štirikrat udarna, dobila je plaketo za družbenopolitično aktivnost, priznanje za širjenje tovarištva, bratstva in enotnosti, trak akcije Podrinje-Kolubara in predlagana je za največje priznanje SR Srbije.

Pred odhodom na mladinsko delovno akcijo Podrinje-Kolubara so potekale intenzivne priprave brigade. Brigada je bila oblikovana na samoupravnih osnovah tako, da smo že pred odhodom na MDA samoupravno odločali o delu in življenju brigade, na akciji pa to uresničevali v praksi.

Po prihodu na akcijo je bila takoj na začetku konstituirana skupščina izmene, ki je bila sestavljena iz delegatov vsake brigade. Vidno mesto v delu skupščine je imela naša delegacija, ki je odražala aktivnosti cele brigade.

Delegati so stališče svoje brigade prenašali na vseh nivojih od brigade do skupščine in njene organe (komisije) in obratno. Delo naših delegatov in samoupravna organiziranost brigade je bila velikokrat navedena kot vzor ostalim brigadam. Znotraj brigade so delale komisije za šport, kulturo, idejnopoli- tično delo, SLO in družbeno samo- zaščito, informiranje, tehnično kul- turo in zdravstveno zaščito. Da smo lahko dosegli take rezultate in da smo lahko samoupravljali in odlo- čali o pomembnih stvareh v brigadi in na akciji, smo morali razviti informiranje v različnih oblikah. Tega smo se vsi zavedali in od konstituiranja brigade do zaključka akcije je informiranje potekalo v več smereh, znotraj in izven brigade. Naši bilteni in naši prispevki v skupnih biltenih na nivoju naselja so bili ocenjeni kot najboljši, ker so obravnavali življenjsko najbolj za- nimive in problematične teme v brigadi in na akciji. S članki smo dajali napotke in zahtevali da se slabosti odpravijo. Se posebno us- pešno je bilo neposredno informira- nje prek delegatov.

Na področju idejnopoličnega dela smo dosegli najboljše rezultate med sedmimi brigadami. Organizirali smo štiri predavanja, ki so jih poslušali vsi. V politično šolo se je vključilo 17 brigadirjev in jo tudi uspešno končalo. Poleg predavanj in politične šole smo za boljše idejno- politično osveščenost izdajali biltene in stenske časopise. Prizadevanja na področju idejnopoličnega dela niso brigadirjem dala samo novih znanj, vidikov in pogledov, temveč krepila tudi tovarištvo in prijateljstvo, odprtost do ostalih brigad, spo- štovanje revolucionarnih tradicij kraja v katerem smo delali, širila in krepila so svetle pridobitve NOB bratstvo in enotnost, solidarnost in drugo.

Na področju kulturne dejavnosti smo prav tako dobili izjemno oceno. Mnenja pa sem, da bi morali pobude in aktivnosti na akciji upoštevati že v pripravi brigad za mladinske delovne akcije, da bi v to delo zajeli vse brigadirje. Kulturni programi bi morali bolj odražati brigadirsko življenje in dejavnost

mladih na področju kulture pred vstopom v brigado, ne pa izrabljene šablone in suhoparne in včasih celo primitivne programe.

Omenil sem delo le nekaterih komisij, vendar je bilo ravno tako prizadevno delo na področju teh- nične kulture, športa in rekreacije. Na področju družbene samozaščite in SLO je bila edino naša brigada ocenjena za izjemne rezultate ravno iz razloga, ker smo imeli najbolj urejene odnose med brigadami in v brigadi, ker smo bili nosilci širjenja bratstva in enotnosti, krepitve iskrenih tovariških in prijateljskih odnosov, ker smo se tega držali in delali povsod. Pri prenašanju revo- lucionarnih tradicij pobratene obče- ine Valjevo smo imeli razgovore s prvoborci valjevskega kraja ob spomeniku z NOB. Obiskali smo spomenike revolucije spominsko hi- šo v Robajah, kjer se je tov. Tito prvič leta 1941 srečal s partizani.

Doseženi rezultati na delovniš- ču so posledica dobrega dela cele brigade, samoupravne organiziranosti in sa- mozavednosti slehernega brigadirja. Po- prečno smo dosegli normo 140 % (norme so se izračunavale po grad- benih normah JUS za gradbeništvo na območju Jugoslavije). Svoje delovne naloge smo izvrševali za- vestno, delali smo z mladostnim zanosom in prispevali svoj delež pri reševanju ključnih komunalnih pro- blemov občine Valjevo. In to na iz- kopu kanalov za primarni vodovod, izkop kanalov za PTT in elektro- kanale ter na pripravljanju terena za novo cesto od Valjeva do KS Stave, s katero je pobratena naša KS Dovje-Mojstrana.

SEJA PREDSEDSTVA KS ZSMS ŽELEZARNE

V ponedeljek, 17. septembra je bila redna seja predsedstva koordi- nacijskega sveta ZSMS Železarne.

Najprej so z enominutnim mol- kom počastili spomin na prezgodaj umrlega športnega delavca Janeza Jenka, ki je tudi veliko delal z mla- dimi.

Predsednica Koordinacijskega sveta je za tem podala oceno dela predsedstva za prvo polletje. Z delom samega predsedstva niso bili ravno zadovoljni. Na sejah predse- stva so največkrat razpravljali eni in isti mladinci, ostali pa so bili največ- krat samo »številke« za sklepčnost. Potrebno bo motivirati tudi ostale člane predsedstva, da bodo sodelova- li v razpravi in dajali tudi svoje predloge in mišljenja. Ugotovljeno je bilo tudi, da so bili vsi sklepi izvr- šeni, razen sklepa 13. seje, ki se nanaša na odgovor o novem hišnem redu v samskih domovih. Predsed- stvo se je preveč posvečalo oz. vklju- čevalo v razne manifestativne akci- je, manj pa so bili prisotni pri drugih vsebinskih vprašanjih.

Ugotovili so tudi, da je premalo sodelovanja oz. informiranja na re- laciji OO ZSMS - KS ZSMS in obratno, kakor tudi v glasilu Žele- zar, kar bo treba v bodoče izboljšati. Premalo so se poglabljali v idejno- politično delo z mladimi.

Veliko je bilo tudi govora o akciji Nič nas ne sme presenetiti! Seznani- so se o pomenu akcije, v kateri bo pomembno vlogo odigrala tudi mladina Železarne in cele občine.

Predsedniki posameznih komisij so dali svoja poročila oz. oceno o de- lu komisij. Iz vseh področij je bilo

SODELOVANJE Z MLADIMI IZ TRBOVELJ

V torek, 11. 9. 1979, sta bila v Žele- zarni na obisku predsednik KS ZSMS Strojnih tovarn iz Trbovelj in predsednik KMD pri OK ZSMS Trbovlje. Namen tega obiska je bil dogovor o nadaljevanju prijateljskih stikov med mladimi iz strojne tovarne Trbovlje in mladimi iz naše Železarne.

Dogovarjali so se o obisku okoli petdesetih mladih iz STT, ki so izra- zili željo, da bi si ogledali našo žele- zarno. Dogovarjali pa so se tudi, da

Pri doseženih uspehih moram poudariti izreden pomen in vlogo aktivna zveze komunistov, ki je bil jedro aktivnosti in izvor energije iz katere je brigada črpala ideje in navodila za nemoteno delo. Ob sklepu akcije je aktiv predlagal sedem brigadirjev za sprejem v članstvo zveze komunistov.

Bili smo ponosni, da smo že tretjič zapovrstjo sodelovali na delovni akciji, na kateri sodelujejo mladi iz cele domovine. Spoznali smo gosto- ljubnost ljudstva teh krajev, ki jo najbolj poznajo tisti, ki so bili med vojno pregnani v te kraje, ko so jim ti ljudje odprli svoje domove in deli- li z njimi vse kar so imeli. Bilo nam je posebno ljubo in bili smo preseneče- ni na delovnišči, ko so ti ljudje prihajali k nam in nam govorili: »Deco naša ovo su vaši vojnaci, poslužite se i osećajte se kao kod kuće«. Pri takih gestah domačinov smo bili še posebno ganjeni in trudili smo se, da smo z delom opravičili njihovo zaupanje.

Zadovoljni smo bili, da so bili naši gostitelji mladi iz delovne organi- zacije Krušik. Težko je pozabiti vso pomoč v naselju, na trasi. Težko je pozabiti očetovske besede »čika Ni- kole«, ki nam je s svojimi bogatimi izkušnjami vsak dan dajal novih moči in nasvetov.

Družabna in športna srečanja z mladimi iz Krušika so nepozabna, vsi se bomo spominjali Zorana, Kaške, Rake, Duleta...

Akcija je za nami. Ostali so kubiki izkopane zemlje, samokolnice, žu- ljave roke, prijateljstva, iskrena to- varištva in dogovori, da se na akciji prihodnje leto spet vidimo.

T.

razvidno, da tudi komisije niso dela- le kot so si zapisali v programih dela. Dogovorili so se, da do meseca oktobra vse komisije izvedejo semi- narje, ki so bili predvideni že takoj po konstituiranju komisij.

Pregledali so tudi uresničevanje zadolžitve članov predsedstva, ki so bili zadolženi za posamezne OO ZSMS, poskušali vzpostaviti stike z OO ZSMS, vendar je največkrat ostalo samo pri dogovoru. Nekateri predsedniki OO ZSMS so se obnašali neodgovorno in na svoje sestanke niso vabili člane predsedstva, čeprav so vedeli natančno kdo je zadolžen za obisk v njihovo OO ZSMS.

Predsedstvo je tudi obravnavalo kritje nekaterih stroškov in sicer: - kritje potnih, hotelskih in pre- hrabnenih stroškov udeležencem na športnem srečanju mladih jugoslo- vanskih železarn na Ravnah na Ko- roškem.

- kritje stroškov delegatom, ki so obiskali brigado Jeseniško bohinj- skega odreda na zvezni mladinski delovni akciji v Valjevu

- stroške pohodnikov na Tri- glav.

Ob sklepu seje so razpravljali še o predlogih za novega predsednika ZSMS SOZD Slovenske Železarne, ki tokrat mora biti iz naše železarne. Bili so trije predlogi in nobeden od teh predlogov ne pride v poštev, kaj- ti delovne naloge katere predlagani opravljajo, ne dopuščajo opravlja- nja te odgovorne funkcije, istočasno pa so kandidati pokazali premalo aktivnosti v bazi. O dokončnem predlogu bodo še razpravljali, tako da bodo ta problem uspešno rešili.

V. Hribar

Železarski globus

JAPONSKA

Japonsko železarsko združenje je objavilo podatek, da so japonske železarne dosegle v proračunskem letu 1978-79 pri proizvodnji poliz- delkov rekordni poprečni izplen 89,4%, ki ima za osnovo tudi rekordni delež 50,9% kontinuirno odlitega jekla. V proračunskem letu 1973-74 je bil ta izplen 85,6% ob samo 22,4% kontinuirno odlitega jekla.

NEMŠKA DEMOKRATIČNA REPUBLIKA

V letošnjem letu bo Nemška demokratična republika uvozila iz vzhodnoevropskih socialističnih dr- žav preko 4,6 milij. ton raznih železarskih izdelkov. Največjo koli- čino 4,3 milij. ton bodo dobavile sovjetske, 205.000 ton češkoslovaške in 160.000 ton poljske železarne. Leta 1978 je ta država proizvedla 6,7 milij. ton surovega jekla.

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje...

Tito

16

ZAŠČITA ŽIVALI V PRIMERU ABK NAPADA

P O T E K kužnih bolezni na splošno lahko delimo na nekaj ob- dobij:

1. I n k u b a c i j a je obdobje ali čas, ki preteče od okužbe do iz- bruha bolezni. Inkubacija je različna pri različnih boleznih, na splošno je dolga pri kroničnih, kratka pa pri akutnih boleznih.

2. Z a č e t n o obdobje je različno dolgo, odvisno od hitrosti po- teka kužne bolezni; pri nekaterih je razvoj tako nagel, da ne opazi- mo stopenj bolezni, npr. pri vranicnem prisadu.

3. O b d o b j e r a z v i t e b o l e z n i nastane po nekaj dneh za- četnega obdobja. Zanj je značilno, da se razvijejo posebna znamenja ali tipični simptomi za določeno kužno bolezen.

4. O k r e v a n j e. V tem obdobju zginevajo znamenja bolezni in organizem okreva. Vendar pa se lahko bolezen spet poslabša.

K o m p l i k a c i j e. Med komplikacijami akutnih kužnih bo- lezni so zelo pomembne dodatne - drugotne infekcije. Pomembnost drugotnih infekcij je razvidna iz tega, da sta teža obolenj in smr- tnost odvisni prav od teh, poznejših okužb. Poznejše infekcije se po navadi pojavijo v tretjem obdobju kužne bolezni, lahko pa tudi med okrevanjem. Prvotna infekcija omogoča drugotno, ker ustvarja možnosti za vdor klic v organizem. Komplikacije nastanejo tudi za- radi nezadostne in nepravilne prehrane. Lahko pa se razvijejo tudi zaradi nepravilne terapije, npr. pri uporabi močnih antibiotikov se rada razvije glivična infekcija.

I z i d k u ž n e b o l e z n i je lahko različen. Pri večini kužnih bolezni spremlja ozdravitev uničenje klic, ki so povzročile bolezen. Pri številnih boleznih lahko organizem ozdravi brez uničenja klic. Mikroorganizmi, ki so povzročili bolezen, ostanejo v organizmu, vendar zanj niso več škodljivi, ker sta človek ali žival postala odporna (imuna). Takšen človek in takšna žival postane klicenosca in sta nevarna za okolico, ker prenašata okužbo. Klice, ki so ostale v organizmu, pa lahko čez določen čas spet povzročijo bolezen.

OPIS NEKATERIH KUŽNIH BOLEZNI

Nekatere kužne bolezni so pri nas pogostejše, druge pa so že zelo redke. Zaradi vzrokov, ki smo jih že navedli, bi bili v vojni pogoji za naravno širjenje kužnih bolezni ugodnejši kot v miru, poleg tega pa obstaja nevarnost, da bi napadalec skušal nekatere kužne bolezni tudi umetno širiti.

Seznajenost živinorejcev z nevarnostjo, bolezenskimi znaki in potekom kužnih bolezni lahko pripomore k njihovem hitremu odkrivanju in tako tudi k hitrim ukrepom, s katerimi naj bi zmanjšali posledice. Zato bomo v nadaljevanju kratko opisali nekatere najpogostejše kužne bolezni pri nas in tudi kužne bolezni, ki bi se lahko pojavile kot posledica biološkega napada.

1. Afriška svinjska kuga

Afriška svinjska kuga je zelo nalezljiva kužna bolezen, ki je zelo podobna navadni svinjski kugi. Slednja je bila zelo pogosta pri nas, dokler nismo prašičev zaščitno cepili.

Z n a m e n j a afriške svinjske kuge so onemoglost živali, težko dihanje, kašelj, bruhanje, pomodritev kože na gobcu in notranjih straneh beder.

NALOGE MLADIH V RADOVLJIŠKI OBČINI

Po poletnem predahu čakajo po- memne naloge tudi mlade v rado- vljiški občini. Pri tem velja takoj poudariti, da brigadirji v poletnem času niso poznali počitnic. Na zadnji seji predsedstva občinske konference zveze socialistične mladine Radov- ljica, so člani ocenili dejavnost po- sameznih organov in konferenc v zadnjem obdobju, pogovarjali pa so se tudi o tekočih nalogah.

Najprej so spregovorili o pripra- vah na akcijo Nič nas ne sme pre- senetiti. O akciji so bile obveščene vse osnovne organizacije mladih v občini, posamezne aktivnosti pa bodo potekale po sprejetem progra- mu.

V nadaljevanju seje so bila poda- na poročila o delu posameznih komi- sij in področnih konferenc. Najbolj uspešen v zadnjih mesecih je bil cen- ter za mladinske delovne akcije. Letos je organiziral brigado za zvez- no mladinsko delovno akcijo v Tito- gradu in brigado za republiško akci-

jo v Slovenskih goricah, poleg tega pa še lokalno akcijo na Pokljuki.

Na seji so govorili tudi o prenaša- nju revolucionarnih tradicij na mlade generacije. Kot so ugotovili, je med mladimi premalo zanimanja za sodelovanje na različnih mani- festacijah in prireditvah, kjer se obujajo spomini na dogodke iz naše revolucionarne preteklosti. Med mladimi bo zato potrebno tudi na druge načine vzbuditi zanimanje za te dogodke, z bolj privlačnimi obli- kami, kot so to pohodi od spomenika do spomenika, partizanski mitingi, tabori, pripovedovanja borcev in podobno.

Na seji so tudi sprejeli informaci- jo, da je občinska konferenca Zveze socialistične mladine Radovljica organizator področnega kviza Go- renjske z naslovom Mladost v pesmi, besedi in spretnosti. Imenovali so delovno skupino, ki bo skrbela za organizacijo kviza.

J. R.

VABILO SKOJEVCEM IN PO VOJNI MLADINSKIM AKTIVISTOM

OBČINSKA KONFERENCA ZSMS JESENICE

Vabi vse nekdane SKOJEVCE in povojne mladinske aktiviste na osrednjo občinsko proslavo

OB 60-LETNICI SKOJ

ki bo v soboto, 6. oktobra ob 10. uri pri spomeniku Dragoljuba Milovanoviča v dolini Završnice. Prijave pošljite pisno na naslov: OK ZSMS Jesenice, Titova 86 ali po telefonu št. 81-596.

V primeru slabega vremena bo proslava istega dne ob 19. uri v gledališču Tone Čufar na Jesenicah. Slavnostni govornik bo Ljubo Jasnič, izvršni sekretar za LO in družbeno samozaščito pri ZKS. V kulturnem programu bodo sodelovali mladi kulturniki iz Beograda, Valjeva in Jesenic.

Čprav je čas letošnjih mladinskih delovnih akcij že minil, pa na Jesenicah ni tako. Poleg nekaterih lokalnih delovnih akcij, ki so jih mladi uspešno izvedli pa so pri OK ZSMS Jesenice sklenili, da organizirajo akcijo mladih za urejanje okolice novega šolskega centra na Plavžu. Prvo akcijo so izvedli v soboto 15. septembra, prejšnjo soboto pa jim je pomagalo vreme. Za delo bodo prišli brž ko bo spet ugodno vreme. (Tekst in foto J. Rabič)

PRIHODNI TEDEN SEJE ZBOROV SKUPŠČINE OBČINE

(Nadaljevanje s 1. strani)

prikaza je razvidno, da se največ dohodka oblikuje iz prometnega davka, davka na premoženje in na dohodke od premoženja in sicer 27.353.121,10 din, sledi davek na dohodek in davek iz osebnih dohodkov 13.072.887,50 din, takse 7.880.362,85 dinarjev, dohodki upravnih organov in drugi dohodki v višini 1.339.696,94 din, dohodki po posebnih predpisih 722.545,45 din in preneseni saldo iz leta 1987 v višini 6.223,30 din.

Največji odstotek tako zbranega dohodka odpade za splošno uporabo in sicer za dejavnost organov družbenopolitičnih skupnosti 31 milijonov 716.727,45 din, za dejavnost družbenopolitičnih organizacij 2.794.000,00 din in za negospodarske investicije 8.449.389,70 din. Za skupno uporabo odpade 3.892.970,65 din in sicer za socialno skrbstvo 993.766,75 din, za zdravstveno varstvo 69.201,80 din, za dejavnost krajevnih skupnosti 1.420.000,00 din in za odstopljene dohodke za samoupravno komunalno skupnost v višini 1.250.000 din za financiranje kolektivnih komunalnih potreb v prvem tromesečju leta 1978, kakor tudi dohodki od taks na promet parkirarjev in kopitarjev posebnemu računu za zatiranje živalskih kužnih bolezni v višini 160.002,10 din. Za intervencije v gospodarstvu je bilo porabljenih 454.295,10 din, za obveznosti iz prejšnjih let in tekočo proračunsko rezervo 1.219.063,30 din in za rezervni sklad 466.693,85 din.

ENOLETNO DELOVANJE KLUBA SAMOUPRAVLJALCEV

Tajništvo kluba samoupravljalcev Jesenice predlaga delegatom v razpravo poročilo o delovanju kluba o njegovi ustanovitvi, 12. oktobra 1976. Ta dan je namreč 72 pooblaščenih delegatov temeljnih in drugih organizacij združenega dela in samoupravnih organizacij podpisalo samoupravni sporazum o ustanovitvi in delovanju kluba samoupravljalcev v občini Jesenice. Vendar pa se je zaradi nekaterih odprtih vprašanj in ker niso dobili poslovnega prostora konstituenta kluba zavlekla. Tako se je skupščina kluba sestala šele 14. julija 1977 in izvolila svoje organe, imenovala tajnika kluba, sprejela finančni in delovni program za leto 1977.

Osnovna delovna usmerjenost kluba je bila na dve področji in sicer:

- družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje samoupravljalcev in

- organizacija razgovorov za okroglo mizo zaradi izmenjave samoupravljalških izkušenj, spoznanj, problemov in podobno.

Družbenopolitično izobraževanje klub samoupravljalcev izvaja s pomočjo Delavske univerze Jesenice na osnovi pogodbe, klub pa sodeluje pri snovanju tega izobraževanja, daje pobude za dopolnjevanje obstoječih izobraževalnih programov glede na izražene potrebe in interese in zagotavlja kadrovanje udeležencev izobraževanja in ustrezno obveščanje. Izjave udeležencev tovrstnega izobraževanja so dokaj ugodne, kajti posredovanje posameznih tem ni samo teoretično, marveč jih predavatelji povezujejo tudi s primeri iz vsakdanje prakse, v razpravah o posameznih temah pa živahno sodelujejo tudi udeleženci sami.

V zadnjih mesecih preteklega leta je bilo izvedenih osem seminarjev, ki se jih je udeležilo 196 samoupravljalcev. Poleg tega so imeli štiri razgovore za okroglo mizo in en razgovor s predstavniki samoupravne komunalne skupnosti občine in komunalnega podjetja Kovinar Jesenice. V tem programu usposabljanja so sodelovali predsedniki delavskih svetov temeljnih organizacij združenega dela (dva seminarja), predsedniki in njihovi namestniki odborov samoupravne delavske kontrole (štiri seminarji) in delegati delavskih svetov štirih TOZD TPO Golica Jesenice (dva seminarja v dveh skupinah).

Klub je v jeseni leta 1977 organiziral tudi dva predavanja o dohodkovnih odnosih oziroma delitvi dohodka po delu in rezultatih dela, ki se ju je udeležilo 51 predstavnikov organizacij združenega dela. Namen obeh predavanj je bil, da se razjasni nekatera vprašanja oziroma rešitve, ki izhajajo iz zakona o združenem delu.

Štirih razgovorov za okroglo mizo - Kako uresničujemo zakon o združenem delu, Kako sestankujemo (dvakrat) in Kako do večje uveljavitve delegatskega sistema - se je udeležilo 64 vabljenih.

Prvo leto delovanja se je klub srečeval še s številnimi težavami, vendar pa si je ustvaril solidno osnovo za uspešnejše delovanje v prihodnje.

V prvem polletju 1978 je klub prek delavske univerze organiziral 22 se-

minarjev, od katerih je vsak zajemal po deset izobraževalnih ur. Udeležilo se ga je 460 samoupravljalcev ali komaj 56 % vabljenih, iz Železarn pa 57 % vabljenih. Odziv samoupravljalcev pri tem izobraževanju, ugotavlja poročilo, bi bil nedvomno boljši, če bi v organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih skupnosti imeli odgovornejši odnos do usposabljanja samoupravljalcev.

Predavanja na seminarjih so bila le verbalna. Letos pa bodo nabavili šest filmov in nekaj prosojnic, kar bo nedvomno popestilo predavanja.

Po vsakem seminarju je Delavska univerza Jesenice izvedla ustrezno anketo med slušatelji, v kateri so izražali svoja mnenja o izvedenih predavanjih in predavateljih oziroma načinu podajanja snovi. Vsekakor je to solidna osnova za stalno kvalitetno izpopolnjevanje predavanj.

Tudi v prvem polletju 1978 je klub izvedel štiri razgovore za okroglo mizo - Povezovanje združenega dela s krajevnimi skupnostmi, Samoupravni položaj delavcev v dislociranih TOZD in poslovnih enotah, Položaj delavke v združenem delu in Mladi in samoupravljanje. Razgovorov se je udeležilo 64 ljudi, ki so po končanih razgovorih oblikovali tudi ustrezna stališča in predloge, ki so jih posredovali pristojnim organom.

V klub samoupravljalcev je doslej včlanjenih 110 temeljnih in drugih organizacij združenega dela, samoupravnih skupnosti, krajevnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij, v okviru katerih združuje svoje delo in sredstva 13.015 delavcev. Klub pa si prizadeva, da bi v članstvo pristopile še ostale organizacije združenega dela in skupnosti.

V letu 1978 je klub imel za svoje delo na voljo 392.313,90 din, ki jih je združeval na osnovi članarine (po 10,00 din na zaposlenega) in združevanja po stopnji 0,02 %, poleg prenesenega salda iz leta 1977.

Poleg skupščine kluba deluje še 13 članski izvršni odbor in pet strokovno - delovnih skupin. Klub je za svoje uspešno delovanje ob dnevu samoupravljalcev prejel zvezno priznanje in plaketo.

DRUŽBENI DOGOVOR O GOSPODARJENJU Z DIVJADJO IN UPRAVLJANJU LOVIŠČ

Zboru združenega dela in zboru krajevnih skupnosti bo predložen predlog družbenega dogovora o določanih skupnih zadevah pri gospodarjenju z divjadjo in upravljanju lovišč na območju triglavskega lovskogojitvenega območja, ki ga predlaga iniciativni odbor za triglavsko lovskogojitveno območje pri zvezi lovskih družen Nova Gorica. Dogovor, ki ga bodo podpisale poleg občinskih skupščin zlasti organizacije in skupnosti s področja lovstva, kmetijstva in gozdarstva, izhaja iz ustave, ki opredeljuje rastlinski in živalski svet oziroma ohranitev okolja in divjadi kot nalogo posebnega družbenega pomena.

SPREMEMBA ODLOKA O OBVEZNI UPORABI KANALIZACIJE V OBČINI

Na predlog krajevnih skupnosti Sava, da se uvede postopek za spremembo navedenega odloka in sicer člena, ki določa, da uporabniki dolžni plačati prispevek za obstoječe objekte v višini 2 % od prometne vrednosti objekta, izvršni odbor skupščine občine predlaga delega-

tom zbora združenega dela in krajevnih skupnosti, v skladu s vsemi pristojnimi službami in skupnostmi, da se ta člen ustrezno popravi. Krajevna skupnost Sava namreč ugotavlja, da je izvajanje odloka oteženo zaradi previsokega prispevka, ki ne upošteva vrednosti že vloženi sredstev za časne rešitve, ko javne kanalizacije še ni bilo zgrajene in predlaga ustrezno manjši pavšalni prispevek.

Izvršni odbor na osnovi tega predlaga, da se na predčasno zgrajenih objektih, ki so bili zgrajeni s soglasjem sanitarne inšpekcije, po tedaj veljavnih predpisih, ugotavlja dvadstotni prispevek od gradbene vrednosti objekta po merilih in načinu določenem v veljavnem odloku o davkih občanov občine Jesenice, zmanjšan za poprečno vrednost eno, dvo ali troje prekatne greznice in ponikovalnice, ki jo za vsako leto določi izvršni odbor pri samoupravni komunalni skupnosti Jesenice. Tak način določanja prispevka je prav gotovo objektivnejši, kakor pavšalno določen prispevek.

PREDLOG ZA IMENOVANJE ZASELKA PRIHODI V NASELJE

Na predlog sklepa krajevnih skupnosti Planina pod Golico, s katerim predlaga, da se zaselek Prihodi preimenuje v naselje Prihodi, izvršni odbor skupščine občine predlaga zboru krajevnih skupnosti in družbenopolitičnemu zboru, da v skladu s statutom občine Jesenice sprejmeta predlagani sklep krajevnih skupnosti.

Zaselek Prihodi, ki leži na območju katastrske občine Prihodi, spada pod krajevno skupnost Planina pod Golico in ima ločeno hišno numeracijo. Prihodi obsegajo 31 dograjenih in oštevilčenih stanovanjskih in počitniških hiš, več kot toliko pa jih je še v gradnji ali pa so že dograjene in so neotevilčene. Ker Prihodi niso imenovani kot naselje ne morejo imeti samostojne numeracije in bi zato morali imeti po sedanjih ureditvi hišno numeracijo Planine pod Golico. Ker se je v zadnjih letih gradnja na tem območju precej razmahnila, zlasti počitniških hiš, je nujno potrebno, da se zaselek preimenuje v naselje in uredi hišna numeracija na Prihodi.

O UPORABI SREDSTEV SOLIDARNOSTI ZA DELNO ODPRAVO ŠKODE V OBČINI ŠENTJUR

Odbor podpisnikov družbenega dogovora o načinu uporabe in upravljanja s sredstvi solidarnosti za odpravljanja posledic naravnih nesreč v SR Sloveniji delegatom zbora združenega dela predlaga, da sprejmejo soglasje, da se iz teh sredstev dodeli 12.000.000 din občini Šentjur za delno odpravo škode, ki je nastala zaradi neurja s točo v tej občini.

RAZPRAVA IN OBLIKOVANJE STALIŠČ O GRADIVU ZA 25. SEJO ZBORA OBČIN SKUPŠČINE SR SLOVENIJE: Delegati vseh treh zborov bodo na ločenih sejah spregovorili tudi o gradivu za to sejo in sicer o poročilu o uresničevanju delegatskega sistema in delegatskih odnosov v SR Sloveniji, o poročilu o uresničevanju resolucije o temeljnih zakonodajnih politikah republike in o osnutku zakona o temeljnih sistemu cen in o družbeni kontroli cen. Gradivo je bilo objavljeno v skupščinskem Poročevalcu SRS in SRFJ.

Poleg navedenega bodo na sejah pregledali tudi zapisnike zadnjih sej in izvedli nekatera imenovanja. Na dnevnem redu sej vseh treh zborov pa je tudi redna točka - delegatska vprašanja.

NOVICE IZ SINDIKALNIH ORGANIZACIJ

TOZD VALJARNA BLUMING ŠTEKEL

Izvršni odbor osnovne organizacije sindikata se je sestel na 8. redni seji 12. septembra.

Sklepi predhodne seje so bili izvršeni.

Sestanka se je udeležil tudi predstavnik mladinske organizacije. Skupaj so predlagali enajst članski odbor ZSMS in določili datum sestanka - 21. september, na katerem bo prisoten tudi predsednik sindikata in nekdo od vodstva temeljne organizacije. Tri dni prej bo še informativni sestanek.

Delovodje so zadolžili, da opozorijo delavce na referendum 15. septembra. Članom volilne komisije so za čas referenduma odobrili po 100 din.

Organizirali bodo tudi pohod na Stol. Vsakemu članu, ki se bo udeležil pohoda, pripada 50 din.

30. septembra bodo za delavce temeljne organizacije organizirali piknik na Pristavi. Povabilo velja tudi za vse upokojene delavce. Če bo slabo vreme, bo piknik 6. oktobra.

Sklenili so tudi, da bodo kupili 10 vstopnic za gledališke predstave

domačega gledališča Tone Čufar in tri vstopnice za tuje gledališke predstave v tem gledališču.

Obiskali bodo tudi sodelavca v ljubljanski bolnišnici, sodelavcu, ki odhaja v pokoj pa bodo poklonili spominsko darilo.

Za smučanje v Italiji bo izvršni odbor prispeval za vsakega udeleženca po 200 din.

TOZD ENERGETIKA

16. redna seja izvršnega odbora sindikata je bila 10. septembra.

Na referendumu o statutu železarne Jesenice bodo tudi nadomestne volitve za delegata delavskega sveta TOZD Energetika, za nove člane volilnega odbora in volilne komisije.

V soboto, 22. septembra, se organizira piknik na Poljanah za vse sodelavce, vabijo pa tudi njihove sivoce.

Štirim sodelavcem so odobrili denarno pomoč, ker so že dalj časa bolni, dvema sodelavcema pa so vrnili vplačane prispevke za svojca, ker se nista udeležila izleta v Mali Lošinj.

V okviru akcije Nič nas ne sme presenetiti bodo organizirali strelsko tekmovanje z zračno puško.

Za hokejske permanentne vstopnice sindikat sofinancira po 150 din.

Imenovali so še pomočnika športnemu referentu, volilnemu odboru in komisiji pa so za izvedbo referenduma in nadomestnih volitev odobrili po 100 din.

TOZD LIVARNA

14. septembra je izvršni odbor osnovne organizacije sindikata imel 12. redno sejo.

Ugotovili so, da so vsi sklepi predhodne seje izvršeni.

Prevoz surovega jekla v valjarne na Beli (IK)

SREDSTVA ZA IDEJNI NAČRT KULTURNEGA DOMA

Po predlogu sporazuma združuje sredstva vsi zaposleni na območju občine Jesenice s stanjem konec 1979. leta. Prispevek znaša 82 din na zaposlenega iz dohodka TOZD po zaključnem računu za leto 1979. Ta sredstva bodo potrebna za izdelavo idejnih načrtov za arhitektonsko - urbanistično in komunalno rešitev delavskega kulturnega doma na Trgu Toneta Čufarja na Jesenicah. Idejni načrti pa vključujejo izdelavo: zazidalnega načrta za območje 2,5 ha, komunalnega načrta ter idejno programske zasnove in postavitev novega delavskega kulturnega doma. Ti idejni načrti bodo osnova za pripravo in izvedbo javne razprave o programski zasnovi delavskega kulturnega doma, ki mora biti zaključena v začetku 1980. Z zbranimi sredstvi bo upravljal izvršni odbor skupščine kulturne skupnosti Jesenice, ki bo moral pripraviti tudi poročilo o načinu porabe teh sredstev.

Akcija za izgradnjo novega delavskega kulturnega doma na Jesenicah poteka že zelo dolgo časa (že celo poveljno obdobje). O tej akciji je bilo v Železarni objavljeno več člankov, omenimo naj le prispevek Predsedstvo OK SZDL o gradnji delavskega kulturnega doma in pokritega kopališča (Železar, 14/XXVIII z dne 12. 4. 1979). Potrebe po izgradnji kulturnega doma pa so opisane tudi v gradivu za skupščino kulturne skupnosti (objavljeno v Železarni 6. 9. 1979, str. 14). Lani spomladaj smo v jesejski občini (tudi v Železarni) razpravljali o samoupravnem sporazumu o financiranju izgradnje kulturnega doma na Jesenicah, vendar ta sporazum ni bil sprejet, oziroma akcija ni bilo izpeljana do konca.

Delegacije temeljnih organizacij in delovnih skupnosti v železarni za SIS za kulturo so nato večkrat dajale pobudo za nadaljevanje te akcije. Tako so delegati na seji konference delegacij 13. marca 1979 sklenili, da bodo na seji skupščine kulturne skupnosti zahtevali poročilo o poteku priprav za izgradnjo kulturnega doma, o problemih, ki se pri tem pojavljajo ter o možnostih za nadaljevanje te akcije. Na pobudo konference delegacij v Železarni, v skladu s običnimi samoupravnimi interesi skupnosti ter v skadu s stališči predsedstva OK SZDL Jesenice glede vrstnega reda investicij na področju družbenih dejavnosti je nato skupščina kulturne skupnosti Jesenice na seji 24. aprila 1979 sklenila, da posreduje v javno razpravo samoupravni sporazum o združevanju sredstev za izdelavo idejnih načrtov novega delavskega doma na Jesenicah. Javna razprava traja od 15. avgusta do 15. oktobra 1979.

Priprave za izgradnjo delavskega kulturnega doma so vključene v temelje plana kulturne skupnosti Jesenice za obdobje 1976 - 1980 ter družbeni plan občine Jesenice za isto obdobje. V teh pripravah pa niso bila predvidena sredstva za idejne načrte, brez tega pa ni možno organizirati javne razprave o urbanistični, arhitektonski in programski zasnovi novega kulturnega doma. Od tega, kako se bomo odločili glede sredstev za izdelavo idejnih načrtov novega delavskega kulturnega doma, pa bo tudi odvisno, kdaj bomo dom začeli graditi. Po tej odločitvi bomo razpravljali še o programski zasnovi delavskega kulturnega doma o financiranju izgradnje doma.

Petim sodelavcem so odobrili denarno pomoč.

Ob 90-letnici Livarne bodo naročili 1.000 značk in 200 plaket, ki jih bodo dobili vsi aktivni in upokojeni člani kolektiva. Vsem, ki so v Livarni zaposleni že nad 30 let, pa bodo podarili kipec, za katerega pa osnutek še ni narejen.

Člani odbora zahtevajo tudi pojasnilo, zakaj se je v ponedeljek, 10. septembra, zmanjšal obrok enolončnic.

Imenovali so še novega referenta za kulturo in izobraževanje in sklenili odkupiti šest vstopnic za gledališče.

ctm

Da bi se v razpravo o tem lahko vključili vsi delavci TOZD in delovnih skupnosti, v nadaljevanju objavljamo predlog samoupravnega sporazuma

NADA DEJAK CENTER ZA PROUČEVANJE SAMOUPRAVLJANJA IN INFORMIRANJA

Delovni ljudje v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela v občini Jesenice ugotavljajo, da je akcija za nov delavski kulturni dom splošnega in posebnega družbenega pomena, zato sklenejo

SAMOUPRAVNI SPORAZUM

o združevanju sredstev za izdelavo idejnih načrtov novega delavskega kulturnega doma na Jesenicah.

1. člen

Podpisniki tega sporazuma ugotavljajo, da je nov delavski kulturni dom na Jesenicah objekt splošnega družbenega pomena, zato so pripravili za gradnjo načrtovane v temeljih plana Kulturne skupnosti Jesenice in družbenem planu občine Jesenice 1976 - 1980.

2. člen

Prva faza je izdelava idejnih načrtov za arhitektonsko - urbanistično in komunalno rešitev delavskega kulturnega doma na Trgu Toneta Čufarja na Jesenicah.

3. člen

Idejni načrti vključujejo izdelavo zazidalnega načrta za območje 2,5 hektarjev, komunalnega načrta in idejno programske zasnove in postavitev novega delavskega kulturnega doma.

4. člen

Idejni načrti bodo osnova za pripravo in izvedbo javne razprave o programski zasnovi delavskega kulturnega doma, ki mora biti zaključena v začetku leta 1980.

5. člen

Podpisniki se sporazumevajo, da bodo sredstva združevali vsi zaposleni na območju občine Jesenice po stanju koncem leta 1979 in sicer po 82,00 din iz dohodka TOZD po zaključnem računu za leto 1979.

6. člen

Podpisniki soglašajo, da z zbranimi sredstvi upravlja izvršni odbor Kulturne skupnosti Jesenice.

7. člen

Sredstva bodo podpisniki vplačali v roku 15 dni po sprejetju zaključnega računa za leto 1979 na žiro račun Kulturne skupnosti Jesenice številka 51530-646-41037 z oznako »za načrte delavskega kulturnega doma na Jesenicah«.

8. člen

Izvršni odbor se zadolži, da po izdelavi načrtov pripravi poročilo o načinu porabe sredstev, zbranih s tem sporazumom.

9. člen

Ta samoupravni sporazum velja za podpisnike z dnem, ko podpišejo sklep o pristopu k samoupravnemu sporazumu.

Sklepi o pristopu so sestavni del tega sporazuma.

ORGANIZACIJA IN SPODBUDNO NAGRAJEVANJE (2)

Prav o tem problemu je Marx napisal naslednje:

»Pri časovni meži se meri delo po svojem neposrednem trajanju, pri meži od kosa po količini produktov, v katerih se je zgostilo delo v določenem razdobju. Cena delovnega časa samega je končno določena z enačbo:

vrednost delovnega dne = dnevna vrednost delovne sile. Meza od kosa je torej samo modificirana oblika časovne meze... Meza od kosa daje kapitalistu sredstvo, s katerim lahko čisto natančno meri intenzivnost dela. K. Marx, Kapital I. CZ, str. 621.

Za razvidnejše primerjave in sklepanja si oglejmo nekaj značilnih načinov in metod normiranja in nagrajevanja, ki so se izoblikovale v kapitalističnem sistemu gospodarstva in smo jih v celoti ali deloma prirejene uporabljali tudi v naših delovnih organizacijah.

NEPOSREDNI AKORDNI SISTEM

Najbolj enostavna oblika spodbudnega nagrajevanja ali »normiranja« je neposredni akordni sistem. Značilnosti tega sistema so v neposredni, sorazmerni odvisnosti delovnega učinka in osebnega dohodka na vseh ravneh. To pomeni, da je odstotek pod ali nad normativom enak odstotku osebnega dohodka. Za devetdeset odstotno izpolnitev normativu dobi proizvajalec devetdeset odstotkov dogovorjene denarne postavke. Pri neposrednem akordnem sistemu ni odzemanja (degresije) in tudi ne dodajanja (progresije). Ta sistem je bil najbolj uveljavljen pri nagrajevanju po kosu (po naravnih pokazateljih) ali v sistemih norma-ura. Neposredni akordni sistem je bil najpogostejše uporabljen v proizvodnji, kjer se delovne operacije ali izdelava proizvodov ponavlja s krajšimi delovnimi postopki. Preprosto povedano – najpogostejše tam, kjer je mogoče v eni uri izgotoviti več enakih proizvodov. Kadar spremeni proizvod, spremeni tudi denarno postavko na uro.

V drugem primeru norma-ura merimo število časovnih normativov s časom proizvodnje. Če je proizvajalec v enem mesecu izdelal oziroma opravil več storitev kot je predvideno za 168 norma-ur, je dobil za prekoračeno število norma-ur ustrezno povečano denarno nagrado. V bistvu je to enako načelo kot pri akordu po naravnih pokazateljih. Sistem norma-ura je za razliko od akorda primernejši v taki proizvodnji, kjer se delovne operacije pogostejše menjavajo, ker si niso v osnovi enake in podobne, kjer je čas za normirano delovno nalogo toliko daljši, da ga ni mogoče ali smotno normirati po kosu.

AKORDNO DEGRESIVNI SISTEM (HALSEY). V tem sistemu je kot osnova uvedena časovna norma, ki smo jo prikazali. Razlika je v tem, da dobi proizvajalec za delo, ki je bilo opravljeno po postavljeni normi dohodek po posebni postavki, ki se razlikuje od časa, ki naj bi bil po spoznanju uporabljen. Tako dobi delavec nekakšno premijo za prihranek na času. Posebnost pa je v tem, da premija ni sorazmerna odstotku prekoračitve, temveč je zmanjšana tako, da se giblje med 30 in 70 odstotki, najpogostejše pa znaša 50 odstotkov. Če je, na primer, urna postavka proizvajalca 10 dinarjev, a časovna norma za delo 5 ur, ki pa ga delavec opravi v štirih urah, dobi za štiri ure dela 40 dinarjev in še 50 odstotkov prihranka časa, kar zneso 5 dinarjev, skupaj torej 45 dinarjev, namesto 50 dinarjev, kolikor bi dobil po neposrednem akordnem sistemu. Kot je iz ponazoritve razvidno, je ta premija zelo varljiva nagrada, marsikdo bo pomislil – goljufija, saj dobi proizvajalec manj kot bi dobil po neposrednem akordnem sistemu. V kapitalizmu so ta sistem opravičevali s tem, češ, da dobiček, višji dohodek ni samo za delavca, ki v proizvodni proces vnaša le svojo delovno silo, ampak tudi za lastnika, ki je prispeval proizvodna sredstva in je tako prav, če si »dobiček« delita. Tak sistem normiranja opravičujejo tudi s tem, da je primeren za »izkustvene norme«, bolj za nekakšen pogodbeni akord, ko se normirane in proizvajalec pogodita za novo, še ne dovolj tečeno, preizkušeno normo, kjer je niso časovno izmerili in ugotavljali ter so v njej velike skrite rezerve.

V praksi se je rado dogajalo, da so delavci v času opazovanja ali tudi časovnega ugotavljanja za neko opravljeno delo namenoma, če so le uspeli, opravili počasneje, da so si tako sami pridobili »notranje rezerve«, se pravi nekaj rezervnega časa. Če se je potlej zataknilo, so zlahka dosegli normo. Še raje pa so jo z manj turda presegli, kar je pomenilo zvišan osebni dohodek. Naslednji zagovor takšnemu načinu normiranja in izplačevanja so botrovali tudi ekonomsko nedomišljeni razlogi, ki se niso razpršili do današnjih dni, češ, da bi proizvajalec s

previsoko prekoračitev norme zadel osebne dohodek. To izpričuje statično, metafizično gledanje na proizvodni proces, stroške poslovnosti, kot da se smotno povišanje norme ne bi odražalo tudi na povečanem dohodku, kot da bi bili v osebnem dohodku vsebovani že vsi »notranji« stroški proizvodnje, ne pa, kar je z razvitejšimi tehnologijami vse bolj očitno, da predstavlja osebni dohodek proizvajalca v proizvodni in ceni storitve vse manjši odstotek.

Seveda so možne še različne inačice pri akordno degresivnih sistemih, ki lahko določajo, da je odstotek premije enak odstotku prihranka, na primer, če je proizvajalec delo za pet norma-ur opravil v štirih urah, je porabil za to 80 odstotkov časa, kar pomeni, da prejme namesto 45 dinarjev, kot smo navedli v prejšnjem primeru, 80 odstotkov premije, kar zneso 48 dinarjev. Možni so še korenski izračuni, kar zelo radi uporabljajo računovodje, ki niso skregani z višjo matematiko.

Redkeje so bile uporabljene progresivne norme, kar bi pomenilo, da je bil proizvajalec za delo, ki ga je opravil v štirih, namesto v petih urah, še 20 odstotno premijo, torej kar 60 dinarjev. Neposredni progresivni akordni sistem je bil zelo redek, pogostejše so uporabljali progresivne drsne lestvice, kar je pomenilo, da se je po določenem ključu začela premija za prekoračitev normativu zmanjševati. Kolikor višja prekoračitev, toliko manjši odstotek nagrade. V številnih primerih je bilo določeno, da se premije nad določenim odstotkom prekoračitve ne izplačujejo, da zamrzne! Taka pravila so upravičevali s tem, da je bila norma nestvarno postavljena. Izoblikovalo pa se je tudi mnenje, da je vsaka prekoračitev norme nad 30 odstotki nerealna, kajti posameznik v svojih delovnih uspehih ne more biti za več kot 30 odstotkov boljši od poprečja. Če on lahko za toliko prekorači normo, potem je drugim postavljena preizkušnja in jo je treba takoj povišati. Ti posegi so znani tudi pod imenom »režanje norme«. Seveda velja to za norme, ki so postavljene za poprečnega delavca.

Za vse omenjene sisteme je značilno, da so temeljili pretežno na izkustvenih, popravljanih normativih, čeprav so že uporabljali tudi kronometre. Z razvojem moderne industrijske proizvodnje, z vse večjo delitvijo dela in željo po večjih dobičkih, so vznikale zahteve, da bi iznašli in vpeljali metodo normiranja, ki bi v najkrajšem času proizvodnjo pripeljala k »realnim« normativom. Zahteva je postajala toliko večja, kolikor hitreje so se menjali proizvodi, kolikor bolj se je širila proizvodnja novih proizvodov, za katere ni bilo »izkušenj«. Prvi, ki je to najbolj uspešno opravil in ga smatrajo za očeta moderne industrijske organizacije dela in normiranja, je bil Taylor.

AKORDNO DIFERENCIALNI SISTEM (TAYLOR). Takoj v začetku naj zapišemo, da je bil Taylor mehanik, ki si je na večerih šolal pridobil tudi inženirsko diplomu. To omenjamo zaradi tega, ker je bilo Taylorjevo gledanje, kako naj normiranje izboljša – mehansko. Ni se mogoče znebiti vtisa, da je na vsa delovna opravila vrednotil mehansko, gledal jih je z očmi mehanika, ki vidi v proizvodnem procesu vzgibe, ročice, najbolj skladen in racionalen proces gibanja.

Taylorjevo izhodišče je bilo, da človek lahko opravi več dela, če ga k temu priučimo in za napor najbolj ustrezno materialno spodbudimo. Njega kot mehanika ni toliko zanimalo v kolikem času bi bil poprečen proizvajalec sposoben opraviti delovno operacijo, ampak je iskal najbolj racionalne načine dela, ustrezna delovna orodja. Tako je vztrajno, velikokrat tudi prikrit opazoval izkušene, najspretnije in najmočnejše delavce. Risal, meril,

zapisoval si je njihove kretnje, da bi se tako dokopal do najbolj racionalnih gibov in najbolj izkušenj. Taylor je zahteval, da se delovne operacije razdelijo, da je treba odkriti in odpraviti vse odvečno. Njegovo geslo je bilo: »Najboljša pot!«. To je pomenilo najkrajše, najhitrejšo, kajti kot mehanik se je predobro zavedal, da je vsaka pot tudi – čas. Poenostavitve, krajše poti, prihranek na času, energiji pripeljejo do povečane produktivnosti. Seveda pa je potem, ko so te najboljše, najkrajše poti odkrite, treba pripraviti proizvajalca do tega, da bo vložil ves svoj napor v to, da bo dosegel najvišjo zmogljivost. Očitno se je Taylor zavedal, da vsa njegova teorija in zamisel propade, če ne dobi tudi ustreznega delavca, ki bo dokazal, da je mogoče doseči zelo zahteven normativ. Zato je vztrajno iskal, poučeval najboljšega, ga kot nekaj »delovni trener« uril in pripravil za najvišji – v športnem izrazoslovju bi rekli – rekordni doseg.

Hkrati je izboljševal tudi smotnost organizacije, saj je dognal, da k večji proizvodnji lahko prispeva boljša razmestitev strojev, orodij, surovin, ki naj bodo čim bližje delovnemu mestu, da lahko slabo organiziran transport podre hotenja priučenih proizvajalcev, da bi dosegli visoke normative. Poskrbel je za najboljše orodja, celotno organizacijo proizvodnega procesa, ki naj bi »idealno« potekala brez zastojev in je tako postavil temelje znanstvenemu proučevanju organizacije dela in produktivnosti.

Če je hotel Taylor dosegati vrhunsko produktivnost, je moral poleg priučevanja, izbiranja, organiziranja, poskrbeti tudi za čim večjo spodbudo. Ker pa nikoli ni bil namen kapitalista, da bi dal delavcu več, kot je moral, ker je želel dati najmanj, kar je bilo mogoče, si je Taylor zamislil zelo pretekan akordno diferencialni sistem.

Razumljivo je, da Taylor ni želel postavljati poprečne norme, ampak je za njegov namen ustrezala norma najboljšega »rekorderja«. Ko je z najboljšim postavil vrhunsko normo in dokazal, da je mogoča, realna, saj jo je nekdo izpolnil, je natanko vedel – kaj je optimalnih 100 odstotkov normativ. Zato je moral z denarno postavko, spodbudno nagrado pripraviti čim več delavcev do tega, da bi se približevali najvišje postavljeni normi. Morda so si posamični delavci v začetku še domišljali, da bodo tako visoko normo dosegli ali celo presegali. Po vsej verjetnosti njen avtor teh iluzij ni imel. Sistem spodbude pa si je zamislil takole: Računal je, da bodo drugi delavci izpolnjevali 90 odstotkov visoko postavljene norme, da pa jih mora spodbuditi še k večjim učinkom, da se čimbolj približajo 100 odstotni normi. Zato je pri normi od kosa odzema denarno vrednost, da je pri 90 odstotkih imel deset odstotkov prihranjenega denarja ali tarifne postavke. Teh prihranjenih 10 odstotkov je pridal k drugim desetim, tako da je imel za vsak odstotek prekoračitve nad 90 odstotki normativa po dva odstotka tarifne postavke. To je pomenilo, da se »splača« prekoračevati normo nad 90 odstotki, saj se ti komadi plačajo – dvojno. Tak sistem nagrajevanja je v začetku res spodbudil delavce, da so dosegali visoko produktivnost. Ko pa so sčasoma spoznali, da 100 odstotne norme ne morejo doseči, da so izigrani, da je Taylorjev sistem oblika izkoriščanja in tudi prevare, so se temu uprli.

Taylor je želel ustvariti visoko produktiven proizvodni proces, s čim manjšimi stroški, ni ga vzemirjalo, kako dolgo lahko delavec poskuša doseči najvišje postavljeno normo, kako se pri tem izčrpuje, kako dolgo bo vzdržal tak napor, če bo zato postal delovni invalid. To ga je lahko skrbelo toliko manj, ker takrat delavec ni bil socialno zava-

Sodelavec – vzdrževalec pri popravilu zakladnega stroja v martinarni (IK)

rovan in kot delovni invalid ni bil v breme podjetniku, niti družbi.

Po odpravi Taylorjevega sistema, so se pojavljale različne, nekoliko blažje inačice, ki pa seveda v bistvu niso želele nižje produktivnosti, ne povečanih izdatkov za delovno silo. Eden od teh »popravljalcev« Taylorjevega sistema je bil Gant, ki je tudi postavil zelo visoke norme, vendar je zagotavljal tarifno postavko pri 90 odstotkih izpolnjevanja norme, kar je bilo lahko doseči, saj so manj prizadevne delavce odpuščali. Nad temi odstotki pa so delavci dobivali premijo za prekoračitev, kar je že močno podobno Taylorjevemu sistemu. Kot posebnost naj omenimo, da so bili za prekoračitve s premijami vključeni tudi mojstri, kar ni toliko spodbudilo k »prigananju« saj so bile norme postavljene zelo visoko, ampak je bolj zadevalo organizacijo, odpravo zastojev, ozkih grl, skladnejšo in zato bolj produktivno proizvodnjo.

NORMIRANJE PO SISTEMU (BEDAUX). Neke vrste nasprotje, v razvoju sodobnega normiranja pa pomemben člen, je bil Bedaux. Za razliko od Taylorja in Ganta je ugotovil, da pretirane zahteve, normiranje, pri izjemno usposobljenih delavcih lahko povzroča obnemoglost, prezgodnjo delovno invalidnost in da je zato treba poiskati način, kako bi delavcem določili ritem, ki bi bil glede na produktivnosti optimalen, ki bi ga bilo mogoče držati osem ur, a pri tem delovni napor ne bi bil škodljiv za delavčovo zdravje. Ugotovil je, da delovni ritem ne sme biti prehud, da je treba odmore, predahe, oddih, ki jih zahteva slednja delovna operacija, vnesti v samo normiranje, ne pa iskati samo optimalno delovnost brez predaha. V svojo metodo je vnašal tudi fiziološke prvne, saj je določal – kolikor večji je trenutni napor, zahtevnost neprekinjene delovne operacije, toliko daljši mora biti odmor, da bo delavec lahko zdržal tak ritem celotni delavnik.

Teoretično (glede znanstvenosti in možne merljivosti) se zmerom nekoliko vprašljivo je Bedaux svoj sistem utemeljil takole: Odrasel človek lahko brez škode za svoje zdravje opravi v 60 sekundah 70 metrov poti po ravnini, brez obremenitve. Ta hitrost je enaka normalni hoji, 4,2 kilometra na uro. Če torej hodi človek v takih okoliščinah, opravi v eni uri napor, ki je označen s 60 »Bedaux« enotami ali kot so to skrajšano poimenovali BE.

To hitrost imenuje Bedaux normalno hitrost, del minute ki jo delavec porabi za efektivno delo, da bi proizvedel BE imenuje »normalni čas« (NC), drugi del, ki je porabljen za odmor imenuje »normalni odmor« (NO). Če smo na tej osnovi pravilno postavili odmore, bi po Bedauxovem mnenju delavec lahko opravil celo več, delo, ki je označeno z 80 BE, brez škode za svoje zdravje. S tako zastavljenim, pravilno izvedenim normiranjem je mogoče povečati produktivnost, delavec pa si s prizadevanjem lahko poveča svoj osebni dohodek.

V tej zvezi velja poudariti, da potreben odmor po tej metodi varira v širokem razponu (med 6 in 250 odstotki efektivnega dela) iz česar lahko povzamemo sklep, da kronometriranje za Bedauxa ni glavna, ampak le ena operacija. Tablice za izračunavanje normativov in odmorov so bile do Bedauxove smrti varovana skrivnost, ki pa se je pozneje razdelila na centrali v New Yorku in Parizu.

ŠTUDIJE GIBOV IN ČASA
Nadaljnji člen v razvoju sodobnega normiranja ali študije časa in gibov sta bila zakonca Gilbreht, ki sta dopolnila izsledke in zamisli Taylorja in tudi Bedauxa, ko sta znanim zasnovam dodala proučevanja študije gibov, da bi se zmanjšala utrujenost delavcev. V svojih opazovanjih in študijah so ta težila k temu, da bi vse delo, delovne operacije razdelili na značilne gibe in po tej najbolj nadrobni razdelitvi poiskali skupne imenovalce. Morda bi lahko zapisali – delčke nor-

mativov, kombinacije gibov, da bi se tako dokopala do boljšega in manj utrudljivega dela. Poleg teh študij sta nadrobno proučevala utrujenost, posledice enoličnosti pri delu na tekočih trakovih in skušala odkriti najidealnejše kombinacije, ko bi z najbolj poenostavljenimi, najmanj utrudljivimi gibi, njihovimi povezavami odkrili, kako je mogoče z manjšimi napori, z boljšim počutjem delavcev doseči večjo produktivnost. Pri svojem delu sta uporabljala filmske kamere, snemala sta delovne operacije, gibe, jih natanko proučevala in iskala najustreznejše rešitve.

Pri svojih študijah so pozneje odkrili, da tudi najbolj proučena in dognana metoda merjenja in priučevanja na racionalne gibe in operacije ne daje optimalnih uspehov, če se delavec pri tem počuti kot razsebljeno bitje, nekaj človeški podaljšek ali dopolnilo stroja, ki še huje občuti utrujenost, monotonije dela. Zato so začeli k normiranjem pritegovati tudi delavce, z njimi razpravljali o normativih, poslušali, spodbujali in sprejemali njihove ugovore, predloge s čimer so dosegali še boljše delovne učinke. S tem so tudi prispevali k sami humanizaciji dela.

Toda ne samo sodelovanje med delavcem in organizatorjem, tehnologom normiranja, ugotovili so, da je veliko uspehov in prizadevanj pri najbolj temeljitim in dognanim študij in normiranj izničenih, če niso k sodelovanju pritegnili tudi vodilne organizatorje proizvodnega procesa, če tudi med njimi niso dosegli potrebno sodelovanje. Vse bolj so spoznavali, da pri vsej natančnosti in studioznosti ni mogoče izključiti človeka, delavca. Pozneje, ko so bili k sodelovanju pritegnjeni še psihofiziologi, psihologi, sociologi, je nastajala teorija, da je tudi v kapitalističnem, po Taylorju – brezosebnem odnosu do delavca, treba razvijati človeške odnose. Izoblikovali so znano teorijo »Human Relation« ali po slovensko medsebojne človeške odnose. Seveda je med temi medsebojnimi človeškimi odnosi, delnim sodelovanjem in delavskim samoupravljanjem – ogromna razlika. Vendar se tokrat ob tem ne bomo zaustavljali.

Zanimivo je poznejše izhodišče nadaljnjih dograjevalcev tega sistema, ki so ugotavljali, da je potrebno vso problematiko obravnavati in opazovati iz inženirskega izhodišča in k temu pridodati še človeški dejavnik, ki sodeluje v proizvodnji in delitvi ustvarjenih dobrin.

Zaradi lažjega razumevanja in boljšega pregleda nad zapleteno snovjo zapišimo, ne da bi se spuščali v nadrobnoti, (saj ni naš poglavitni namen obravnavati normiranje, ampak spodbudno, racionalno delitev osebnih dohodkov) da je znana metoda MTM (Methods Time Measurement – Metoda merjenja časa) sestavljena iz 8 osnovnih gibov, dveh osebnih funkcij in 9 gibov nog in telesa. Vsak od teh gibov (stegniti roko, prijeti kos, zasuk telesa, itd.) ima svojo posebno oznako in iz opazovanja se potlej sestavijo najbolj optimalne operacije ali tehnično dognani normativi. Seveda s tem vsi problemi in težave niso odpravljene. Metod je več, med sabo se razlikujejo, dopolnjujejo, vendar jim je enotno to, da v organizacijo delovnega procesa vnašajo večjo racionalnost, zmanjšujejo napor, nujni napor skušajo omiliti in tako z poenostavljanjem in odpravo odvečnosti, dosegati zaželeni idealni, optimalni cilj – s čim manj napora doseči najvišjo možno, realno, za delavčovo zdravje neškodljivo – produktivnost.

Metode študije gibov, z morebitnimi manjšimi pridržki in izpopolnjevanjem so nujna pot, v svojem temeljnem izhodišču najbolj realen način, da se v vse večji delitvi dela, zapletenosti proizvodnega procesa, doseže ustrezna ali celo optimalna produktivnost!

(SE NADALJUJE)

Sodelavec pri upihanju kistka v SM peč (IK)

POSEBNO VARSTVO ŽENSK V ZDRUŽENEM DELU

(Nadaljevanje s 1. strani)

do svobodno izbira poklic in zaposlitev, da je vsakemu občanu pod enakimi pogoji dostopno vsako delo in vsaka funkcija.

Smiselnost posebnega varstva žensk je v našem ustavnem in pravnem sistemu varstvo ženske kot nosilke pomembne družbene funkcije, funkcije materinstva. To posebno varstvo žensk ne temelji na spolu, kar je treba posebej poudariti, saj je taka miselnost ponekod še vedno prisotna in prihaja do izraza v vsakdanji praksi.

Iz zgoraj navedenega izhaja, da posebnega varstva žensk ni mogoče ločeno obravnavati od varstva delavcev nasploh, temveč kot sestavni del tega varstva.

Delavec ima pravico do posebnega varstva med nočnim delom, ko tudi lahko odkloni nočno delo, če niso zagotovljeni ustrezní pogoji za nočno delo. Po zakonu o delovnih razmerjih (ZDR – Uradni list SRS, št. 24/77 in 30/78) so delavci v TOZD dolžni zagotoviti vsem delavcem, ki delajo ponoči, ne glede na dejavnost in spol, varstvo otrok, topel obrok, prevoz na delo in z dela in nadzorstvo s strokovnim mentorjem. Nočno delo je namreč škodljivo za človeški organizem predvsem iz zdravstvenih razlogov, zato je treba vsem delavcem, ki delajo ponoči, zagotoviti posebno varstvo.

Zakon o združenem delu določa, da imajo delavci v TOZD pravico in dolžnost, da v skladu s samoupravnim sporazumom o združevanju dela delavcev v TOZD, z zakonom, z družbenimi dogovori in samoupravnimi sporazumi zagotovijo med drugim tudi posebno varstvo nosečnic pred težkim delom, poročniški dopust, skrajšan delovni čas, delovni čas po porodu in med nego majhnega otroka ter druge pravice, s katerimi se zagotavlja varstvo materinstva (2. alineja, prvega odstavka 189. člena ZZD).

Posebni varstveni ukrepi za ženske so utemeljeni le za tiste vrste del, za katere je ugotovljeno, da lahko škodljivo vplivajo na njihovo funkcijo materinstva, medtem ko morajo biti ženske zaščitene pred škodljivimi vplivi in nevarnostmi, ki so v zvezi z njihovim delom, na enakih osnovah in po istih določbah kot moški v skladu z znanstvenimi spoznanji in tehničnim razvojem. Posebni varstveni ukrepi za ženske se upoštevajo le za tiste vrste del, za katere je ugotovljeno, da lahko škodljivo vplivajo na njihovo funkcijo materinstva. Delavci v temeljni in drugi organizaciji združenega dela pa morajo pri urejanju in izboljševanju delovnih in življenjskih razmer za vse delavce skrbeti tudi za zagotavljanje posebnega varstva žensk pri delu, ki ga zahteva njihova funkcija materinstva.

S samoupravnim splošnim aktom v skladu s samoupravnim sporazumom o združitvi v delovno organizacijo se določijo tista dela, ki jih ženske zaradi varstva materinstva, še zlasti, med nosečnostjo ne smejo opravljati.

Ker v zakonu ne sodi nadrobno naštevane, kaj se šteje za težka telesna dela in za zdravju škodljiva dela oziroma dela, na katerih ni mogoče razporejati žensk, je glede na resolucijo skupščine SR Slovenije o temeljnih zakonodajnih politikah republike (Uradni list SRS, št. 16/77) to stvar izvršilnih predpisov. Izvršni svet skupščine SR Slovenije pa je že v letu 1976 izdal uredbo o delih, na

katera ni mogoče razporejati žensk, ki je objavljena v Uradnem listu SRS, št. 12/76 z dne 12/5-1976. S to uredbo se skuša doseči čimvečje varstvo žensk in omogočiti temeljnemu in drugim organizacijam združenega dela čimbolj enotno opredelitev takšnih del. Ta uredba določa, katera dela je treba šteti za težka telesna dela in za druga dela, ki škodljivo in s povečano nevarnostjo vplivajo na zdravje in življenje ženske.

Za posebno težka telesna dela se štejejo tista dela, pri katerih so dinamične ali statične obremenitve telesa tolikšne, da že po kratkem času pride do utrujenosti telesa, ki škodljivo vpliva na žensko in na njeno funkcijo materinstva. Kaj se bo štelo za dinamične ali statične obremenitve telesa, bo določil pravilnik o načinu in postopku za opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev. V tem pravilniku zdravstvenih pregledov delavcev, ki je bil sprejet že leta 1971, bo namreč treba glede na novi zakon o varstvu pri delu iz leta 1974 opraviti vsebinsko revizijo, v katero bo treba vključiti tudi opredelitev, kaj se šteje za dinamično ali statično obremenitev telesa.

Za posebno težka telesna dela se štejejo zlasti: telesna dela pod zemljo – v rudnikih, globoko kopanje in globinsko vrtnanje, neposredno valjanje kovin v valjarnah, impregniranje pragov, delo s kakršnokoli vrsto pnevmatičnih ročnih strojev, ki povzročajo stresanje telesa, stalno nošenje in dviganje velikih bremen na ravnem in trdem svetu in manjših bremen navkreber, ter druga dela, za katera se v temeljni in drugi organizaciji združenega dela ugotovi, da škodljivo vplivajo na funkcijo materinstva.

Za zdravju škodljiva dela se štejejo zlasti: dela s strupenimi in zdravju škodljivimi snovmi, kot npr., delo z živim srebrom ali svincem ali njunimi spojinami, delo v kesonih in delo, ki se opravlja s potapljanjem, delo pri samih visokih kupolnih, šahtnih, Siemens-Martinovih, električnih in pečeh za taljenje kovin, čiščenje kanalov, izlivov in praznjenje greznic s fekalijami, neposredno spremljanje fermentacijskega postopka v fermentacijskih komorah pri žganju in parjenju plesnivega tobaka in podobno.

Za nevarna dela se štejejo zlasti: zidanje, popraviljanje in čiščenje tovarniških dimnikov in podobno.

Uredba pa ima strožja merila za dela, katera ne bi smele opravljati nosečnice in sicer zlasti dela, pri katerih prihaja do stalnega in močnejšega stresanja telesa in daljšega pritiska na telo, dela s strupenimi in zdravju škodljivimi snovmi, dela, ki so škodljiva glede na ekološke razmere, dela, pri katerih je treba dvigati in prenašati težka bremena nad 7 kg in druga dela, za katera se v temeljni in drugi organizaciji združenega dela ugotovi, da za nevarna za zdravje nosečnic.

Nosečnice po dopolnjenem četrtem mesecu nosečnosti se ne smejo razporediti na dela, ki se opravljajo v prisiljenem oziroma stoječem položaju telesa, dela na strojih, ki se poganjajo z nogo in druga podobna dela.

Uredba tudi določa, da nosečnice ne smejo delati v viri ionizirajočih sevanj, delavke – matere, ki dojijo, pa ne smejo delati z odprtimi viri sevanj. Tako določa tudi določba

2. točke 7. člena o varstvu pred ionizirajočimi sevanji (Uradni list SFRJ, št. 54/76). Omenjena uredba ima namreč le bolj podrobne usmerjalne norme o posebnem varstvu žensk za temeljne in druge organizacije združenega dela, ki jih morajo konkretizirati v svojih samoupravnih splošnih aktih v skladu s samoupravnim sporazumom o združitvi v delovno organizacijo, ki določa merila in postopek, s katerimi se ugotavlja težka telesna dela, škodljiva in nevarna dela ter škodljivi vplivi pri delih. Ta uredba že upošteva, da morajo biti ženske varovane pred riziki, ki so v zvezi z njihovim delom in po ključnih enakih osnovah in po istih določbah kot moški v skladu z znanstvenimi spoznanji in tehničnim razvojem. Delavci v TOZD pa so seveda dolžni stalno preverjati razloge, zaradi katerih ženske ne smejo delati na določenih delih oziroma nalogah. Z razvojem tehnologije in spreminjanjem narave dejavnosti se namreč spreminjajo tudi sama dela tako, da nekatera dela postanejo nevarna, medtem ko druga doslej nevarna, postanejo varna. Omenjena uredba tudi pooblašča pristojni organ inšpekcije dela, da v določenih primerih (npr. mehanizacija, avtomatizacija in hermetizacija delovnega procesa) lahko dovoli razporeditev žensk na dela na katera se sicer na smejo razporejati ženske.

Postopek, po katerem bodo temeljne in druge organizacije združenega dela ugotovljale dela, na katera ni mogoče razporejati žensk, mora biti urejen tako, da bo zagotavljal združeno in strokovno utemeljeno prepoved opravljanja takšnih del.

Strokovnost določanja takšnih del predhodno ugotavlja pristojni inšpekcijski organ in služba medicine dela na podlagi analiz in zdravstvenih ocen del oziroma nalog v skladu s pravilnikom o načinu in postopku za opravljanje preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev (Uradni list SRS, št. 33/71) in v skladu z že omenjenim zakonom o varstvu pri delu. Uredba o delih, na katera ni mogoče razporejati žensk, je po mnenju pristojnih družbenih dejavnikov le začasen ukrep. Izhajajoč iz nove vloge delavca v združenem delu in pomena samoupravnega urejanja, bi bilo treba v prihodnje reševati to vprašanje na podlagi ustreznih samoupravnih sporazumov, sklenjenih med posameznimi grupacijami oziroma panogami.

V zakonu o delovnih razmerjih SR Slovenije je sedaj uzakonjena nova določba, po kateri je treba nosečnice, ki so pri delih, ki so jim prepovedana, razporediti na drugo ustrežno delo oziroma nalogo in pri tem ne smejo imeti manjšega osebnega dohodka kot na prejšnjem delu. Tako določbo so sicer v nekaterih TOZD že doslej prakticirali, vendar je bilo treba sprejeti takšno določbo, ki bo obvezna za vse temeljne in druge organizacije združenega dela. ZDR ima novo določbo, ki veže dopustnost dopustnost nadurnega in nočnega dela na izrecno soglasje delavke, ki ima otroka od enega do treh let starosti. Absolutna prepoved opravljanja nadurnega in nočnega dela pa velja za nosečnice in delavke, ki imajo do enega leta starega otroka, kar je veljalo tudi v prejšnjem zakonu o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu. Takšna absolutna prepoved je dana predvsem v interesu varstva otroka. ZDR govori le o

delavki, ne o materi, zato prepoved nadurnega in nočnega dela velja za vsako delavko ne glede na to, ali je mati takšnega otroka ali ni. ZDR z določbo, da delavka, ki ima otroka od enega do treh let starosti, lahko opravlja nadurno in nočno delo samo po njenem poprejšnjem soglasju, ne omejuje svobodo delavke do dela, kajti so tudi delavke, ki kljub takšnim otrokom želijo delati nadure in ponoči.

Glede posebnega varstva delavke med nočnim delom ZDR določa, da se delavki v TOZD s področja industrije, gradbeništva, prometa in proizvodne obrti praviloma ne sme naložiti, da dela ponoči med 22. in 6. uro naslednjega dne.

Tudi po ZDR smejo delavci TOZD izjemoma naložiti delavki, da dela ponoči, če je treba nujno nadaljevati delo, ki ga je med dnevom prekinila višja sila, in če je treba preprečiti škodo na surovinah, ki se hitro kvarijo, to je uvedba nočnega dela delavke je v pristojnosti TOZD same s področja industrije, gradbeništva, prometa in proizvodne obrti.

ZDR ima določbo, da se delavki z omenjenih področij sme naložiti, da dela ponoči, če to terjajo posebno resne družbene, ekonomske, socialne in posebne okoliščine, in sicer ob pogoju, da za uvedbo takega dela izda poprejšnje soglasje republiški sekretar za delo.

V zvezi z zelo pomembnim pogojem za pridobitev soglasja za uvedbo nočnega dela žensk, je tudi program postopnega zmanjševanja in odpravljanja nočnega dela žensk. Pri tem pogojem je treba omeniti priporočila in sklepe skupščine SR Slovenije o nočnem delu žensk in mladine v industriji, gradbeništvu in prometu iz leta 1973 (Uradni list SRS, št. 14/73), med katerimi je tudi priporočilo temeljnemu in drugim organizacijam združenega dela, da izdelajo petletni program postopnega zmanjševanja in odpravljanja nočnega dela žensk. Ugotovljeno je, da se je gibanje nočnega dela žensk po sprejemu navedenih priporočil in sklepu postopoma zniževalo in da vodi k postopni ukinitvi nočnega dela žensk v omenjenih dejavnostih.

Po stanju 31/12-1978 je bilo med 166.293 zaposlenimi ženskami 8.452 delavki, ki so delale v nočni izmeni ali 5,08 % od poprečne zaposlenosti. V primerjavi z letom 1970, ko je ponoči delalo 16,6 % vseh zaposlenih žensk, je to vsekakor majhen odstotek.

Največ nočnega dela je še vedno v tekstilni industriji (54,79 %) sledi ji kovinska (11,67 %), živilska (11,45 %), kemična (9,47 %), grafična (6,48 %), lesna (3,19 %), energetika in premogovništvo (1,03 %). Manjše število zaposlenih je zaslediti še v prometu, v gradbeništvu in obrti. Ukrepi za zmanjševanje nočnega dela žensk so dosegli določeno mejo, do katere bo zmanjševanje potekalo počasneje. Kljub naporom in prizadevanju za uresničitev začrtane politike o zmanjševanju in odpravi nočnega dela žensk pa je ta problem v tekstilni industriji še vedno najbolj prisoten. Ob dejstvu, da je tekstilna industrija šele v fazi modernizacije, ki jo izvaja z lastnimi finančnimi sredstvi, upošteva socialnoekonomske razloge, kot so zaposlitev nezaposlenih žensk ter delo v treh izmenah zaradi boljše izrabe strojnih zmogljivosti, je popolna odprava nočnega dela žensk težko uresničljiva. Tekstilna industrija je nizko akumulativna in bo potrebno vložiti še veliko naporov za modernizacijo proizvodnje do take stopnje, da

bo rentabilno poslovala v dveh izmenah. V situaciji, v kakršni je trenutno tekstilna industrija, bi zmanjšanje oz. odpravo nočnega dela žensk lahko dosegli edino z ukinitvijo tretje izmene. To pa praktično ni mogoče, saj bi s tem nastale občutne negativne ekonomske socialne posledice. Veliko število žensk bi ostalo brez zaposlitve še posebej ob dejstvu, da gre tu za priučene delavke, ki ne morejo ali pa celo nimajo interesa za prekvalifikacijo.

Republiški sekretariat za delo bo tudi v prihodnje vodil restriktivno politiko glede dajanja soglasij za uvedbo nočnega dela žensk, zato predlaga posameznim republiškim odborom sindikata delavcev, da morajo pred izdajo vsakega mnenja na vlogo organizacije združenega dela za soglasje za uvedbo nočnega dela žensk, dobiti od organizacije združenega dela nov program ukinitve nočnega dela žensk.

Družbena usmeritev glede prepovedi nočnega dela ne bi smela biti usmerjena le na ženske. Vsako nočno delo je škodljivo tako za moškega kot za žensko, saj pomeni hujšo telesno in psihično obremenitev, vendar pa o popolnem ukinitvi nočnega dela za vse, brez razlike po spolu in dejavnosti še ne moremo govoriti, vsaj ne na tej stopnji razvoja, ki jo je dosegla naša družba. Razvoj proizvodnih sil pri nas še ni dosegel takšne stopnje, na kateri bi se lahko spremenili produkcijski odnosi tudi v smeri splošne ukinitve nočnega dela. Zavedajoč se glavnih omejitev, ki so dane v materialnih pogojih razvoja socialistične samoupravne družbe, pomeni nočno delo še vedno nujno zlo in ga štejemo za upravljeno v primerih, ko to neizogibno terja proizvodni proces oziroma narava posamezne dejavnosti. To pa je za tiste vrste tehnologije, kjer je pogoj rentabilnosti nepretrgan delovni proces, nadalje za zdravstvo in še za nekatere druge dejavnosti, vezane na nujne življenjske potrebe družbe in človeka. Gre predvsem za to, da delo dobiva podoben zdravil, varnih in humanih delovnih razmer. Odpravljanje nočnega dela nasploh je torej v funkciji humanizacije dela, kar pa je dolgoročen in zapleten ter postopen proces. Doseči pa ga bo mogoče le z odpravljanjem ozkih grl in uvajanjem sodobne tehnologije, z boljšo organizacijo dela, s spodbujanjem inovacijske dejavnosti in znanja ter z boljšim izkoriščanjem proizvodnih zmogljivosti.

Splošno omejevanje nočnega dela le za ženske lahko pomeni v določeni situaciji privilegij za ženske, v drugi pa diskriminacijo, tako glede izbire poklicne usmeritve kot zaradi omejevanja zaposlitvenih možnosti. Ti ukrepi v mnogočem vplivajo retroaktivno neugodno na položaj družine, saj se s tem poveča število socialnih problemov. Zato kategorična prepoved nočnega dela za ženske ni vedno umestna. Dokler bo nočno delo še vedno nujnost, ki jo narekuje določena stopnja razvoja družbe, pa moramo sprejemati in zagotavljati tiste ukrepe, ki so nujni, da dejansko izboljšujejo pogoje nočnega dela, in sicer dosledno uveljavljanje varstva pri delu, zagotovitev varstva otrok, topel obrok v ustreznih kaloričnih vrednostih, prevoz na delo in z dela, sprememba delovnega časa in ureditev daljšega počitka do naslednjega delovnega dne. V vseh teh primerih je potrebno zagotoviti smotno organizacijo dela ter upoštevanje nočnega dela kot posebnega delovnega pogoja v delitvi osebnih dohodkov in v urejanju delovnih razmerij.

TEHNIČNI FELTON – TEHNIČNI FELTON – TEHNIČNI FELTON – TEHNIČNI FELTON – TEHNIČNI FELTON – TEHNIČNI

NAFTNA KRIZA VEDNO BOLJ V OSPREDJU

4.

Na žalost niti ena izmed teh naprav še ne obratuje. Čeprav jih je večina v eni zmed razvojnih faz, vendar za nobeno ne pričakujejo, da bo pričela proizvajati komercialne količine nafte ali plina pred sredino prihodnjega desetletja. Dejansko bosta v tem obdobju pričeli obratovati dve veliki napravi, ki so ju zgradile naftne družbe iz ZDA, za proizvodnjo nafte iz katranskih peskov v kanadski provinci Alberta.

Glavni vzrok, da projekti v ZDA do zdaj niso uspeli, je bil v tem, da so bili prvotno predvideni stroški za proizvodnjo sintetičnih goriv popolnoma nerealni. Vzporedno s tem pa so se cene za uvoženo nafto, ki naj bi jo sintetično gorivo nadomestilo, od pričetka naftne krize do tega leta v določeni meri ustalile.

Predvideni stroški za gorivo, izdelano iz oljnih škrljavcev, so stalno naraščali in so nazadnje za 20 % presegle ceno surove nafte. Leta 1972 je bila predvidena cena goriva iz oljnih škrljavcev 6,6 dolarjev za sodček ali trikrat več kot za uvoženo nafto. Medtem, ko je cena uvožene nafte leta 1975 narasla na 12 dolarjev, so kalkulirane cene za gorivo iz oljnih škrljavcev znašale 21 dolarjev in danes najmanj 25 dolarjev. To pa je še vedno pet dolarjev nad svetovnimi cenami za nafto.

Enaka inflacija je prizadela tudi projekte za vplinjavanje premoga. Letos je že ena izmed plinskih družb črtala projekt, za katerim je delala od leta 1973 in je predvideval gradnjo komercialne naprave za proizvodnjo plina iz premoga. Ko so pri-

čeli delati na tem projektu, so kalkulacije pokazale investicijske stroške v višini 400 milij. dolarjev in ceno proizvedenega plina v ekvivalentu nafte 7,5 dolarjev za sodček. Leta 1977 so investicijski stroški narasli na 1,3 milijarde dolarjev in na 20 dolarjev za sodček. Danes je cena ocenjena na 30 dolarjev za sodček.

Tudi nadaljnje naraščanje cen nafte združanja OPEC ne bo uredilo nezanesljivega vprašanja stroškov in ogromna komercialna tveganja za izdelavo sintetičnih goriv. Zato mnogi strokovnjaki menijo, da takšne naprave ne bo mogoče graditi v velikem obsegu brez vladne podpore, med katero bi spadali zajamčeno tržišče in cena tega goriva ter določene davčne olajšave.

Doslej ni bilo na tem področju prave podpore javnosti. Vendar danes kaže, da so predlogi v zvezi s proizvodnjo sintetičnih goriv našli na široko podporo, vključno z velikimi potrošniki energije, ki bodo v končni fazi plačali višjo ceno. Kaže, da je prevladalo mnenje, da brez proizvodnje sintetičnih goriv ne bo mogoče zavezati hitrega naraščanja cene uvožene nafte.

Vendar prevladuje med energetskimi strokovnjaki mnenje, da tudi z vladno podporo ne bo sintetično gorivo nobeno čudežno zdravilo. Njihovo mnenje je, da bo ob najbolj ugodnih pogojih in zelo obsežnem programu, mogoče doseči v letu 1990 dnevno proizvodnjo dva milij. sodčkov ekvivalentne količine nafte, kar bi predstavljalo samo 20 % današnjih potreb ZDA po nafti. Ob upoštevanju predvidenih stroškov naprav za proizvodnjo nafte iz oljnih škrljavcev in premoga ter plina iz premoga, ki so jih pričeli projektirati, bi bilo potrebno po današnjih cenah 60 milijard dolarjev. To pa je še enkrat več kot so lani investirali v gradnjo vseh novih industrijskih naprav.

Vendar se kažejo še druge ovire, ki bodo še bolj neprijetne kot velika finančna sredstva, ki bi jih ob podpori vlade najbrž lahko zagotovili. Najbolj grozeč problem je nasprotovanje v zvezi s čistostjo okolja v zahodnih zveznih državah, ki imajo dovolj velike zaloge oljnih škrljavcev in premoga za takšen program proizvodnje sintetičnega goriva. Če bi hoteli nadome-

stiti samo 10 % nafte s sintetičnimi gorivi, bi morali povečati sedanjo zmogljivost, oziroma odpreti nove premogovnike za polovico sedanje proizvodnje premoga v ZDA. Predelava oljnih škrljavcev na samem mestu sicer ne zahteva velikih rudarskih del, vendar zagovorniki zaščite okolja se kljub temu bojijo, da temu ne bo tako.

Naprave za izdelavo sintetičnih goriv zahtevajo ogromne količine vode, ki je za to področje prav tako dragocena, kot je za celotne ZDA energija. Porabljenega vode je približno štirinastkrat več kot je količina izdelanega goriva. Zato bodo dovoljenja za uporabo vode pri teh projektih resen problem.

Razen tega se številni strokovnjaki bojijo, da bo pospešena gradnja naprav za izdelavo sintetičnih goriv zaostрила vprašanje proizvodnih zmogljivosti težke industrije in njenih strokovnih delavcev. To bo hitro povečalo proizvodne stroške in povzročilo pomanjkanje delavcev.

Kljub vsem tem pomislekom smatrajo zagovorniki proizvodnje sintetičnih goriv, da bo le-to kot nov vir energije postalo važno psihološko orodje proti moči združenja OPEC. Mnenja so, da bi s tem programom ZDA pokazale vsem državam proizvajalkam nafte svojo voljo in sposobnost za zmanjšanje uvoza nafte. Če upoštevamo, da porabijo ZDA sedaj letno 60 milijard dolarjev za uvoz nafte, potem bi naj bilo takšno ukrepanje največja možnost za proizvodnjo sintetičnih goriv.

ZAKLJUČEK

Opisana današnja in bodoča situacija na področju svetovne preskrbe z nafto je sicer nekoliko obarvana s specifičnimi pogoji in pogledi, ki danes prevladujejo v ZDA, vendar eno brez dvoma drži: svetovne zaloge nafte niso več neomejene in tudi njene porabe ob vedno višji ceni ne bo mogoče povečevati v nedogled. Zato bo treba najti nadomestilo za nafto in to najprej v manjši, nato pa postopno v vedno večji količini. Dosedanje izkušnje na

Prehrambeni paket, ki vsebuje 45 izdelkov prehrambene industrije Jugoslavije, je sestavljen tako, da zadovoljuje dnevne fiziološke potrebe tako po kalorični kot nutritivni plati. Dnevni obrok (na osebo) ima kalorično vrednost 1900 kalorij in vsebuje 55 g beljakovin poleg ogljikovih hidratov, mineralov in vitaminov, katerih količina povsem zadošča dnevnim potrebam človeškega organizma.

Vsebinsko paketa je podrobno pregledala in potrdila mešana komisija strokovnjakov s področja prehrane, ki jo je imenoval republiški komite za tržišče in cene. Paketu je priložena brošura, ki vsebuje navodila za pripravo jedi iz prehrambenega paketa in kompletne jedilnike za sedem dni, kar vsekakor olajšuje hitro in pravilno pripravo obrokov.

Paket bo v vsakdanjem življenju tudi nekakšen regulator med zalogami prehrambenih artiklov, predvsem v dnevih ko nakup v trgovini ne bo mogoč, oz. ko bo družina potrebovala hitro in enostavno pripravljen obrok, pa tudi na izletih in taborenju.

Jedi, vsebovane v paketu, bodo uporabne najmanj leto dni, nekateri izdelki tudi dlje, tako, da bo družina ta prehrambeni paket postopoma obnavljala. Cena paketa je 1.050,00 din, cena izdelkov v paketu pa je za približno 20 % nižja od maloprodajnih cen.

V temeljni organizaciji HP Kolinska v Slovenj Gradcu lahko zagotovijo letno izdelavo do 400.000 prehrambenih paketov, za leto 1980, pa glede na dejstvo, da je ta paket praktično novost na našem tržišču, pa predvidevajo pripraviti 100.000 paketov.

Za odločitve o kapaciteti obrata so bili upoštevani statistični podatki o številu gospodinjstev, družinskih članov in deležu kmečkega prebivalstva v celotni republiki, vendar pa bo šele praktična uporaba paketa pokazala eventuelne potrebe po spremembi in dopolnitvi. Zato so se delavci v temeljni organizaciji odločili za čim večjo prilagodljivost pri načrtovanju vsebine, velikosti in težnje po raznovrstnosti jedi.

Želijo, da vsi uporabniki v zvezi s sestavo prehrambenega paketa »Danes in jutri 84« posredujejo svoje pripombe, želje in predloge. Tako tekoče spremljanje želja in potreb so strokovnjaki že uporabili za bodočo proizvodnjo, ko bo temeljna organizacija poslala na tržišče prehrambeni paket za dvočlansko družino.

Da bi delovnim ljudem in občanom čim bolj poenostavili nakup paketa »Danes in jutri 84« sta zveza sindikatov in SZDL, kot temeljna nosilca in politična dejavnika na področju uresničevanja ljudske obrambe in družbene samozaščite, ustvarila skupno z delovno organizacijo HP Kolinska možnost obročnega plačevanja paketa.

Tako bo zveza sindikatov kot najširši družbeno-politični dejavnik delovnih ljudi konkretno vodila eno izmed svojih številnih nalog in tako omogočala delavcem najoptimalnejšo preskrbo z rezervno hrano. Osnovne organizacije v vsaki TOZD bodo evidentirale kupce in poskrbele za brezobrestno obročno plačevanje (štirje obroki). Obroki se bodo odplačevali, kot vsi ostali načini kreditiranja pri izplačilu osebnih dohodkov. Vsaka TOZD bo za svoje delavce jamčila, da bodo obroki v predvidenem času odplačani.

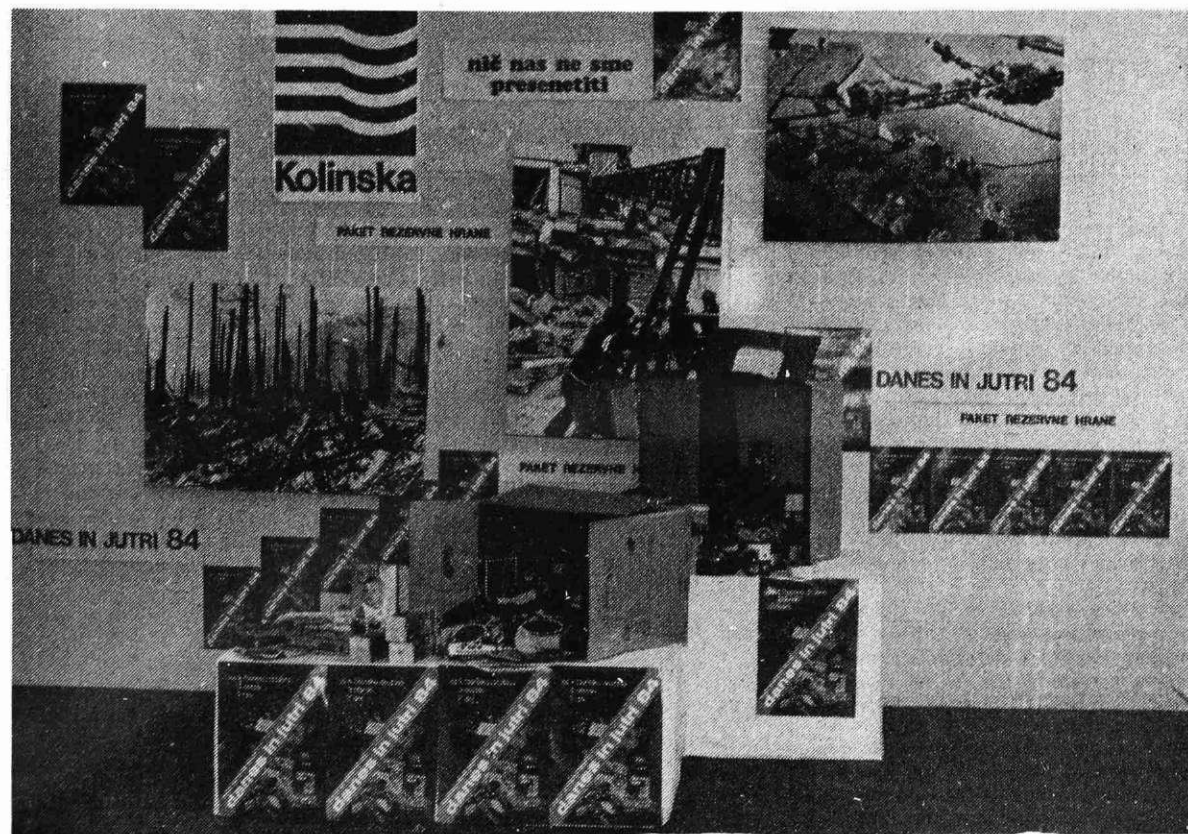
Drugi način pa bo potekal preko direktne naročila in plačila pooblaščenim predstavnikom HP Kolinska z gotovino oz. virmanskim nalogom ali čekom v roku 15 dni. Prijave in potrebe pa zbira tudi neposredno TOZD Slovenj Gradec, Francetova c. 17, tel. 062, 841-551, ali HP Kolinska odd. Gastro, Ljubljana, Nazorjeva 12, — tel. 061 24-614.

Namen paketa se kaže torej predvsem v ustvarjanju potrebnih zalog hrane v primeru vojne in elementarnih nesreč, ko bodo zagotovo nastopile težave pri preskrbi s hrano in ko bo prav za prehod na racionalizirano preskrbo v spremenjenih razmerah potreben čas, ki bo v različnih krajih različen, pač odvisno od konkretnih priprav in izvedb nalog s področja družbene samozaščite. Predvsem za premostitev teh težav pri preskrbi z živili je nujno, da si vsaka družina oz. gospodinjstvo sproti zagotavlja zalogo živil.

S svojo neuvrčeno zunanjo politiko in z vzglednim ravnanjem na področju mednarodne solidarnosti in vzajemne pomoči pa naša samoupravna socialistična družba v okviru svojih možnosti zagotavlja tudi pomoč drugim narodom, ki jih prizadenejo hujše elementarne nesreče.

Tako bo prehrambeni paket »Danes in jutri 84« postal tudi ena izmed učinkovitih oblik pomoči jugoslovanskega Rdečega križa.

Uredništvo glasila HP Kolinska

ŽELEZAR

IZDALO POVERJENIŠTVO ZA INFORMIRANJE PRI SKUPŠČINI OBČINE JESENICE
OB AKCIJI NNNP '79

1/79

27. SEPTEMBRA 1979

NIČ NAS NE SME
PRESENETITI '79

V letošnjem letu izvajamo v SR Sloveniji akcijo NIČ NAS NE SME PRESENETITI, ki ima izredno globok življenjski pomen namreč, krepiti našo pripravljenost za ravnanje v posameznih nepredvidenih situacijah. To je naša pripravljenost za ravnanje v nevsakdanjih življenjskih razmerah kakor so: vojna nevarnost, vojna, potres, poplava, visok sneg in snežni plazovi, požar, hude prometne nesreče, epidemije in druge nevsakdanje razmere. Namen celoletne akcije je, da kar najbolj okrepimo in izpopolnimo sistem obrambe

in samozaščitnih ukrepov v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih skupnostih in da v ta sistem vključimo čimveč delavcev in občanov.

Kako smo bili uspešni pri uresničevanju osnovnega namena akcije, bomo v vsej republiki v soboto in nedeljo, 29. in 30. septembra, s praktičnimi vajami preverjali našo pripravljenost. Zaradi izredne širine možnosti nevsakdanjih situacij, ki lahko nastopijo, bodo tudi naloge oziroma konkretne akcije v posameznih krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih skupnostih zelo različne. Zajemale bodo preverjanje in ocenjevanje naše pripravljenosti za ravnanje v vseh mogočih nevsakdanjih življenjskih situacijah.

Odveč je poudarjati ob dejstvu, da nas kakoli od nevsakdanjih življenjskih situacij lahko doleti vsak čas, da moramo preverjanje in ocenjevanje naše skupne in osebne pripravljenosti vzeti z vso odgovornostjo in resnostjo. Sekretariat akcije NNNP '79 pri občinski konferenci SZDL Jesenice zato poziva vse občane, da se z vso odgovornostjo vključijo v akcijo oziroma se resno odzivajo k vsem aktivnostim v okviru krajevnih skupnosti ali organizacij združenega dela. Nevsakdanje situacije bodo naznanjali tudi alarmni znaki, zato si jih oglejte na oglasnih deskah v svojih stanovanjskih blokih, še enkrat pa se seznanite z vsebino knjižice pod naslovom Kako boste pomagali sebi in drugim, ki so jo prejeli hišni sveti. Če tega nimate pa si danes oglejte našo posebno prilogo, v kateri boste vse to lahko tudi prebrali.

Ob tem moramo poudariti in opozoriti, da je vsaka panika odveč, kajti le-ta je največja nevarnost kadar nastopijo nevsakdanje življenjske razmere. Tudi razne govorice, ki se razširjajo iz ust neresnih in neodgovornih ljudi, da bodo zaprte trgovine in banke, da ne bo električne energije, da bo zaustavljen potniški promet, da so prepovedane vse prireditve in podobno, so zlonamerne.

Naše neodtujljive in nedotakljive pravice in dolžnosti, ki izhajajo iz naše obrambne pripravljenosti in družbene samozaščite smo opredelili v naši ustavi, še bolj konkretno pa imamo opredeljene v samoupravnih dokumentih. Tako torej akcija NIČ NAS NE SME PRESENETITI ni v naši socialistični samoupravni družbi nič nenavadnega ali alarmantnega, ampak naša pravica in dolžnost, da smo kar najbolje pripravljeni za ravnanje v nevsakdanjih življenjskih razmerah. Zato tudi ne gre za kampanjo, ampak za prebujanje in krepitev naše vsakdanje aktivnosti na področju ljudske obrambe in družbene samozaščite in njune resnične podružbljenosti. V soboto in nedeljo pa bomo to preverjali vsi skupaj v krajevnih skupnostih, organizacijah združenega dela in drugih samoupravnih skupnostih pa tudi vsak za sebe in v svojih družinah.

Če do zabujitve ne pride, morate vedeti, da je treba predvideti možnost, da se v stanovanju, brž zaprite plin ali izključite električni tok v številniku in v pralnem stroju, ugasnite vse luči in odprite okna, da zračni pritisk ob napadu ne bo razbil stekla, nato vzemite že pripravljeno opremo in pohitite v zaklonišče. Če ste ob alarmu v hotelu, restavraciji, trgovini ali drugem podobnem lokalu, vzemite osebno opremo, ki jo imate s seboj, in pojdite v najbližje javno ali drugo zaklonišče. Tako storite tudi, če ste ob alarmu na železniški ali avtobusni postaji ali v pristanišču. V najbližje javno zaklonišče pohitite tudi tedaj, če vas je alarm dohitel na ulici ali drugem javnem mestu ali v vozilu mestnega prometa.

Če vas je alarm ujel med vožnjo avtomobila ali motornega kolesa, morate vozilo ustaviti in parkirati na desni strani ulice ob pločniku, vendar ne manj kakor 10 m od uličnega vodovodnega hidranta, vhoda v zaklonišče in križišča. Nato pojdite v najbližje javno zaklonišče.

Vozilo z vprego morate parkirati enako kot avtomobil, izpreči živino in jo privezati k najbližjemu drevesu ali primernemu predmetu, nato pa oditi v zaklonišče.

Pomagajte v zaklonišče tudi tistim v vaši bližini, ki so potrebni pomoči.

Ob znaku za **radiacijsko, kemično in biološko nevarnost** si nadenite zaščitno masko, zaprite vsa okna in vrata v stanovanju ter okna, vrata in druge odprtine v hlevu. Nato odidite v zaklonišče, če ima naprave za čiščenje zraka. Če zaklonišče nima teh naprav, ostanite v stano-

vanju, če tega nimate, pokrijte se s suho odejo ali prekrivajte se s suho odejo in se ravnajte po njih.

Če ste ob znaku na prostem proč od doma, si nadenite zaščitno masko in pohitite v najbližje zaklonišče.

Ob znaku za **nevarnost naravne nesreče** ugotovite, za katero naravno nesrečo gre, in ravnajte temu primerno. Vključite radijski sprejemnik in prisluhnite morebitnim navodilom, ki jih bo prek lokalne radijske postaje dal štab za civilno zaščito.

Ob znaku za **nevarnost požara** ugotovite, kje gori. Če je v nevarnosti tudi vaše stanovanje ali stavba ali gospodarsko poslopje, poskrbite za umik ljudi in živine iz njih ter za rešitev najnujnejših dobrin. Ko prispeje gasilci, se ravnajte po njihovih navodilih.

Ob znaku, da je **nevarnost minila**, ravnajte takole:

- Če ste član enote civilne zaščite, odidite takoj na zbirališče svoje enote in se ravnajte po navodilih poveljnika;
- Če niste član enote civilne zaščite, vendar so posledice zračnega napada v vaši okolici take, da je potrebna vaša pomoč, se čimprej vključite v reševalna dela;
- po prenehanju radiacijske, kemične in biološke nevarnosti dobro prezračite stanovanje in hlev, sicer pa se ravnajte po navodilih štaba za civilno zaščito;
- če napada ni bilo, se čimprej vrnite domov oziroma na delovno mesto.

**PONATIS IZ KNJIŽICE,
KI STA JO IZDALA
ŠTAB ZA CIVILNO
ZAŠČITO
IN REPUBLIŠKI
SEKRETARIAT
ZA LJUDSKO OBRAMBO**

PAKET REZERVNE HRANE »DANES IN JUTRI 84« SE VKLJUČUJE V AKCIJO NNNP '79

Z razvojem naše samoupravne socialistične družbe smo dosegli tudi na področju graditve splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite pomembne uspehe, predvsem zaradi dejstva, da je ljudska obramba in družbena samozaščita sestavni del človekovih samoupravnih pravic in dolžnosti. To daje delavcem in občanom široke možnosti za ustvarjalno in samoiniciativno delovanje, tako v združenem delu, krajevnih skupnostih in družbenopolitični skupnosti; glede organiziranja, opremljanja in preskrbe prebivalstva z živili. Eden izmed pomembnih dejavnikov v funkciji preskrbe je tudi akcija z geslom »Danes in jutri 84«, saj praktično rešuje eno izmed važnejših nalog ljudske obrambe in družbene samozaščite, to je zagotovitev minimalne rezerve živil v vsakem gospodinjstvu.

Znanstveno-sociološke ugotovitve so pokazale, da so rezerve hrane predvsem v večjih urbaniziranih stanovanjskih soseskah, glede na nov način preskrbe in prehranske navade nezadostne, in ne zagotavljajo niti najnujnejše prehrane družin v izjemnih situacijah.

Temeljni element, ki izhaja iz izkušenj in načel NOB in daje celovitosti sistema ljudske obrambe in družbene samozaščite specifičen poudarek, je človek, delavec in občan, edini ki se lahko v organizi-

ranih in pripravljenih akcijah bori tudi proti moderni vojaški tehniki in premaguje s svojo voljo in sposobnostjo tudi največje elementarne stihije.

Ravno zaradi tega je prehrana in preskrba prebivalstva bistven element v letošnji republiški akciji »Nič nas ne sme presenetiti«, ki s preverjanjem obrambne sposobnosti naprav in pripravljenostjo delovnih ljudi in občanov na izredne življenjske situacije, doživlja vrh svojih akcij prav v septembru letošnjega leta.

Ta sistem aktivnosti je v delovni organizaciji HP Kolinska časovno pogojeval tudi pospešeno pripravo proizvodnje in sestave paketa rezervne hrane v temeljni organizaciji Slovenj Gradec; ki se bo z začetkom proizvodnje v septembru letošnjega leta praktično vključila v akcijo NNNP '79.

Vsebina paketa rezervne hrane »Danes in jutri 84« omogoča kompletno prehrano štiric članski družini po tri obroke za sedem dni — 7 dni x 3 obroke x 4 osebe = 84 — z dopolnilnimi obroki suhega sadja, mleka in vitamina C.

Pri sestavi paketa so strokovnjaki upoštevali predvsem biološko vrednost jedi, obliko in hitrost priprave jedi oz. obrokov. Paket je primeren tudi za manjše družine, saj so konzerve praviloma dvoportionske. Paket tehta 25 kg.

Če ste ob znaku na prostem proč od doma, si nadenite
božo in se ravnajte po njih.

za opekline. Če tega nimate, pokrijte opečeno površino z
več sloji sterilne gaze ali čiste, pravkar prelikane tkanine
in rahlo povežite. Opečeni ud nato še imobilizirajte. Ope-
čenega obraza ne obvezujte. Obvezujte ga le, če so priza-
dete tudi oči.

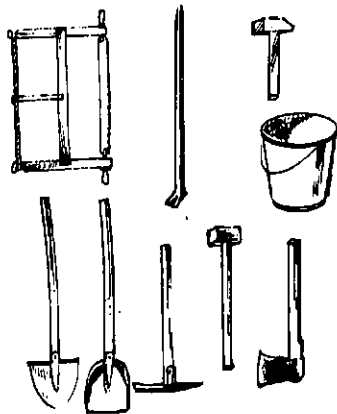
Na rane in opekline, ki so kontaminirane z radioaktiv-
nim prahom, namestite prvi povoj. Ta z njih vsega velik del
radioaktivnih delcev. Ran in opeklin ne smete izpirati, ker
se radioaktivni delci tako lahko zanesejo globlje v rano.

Rano, ki je kontaminirana z bojnim strupom, izperite z
blago raztopino sode bikarbone (jedilna soda), nato pa jo
obvezite.

REŠEVANJE IZ RUŠEVIN

Zračni ali drug napad ali potres povzročita v naseljih
velike ruševine, v katerih so pogosto zasuti ljudje. V ru-
ševinah človek ne vzdrži dolgo, tudi če ni poškodovan,
zato ga je treba iz njih čimprej rešiti. Z reševanjem ne od-
lašajte, četudi ste sami. Če pa je možno, pritegnite še
koga, da vas bo več, ker si boste med seboj pomagali in
bo delo potekalo hitreje. Vnaprej upoštevajte, da reševa-
nje iz ruševin poteka počasi, vendar bodite vztrajni, kajti
gre za življenja ljudi. Za reševanje iz ruševin potrebujete
nekaj orodja, npr. težje kladivo, sekač, ročno žago,
kramp, lopato, ročno dvigalko ali primerno močan kos tra-
mu, vedro in pogosto tudi svetilko. V mnogih stanovanj-
skih in drugih stavbah so to orodje kupili prav v ta namen.

Najprej skrbno pregledajte ruševine, da boste ugotovili,
kje so v njih ljudje in kako boste prišli do njih. Previdno

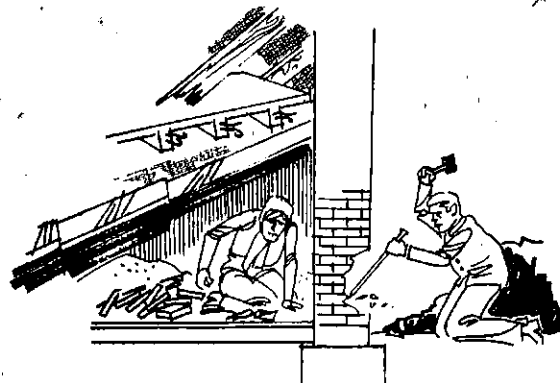
preiščite tudi hodnike, prehode in luknje v ruševinah. Če
veste, da so v ruševinah ljudje, pa ne morete dobiti stika
z njimi, udarjajte po ceveh ali drugih čvrstih delih ruševin,
nato pa poslušajte, če vam zasuti odgovarjajo na te zna-
ke. Ko bodo slišali, da jih iščete in jim prihajate na pomoč,
bo to zanje veliko upanje, dalo jim bo moči, da vztrajajo
in dočakajo rešitev.

Nato se lotite reševanja tistih, ki so plitvo v ruševinah
ali so le delno zasuti. Ruševine odstranjujte postopoma,
bodisi z rokami ali z orodjem. Pri tem morate ravnati zelo
previdno, da ruševin ne sprožite, ker lahko poškodujete
zasute. Posamezne kose zidu in drugega materiala dvi-
gajte z rokami, potem pa si jih med seboj podajajte in jih
tako odstranite z ruševin. Pri drobnem materialu uporab-
ljajte vedra.

Če večji kosi zidu ali drug težak predmet pritiska člo-
veka pod seboj, ga dvignite z ročno dvigalko ali tramom,
in sicer le toliko, da ponesrečenca potegnete izpod nje-
ga. To opravite zelo previdno in predmet, medtem ko ga
dvigate, sproti podlagajte ali podpirajte, da ne bi zdrnil
ali ponovno padel na ponesrečenca.

Če je zasuti ranjen, mu morate, takoj ko je možno, dati
prvo pomoč. Prodiranje k zasutim skozi prehode med po-
sameznimi plastmi ruševin ali med ruševinami in nepo-
škodovanimi deli stavbe zahteva veliko previdnosti. Vsak
del prehoda morate temeljito pregledati, predno se pod-
ate vanj. Če je le mogoče, zaoblidite ovire v prehodu. Če
to ni mogoče, jih previdno odstranite. Dele ruševin, ki bi
se lahko podrli, primerno podprite. Za to uporabljajte
pradnji material, ki ga najdete v ruševinah.

Če do zasutih ne morete drugače, je treba prebiti zid ali
strop, ki vas loči od njih. Pri tem vedite, da je veliko lažje
in hitreje prebiti zid iz opeke kot zid iz kamna ali železo-
betona. Zato izberite, če je le mogoče, tisti zid, ki bo za-
hteval manj dela. Če se le da, začnite prebijati zid ob raz-
poki, ki je nastala ob rušenju.

Prebijanje stropa je lažje, ker je tanjši od zidov, terja pa
večjo previdnost, ker se lahko poruši. Da bi ugotovili nje-
govo konstrukcijo najprej odstranite pod in napravite
manjšo odprtino v stropu. Šele potem se odločite, kje in
kako boste v njem napravili večjo odprtino. Kletni stropi
so največkrat čvrsto zgrajeni, zato gre njihovo prebijanje
počasli.

ALARMNI ZNAKI IN RAVNANJE PO NJIH

Služba za opazovanje, javljanje, obveščanje in alarmi-
ranje skrbi za to, da bodo prebivalci obveščeni o nevar-
nosti zračnih napadov, o radiacijski, kemični in biološki
nevarnosti, kakor tudi o nevarnosti naravnih nesreč. Ob-
vestila o teh nevarnostih dajejo centri za obveščanje in
alarmiranje z alarmnimi sirenam, kratka obvestila pa da-
jejo tudi prek osrednje in lokalnih radijskih postaj.

Zato je nujno, da imate v vojni stalno vključen radijski
sprejemnik in da pazljivo prisluhnete vsakemu obvestilu.
To storite tudi ob nevarnosti naravne nesreče oziroma ob
taki nesreči.

Za obvestila z alarmnimi sirenam uporabljamo tele
alarmne znake:

1. Nevarnost zračnega napada – zavijajoči 60-sekundni
zvok:

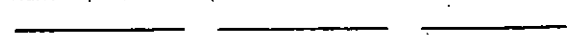
2. Radiacijska, kemična ali biološka nevarnost – zavija-
joči zvok 3-krat po 20 sekund s presledkom po 15 se-
kund:

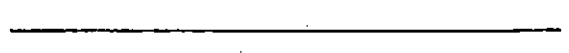
3. Nevarnost naravne nesreče – enakomerni 20-sekun-
dni zvok, ki preide v 20-sekundni zavijajoči in ta spet v
20-sekundni enakomerni:

4. Nevarnost požara – enakomerni zvok 3-krat po 20 se-
kund s presledkom po 15 sekund:

5. Prenehanje vseh nevarnosti – enakomerni 60-sekun-
dni zvok:

Ta znak uporabljamo tudi za preizkušanje siren, in si-
cer vsako soboto ob 12. uri.

KAJ PROGRAMIRAJO KRAJEVNE SKUPNOSTI V OBČINI V OKVIRU AKCIJE NNNP '79

Akcija NNNP '79 ima poleg preverjanja obramb-
no-varnostne pripravljenosti zlasti politično mobili-
zacijski pomen. Poleg krepitve moralno političnih
vrednot in zavesti delovnih ljudi in občanov, naj bi
akcija prispevala k nadaljnjemu poglobljanju zasnove
splošnega ljudskega odpora, varovanju življenjskih in
delovnih razmer ter neposrednemu organiziranju
delovnih ljudi in občanov v družbeni samozaščiti kot
temelju obrambne pripravljenosti. Pri načrtovanju in
izvajanju akcije ter preverjanju doseženih rezultatov
bomo zato upoštevali, da je ljudski odpor in druž-
bena samozaščita sestavni del našega vsakdanjega
ravnjanja vsakega od nas pri delu, pri pravicah in
odgovornostih, ki jih delovni ljudje in občani uresni-
čujejo na delovnem mestu, v kraju bivanja in v vseh
organiziranih oblikah družbenega življenja.

Vse to nas je v občini vodilo pri načrtovanju
vsebine zaključnih akcij, ki bodo 29. in 30. septem-
bra v sleherni krajevni skupnosti kot temeljni samo-
upravni skupnosti. V naši občini so se v vseh KS od-
govorno lotili naloge, kar dokazujejo tudi naslednji
programi:

KRAJEVNA SKUPNOST RATEČE:

Akcija bo 29. septembra potekala ob predvide-
vanju možnosti diverzije in zračnega napada, ob
čemer bodo aktivirali odbor za LO in družbeno samo-
zaščito in z občani preizkusili učinkovitost zatemnitve
celotnega naselja. V nedeljo, 30. septembra, bodo
opravili še ustrezno reševanje po zamišljenem
napadu.

KRAJEVNA SKUPNOST KRANJSKA GORA:

Za neposredno akcijo, katero naj bi povzročil ali
vojaški napad ali naravna nesreča, so se povezali
predvsem z delovnimi organizacijami in skupaj naj bi
v obeh dneh preizkusili usposobljenost reševanja
tako izpod ruševin in pred požarom, pa tudi reševa-
nja na primer potnikov s sedežnice žičnice in po-
dobno. Preizkusili bodo tudi ukrepanje ob poškodo-
vanem vodovodu ter organizacijo nekaterih aktivno-
sti na začasnih lokacijah.

KRAJEVNA SKUPNOST MOJSTRANA:

Predpostavka aktivnosti za soboto 29. in nedeljo
30. septembra vsebuje akcije obrambnega značaja
ter reševanja pred elementarnimi nesrečami ter
neizgodama v proizvodnji. Tako bo v soboto predvi-
doma nekje v krajevni skupnosti izbruhnil požar, ki
ga bo treba pogasiti, nadalje bodo imeli opravka tudi
s skupino diverzantov, ki bo poskušala opraviti neka-
tere sabotažne akcije na proizvodnih in komunalnih
objektih. V večernih urah pa bo dan tudi znak za
alarm, ob katerem bodo morali vsi prebivalci ustrez-
no ukrepati: Če bo dan znak za požar – odkriti
mesto požara in pomagati pri gašenju. Če bo dan
znak za nevarnost zračnega napada – opraviti
takošnjo zatemnitev. Če bo dan znak za naravno
nesrečo – odkriti mesto naravne nesreče in poma-
gati pri reševanju.

KRAJEVNA SKUPNOST HRUŠICA:

Celotna aktivnost v KS bo sponela na predpo-
stavki pojavitve diverzantske skupine in njenega po-
izkusa izvesti nekatere sabotažne akcije. Naloga kra-
janov bo seveda zavarovati ogrožene objekte oziroma
jih reševati pred ognjem, pa tudi reševati morebitne
ponesrečenca.

KRAJEVNA SKUPNOST PLAVŽ:

V soboto, 29. septembra, bodo akcije potekale
v delovnih organizacijah, pripravljenimi pač v skladu
z njihovimi obrambnimi načrti in potrebami, pri ka-
terih bodo sodelovale tudi enote civilne zaščite in
narodne zaščite krajevne skupnosti. V nedeljo,
30. septembra, pa v KS pripravljajo akcijo o pred-
postavko bombnega napada, po katerem bo potrebo-
no na določenem področju opraviti reševalne in
druge akcije.

KRAJEVNA SKUPNOST PODMEŽAKLJA:

V KS bodo v soboto in nedeljo organizirali de-
žurno službo tako, da bodo v stanju pripravljenosti,
prav tako bo v stanju pripravljenosti kurirska služba,
civilna zaščita in narodna zaščita. Opravili bodo tudi
varovanje pomembnejših objektov.

KRAJEVNA SKUPNOST SAVA:

V soboto, 29. septembra bodo v KS izvedli jako
poizkusa evakuacije stanovalcev neke stanovanjske
hiše, pri čemer bodo morali opraviti vrsto nalog od
vzdrževanja reda, informiranja, določitve evakuacij-
skih poti in prevoznih sredstev do določitve nastanit-
venih možnosti, oskrbe in nujenja zdravstvenega
varstva.

KRAJEVNA SKUPNOST JAVORNIK-KOROŠKA BELA:

V soboto, 29. septembra, bodo v KS preizkusili
možnost evakuacije ljudi iz javnih in stanovanjskih
stavb. Na evakuacijskih mestih bodo nato organizi-
rali razne aktivnosti – tekovanje v nujenju prve
pomoči, streljanju z zračno puško in drugem pa tudi
opravljanje raznih varovalnih nalog.

KRAJEVNA SKUPNOST BLEJSKA DOBRAVA:

Aktivnost v KS bodo oba dneva opravljali s
predpostavko, da je njihovo področje vojno ogrože-
no. Pri tem bodo preizkusili vse službe od kurirske do
dežurne službe ter preverili sistem zavarovanja.

KRAJEVNA SKUPNOST ŽIROVNICA:

Celotna aktivnost bo izhajala iz predpostavke
naravne nesreče – potresa. Pri tem bodo seveda
preizkusili sposobnost enot civilne zaščite, aktivno pa
naj bi svoje naloge opravili tudi drugi organi s po-
dročja ljudskega odpora in družbene samozaščite. V
skladu z obliko akcije bodo opravili tudi potrebna
reševalna dela.

OBČINA JESENICE:

Poleg posameznih akcij v vseh KS pa bo v so-
boto, 29. septembra zvečer še vseobčinska akcija.
– Ob zamišljenem zračnem napadu naj bi ob tej
akciji preizkusili še našo pripravljenost in sposobnost
splošne zatemnitve – javne razsvetljave, poslovnih
prostorov in zasebnih stanovanj.

Vse načrtovane akcije v posameznih KS so
seveda samo preizkus, kako smo organizirani in
pripravljeni za primer elementarne nesreče, vojne
nevarnosti in drugih izjemnih razmer, česar si vsi
skupaj seveda ne želimo. Pa vseeno je koristno, da
smo pripravljeni tudi na takšne razmere in zato je
tudi prav da bi vsi občani v soboto 29. in nedeljo
30. septembra aktivno sodelovali pri vajah in tudi
izpolnili potrebne naloge.

KAKO BOSTE POMAGALI SEBI IN DRUGIM

KREPITEV NAŠIH OBRAMBNIH MOČI JE SKRB NAS VSEH

Naša domovina je znana širom po svetu zaradi svojih prizadevanj za mir, za pravico vsakega naroda do neodvisnosti in enakopravnosti ter proti vojni kot sredstvu za reševanje problemov v mednarodnih odnosih. V teh prizadevanjih nismo osamljeni, saj napredni demokratični del človeštva vse bolj zavrača vojno kot način za reševanje mednarodnih sporov. Vendar pa je ta še vedno možna in tudi nenehno navzoča v sodobni stvarnosti kajti še vedno so močne tudi nazadnjaške, nečloveške sile, ki izivajo mednarodne spore, da bi se z njimi okoristile.

Zato moramo poleg prizadevanj za mir nenehno skrbeti tudi za krepitev naše obrambne moči in pripravljenosti. To je ne le skrb vse skupnosti temveč tudi vsakogar med nami, saj naša skupna obrambna pripravljenost temelji na pripravljenosti vsakega posameznika.

Veliko je možnosti, da pomagate pri krepitvi obrambne moči svoje domovine. Kot član kolektiva, v katerem delate, kot občan v svojem kraju, v krajevni skupnosti, v stanovanjskem bloku, pa tudi v svojem domu, povsod lahko veliko naredite tudi v miru: od tega, da sodelujete v določanju in izvajanju obrambne politike dežele; da nenehno izpopolnjujete svoje znanje in spretnosti, ki vam bodo potrebne v morebitni splošnojudski obrambni vojni, bodisi v bojni enoti ali pri reševanju sebe, svojih najbližjih in drugih ljudi ob sovražnikovih napadih na vaše naselje; da kot aktivni dejavnik naše družbene samozaščite pomagate preprečevati kakršnokoli sovražno aktivnost, ki ima namen izpodkopavati našo samoupravno socialistično ureitev, razbijati bratstvo naših narodov in tako slabiti našo obrambno sposobnost; do navidezno drobnih stvari, kot je nabava povoja za prvo pomoč.

Naš samoupravni družbeni sistem in naša zamisel splošne ljudske obrambe vam torej omogočata, da kot član naše skupnosti, ne glede na delovno mesto in družbeni položaj, aktivno sodelujete pri organiziranju splošne ljudske obrambe v miru in pri odporu v vojni. Obramba naše socialistične Jugoslavije je vaša pravica in dolžnost, in naša skupnost računa na vas kot z aktivnim bratcem.

Napačno bi bilo, če bi podcenjevali pomen svojega osebnega prispevka h krepitvi obrambne moči naše domovine in njene možnosti za odboj pred morebitnim napadalcem. Številni primeri iz nedavne preteklosti in sedanjosti dokazujejo, da ni mogoče zaslužniti naroda, ki je dobro organiziran in trdno odločen, da bo branil svojo svobodo, ne glede na to, kako močan je napadalec.

Lastne moči so torej osnovno jamstvo za uspešno obrambo naše svobode in neodvisnosti ter našega socialističnega samoupravnega sistema pred katerikoli napadalcem. V tem boju pa bodo na naši strani tudi vse milojubne in napredne sile v svetu.

SAMOZAŠČITA, NENADOMESTLJIVA OBLIKA ZAŠČITE IN POMOČI V VOJNI IN OB HUDIH NESREČAH VSEH VRST

Znano vam je, da zračni in drugi napadi zelo poškodujejo naselja, veliko ljudi je ranjenih ali poškodovanih pa tudi mrtvih.

Enote civilne zaščite, organizirane v naseljih, delovnih organizacijah, krajevnih skupnostih in občinah ter druge reševalne ekipe, čeprav še tako številne, ne bodo mogle vsakemu takoj pomagati, ker ne bodo vedno v bližini poškodovane ali porušene stavbe in poškodovanih ljudi, zaradi zasutih ulic in požarov pa ne bodo mogle hitro do njih.

V takih trenutkih bodo življenja številnih poškodovanih odvisna od pomoči, spretnosti in znanja njih samih in tistih, ki se bodo nepoškodovani znašli v njihovi neposredni bližini.

Podobne so razmere ob nekaterih naravnih in drugih nesrečah, na primer ob hudem potresu, hudi prometni nesreči ipd.

Zato je v takih primerih nujno, da se reševanja kar najhitreje loti vsakdo, ki je za to sposoben. Pri tem je najbolje, da se reševalci združijo v manjše skupine in si pri delu pomagajo, ko pa pridejo enote civilne zaščite ali druge reševalne ekipe, naj se pridružijo njim in sodelujejo pri reševanju pod skupnim vodstvom.

Prav tako je vsakdo, ki opazi, da grozi neposredna nevarnost naravne ali druge hude nesreče ali da se je taka nesreča zgodila, dolžan o tem takoj obvestiti najbližjo postajo milice ali štab za civilno zaščito. Ob hudih naravnih nesrečah pa je človeška dolžnost vsakogar, da po svojih možnostih tudi gmotno pomaga prizadetim ljudem.

Se več kot z reševanjem pa boste ob napadih v vojni in v nekaterih naravnih nesrečah dosegli s primerno zaščito pred nevarnostmi, ki tedaj pretijo. Saj je znano, da se z ustreznimi zaščitnimi ukrepi obvaruje veliko več življenj, kot jih je mogoče rešiti s še tako hitrim in spretnim reševanjem.

S hitrim in primernim ravnanjem in z enostavnimi pripomočki, ki jih imate pri roki ali ste jih v ta namen pripravili, pa boste v vojni ali v nesrečah pogosto rešili tudi življenjsko potrebno imetje.

Oseba zaščita, samopomoč, medsebojna pomoč in hitro reševanje imetja z enostavnimi pripomočki – kar pogosto imenujemo s skupnim imenom **samozaščita** – je torej nenadomestljiva oblika zaščite in reševanja ljudi in imetja ob napadih v vojni, v naravnih in drugih hudih nesrečah ter siceršnjih izrednih razmerah.

Da bi bilo vaše ravnanje v takih razmerah smotno, samopomoč in pomoč drugim pa učinkovita, morate poskrbeti, da se boste seznanili s temi nevarnostmi, z zaščito pred njimi, da se boste naučili nuditi prvo pomoč, še posebej pravilno ustavitve hude krvavitve, umetno dihanje in masažo srca, gasiti začetne požare, reševati ob hudih prometnih nesrečah, reševati iz ruševin, nuditi prvo pomoč živini in drugo.

Nekaj kratkih napotkov za opravljanje teh samozaščitnih obveznosti do sebe, družine in drugih ljudi v vaši bližini boste našli v tej knjižici. Toda moramo vam povedati, da je znanje, ki si ga boste pridobili iz nje, zelo skromno. Zato ne zamudite nobene priložnosti, da bi si ga izpopolnili. Take priložnosti vam občasno nudijo radio, televizija, nekateri časopisi in revije, organizacija Rdečega križa s tečaji o prvi pomoči in vaša ožja družbenopolitična skupnost z organizacijo obveznega pouka obrambe in zaščite. Verjemite, da čas, ki ga boste porabili za to, ni zavržen.

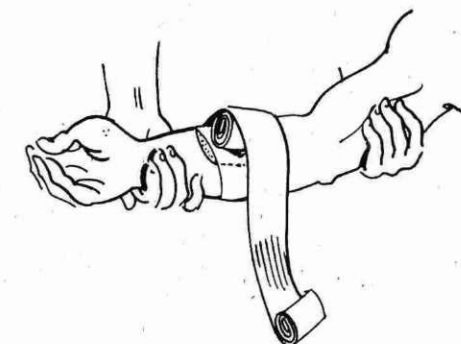

Vendar to še ni vse. Ze zdaj, ko vam ne preti nobena nevarnost, morate poskrbeti še za nekatere stvari. Potrudite se, da boste imeli doma vedno enomesečno zalogo živil, od tega vsaj enotedensko zalogo suhe hrane, ki jo lahko kupite v zato pripravljenem zavitku. Ta zaloga vam

zaradi sline ali krvi, oziroma da se ne bi zaprla dihalna pot zaradi padca jezika v žrelo.

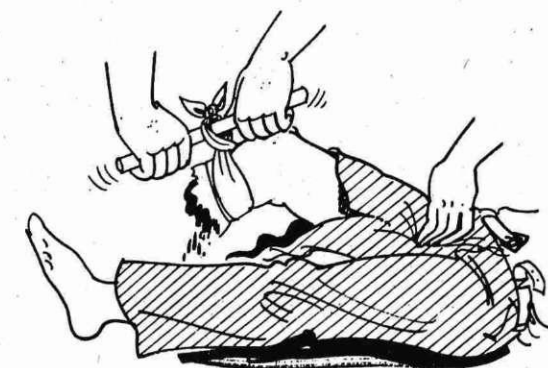
Ko ste ugotovili, da poškodovani diha in da njegovo srce bije, pogledajte, ali močno krvavi, kajti močno krvavenje lahko hitro ogrozi njegovo življenje. Močno krvavenje poskusite takoj ustaviti. Krvavečo rano pokrijte z blazinico prvega povoja ali z več sloji sterilne gaze. Nanjo položite trdo stisnjen zмотek, gaze, trdo zviti žepni robec ali zviti povoj. Nato vse čvrsto povijte. Če ta povoj prekravi, ga ne snemite, temveč položite čezenj nov povoj in ga še močneje pritegnite.

Krvavitev lahko začasno ustavite tudi tako, da blazinico prvega povoja ali pa gazo s prsti pritisnete na krvavečo rano.

Če je odtrgana roka ali noga, poškodovani ud nad rano čvrsto prevezite. Take preveze ne odstranite, dokler poškodovani ne pride do zdravnika.

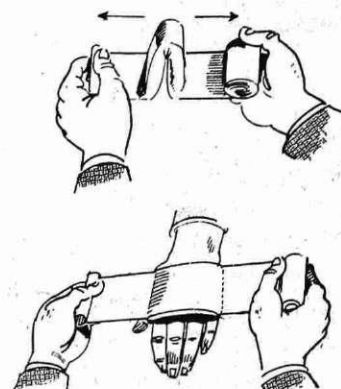

Poškodovani, ki je izgubil veliko krvi, je močno žejen, bled, koža ima hladno in znojno, nemiren je, diha hitro, utrip je hiter in težko otipljiv. Takoj ko mu ustavite krvavenje, ga položite na nosila in mu podložite nogi, da bosta nekoliko dvignjeni. Tak poškodovanec mora čimprej v bolnico.

Ran se ne smete dotikati s prsti ali s čim drugim, da jih ne okužite. Obleke ne vlečite čez rano, temveč jo razpajte po šivu.

Če je le mogoče, obvezite rano s prvim povojem. Navodila za njegovo uporabo so napisana na ovitku. Ko raztr-

gate ovitek, pazite, da se tistega dela blazinice, ki pride na rano, ne dotikate s prsti. Ko je že na rani, je ne smete več premikati, da iz okolice ne zanesete v rano kužnih klic. Nato pritrdite blazinico prek rane s povojem, ki je na blazinici že pritrjen.

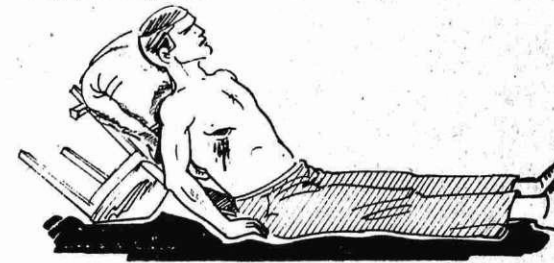

Če nimate prvega povoja, položite na rano več plasti gaze. Če tudi te nimate, prekritje rano s kosom čistega preliskanega belega platna. Blago ali gaza naj prekriva rano vsaj za dva prsta čez rob.

Pri poškodbah kosti, pa tudi pri večjih ranah mehkih delov na udih, morate poškodovani ud najprej obvezati in nato še imobilizirati, tako da poškodovani del telesa povsem miruje.

Globoke rane na oprsju morate pri obvezovanju povsem neprodušno zapreti. Čez blazinico prvega povoja pložite še večji kos polivinila, gumiranega platna ali podobnega materiala in nato ob izdihu poškodovanca vse skupaj skrbno povijte. Poškodovanec naj ima visoko dvignjeno vzglavje.

Pri globokih ranah na trebuhu se včasih primeri, da zdrknejo iz rane čreva ali pečica. Ne smete jih potiskati nazaj v trebušno votlino. Vse skupaj prekritje s prvim povojem in zelo narahlo povežite. Poškodovanec naj leži z dvignjenim vzglavjem, noge pa mu v kolenih upognite in podložite, da trebušna stena ni napeta. Tak poškodovanec ne sme niti piti niti jesti.

Opekline pričnite takoj hladiti, ne glede na njihov nastanek in obseg. Najboljša je hladna tekoča voda. Hladite, dokler boli, tj. 5 do 15 minut. Tako boste zmanjšali nadaljnjo okvaro tkiv. Če se je ponesrečenec polil z vročo tekočino in ga ne morete hladiti z mrzlo vodo, morate prizadeti del nemudoma sleči.

Po hlajenju ravnajte z opeklinami kakor z odprto rano. Ostanke zgorelih oblačil ne odstranjujte z opečeno kožo. Ves opečen del telesa pokrijte s sterilnim povojem.

Za gašenje začetnih požarov najpogosteje uporabljamo vodo, vendar ne vedno. Z vodo nikakor ne smete gasiti električnih naprav in napeljav, če so pod napetostjo, ker je to smrtno nevarno. Prav tako je ne smete uporabljati za gašenje lahko vnetljivih tekočin, kot so kurilno olje, nafta in bencin.

Za gašenje požara z vodo je najpreprostejši pripomoček vedro ali kaka druga posoda, s katero polivamo vodo na goreče predmete ali površino. Če bi pri takem gašenju voda preveč poškodovala predmete, katere gasite, uporabite metlarico. Metlarico si napravite sami, tako da metlo ali omelo ovijete s primerno veliko krpo. Metlarico namakajte v vedro z vodo, ki ga morate imeti poleg sebe, in z njo udarjate po gorečih predmetih oziroma površini.

Če je zadosti blizu, uporabite za gašenje hidrant. Ta je ponavadi na stopnišču v hidrantsni omarici, v kateri sta spravljena cev in ročnik. Uporabite ga tako, da razbijete steklo na omarici, odprete ventil in curek vode usmerite v ogenj.

Za gašenje začetnega požara so primerni tudi pesek, pepel in drobna zemlja, če jih imate pri roki. Uporabljajte jih tako, da jih z lopato mečete na gorečo površino ali predmet.

Z odejo, rjuho, prtom ali podobno gosto tkanino pogasite začetni požar tako, da jo namočite v vodi in vržete na goreči predmet.

Začetni požar zelo učinkovito pogasite z ročnim gasilskim aparatom, če je v bližini. Na vsakem aparatu je navodilo za uporabo.

Tudi začetni gozdni požar lahko pogasite s preprostimi pripomočki. To je gosta in dovolj velika veja, ki si jo odsekate na kraju požara, lopata ali kovinska metla. Z njo udarjate po gozdnih tleh, ki jih je zajel požar.

Hude prometne nesreče

Ob hudi prometni nesreči, zlasti avtobusni ali železniški, je del potnikov ponavadi nepoškodovan. Če ste med njimi ali ste se kakorkoli znašli blizu kraja nesreče, ne izgubljajte časa, temveč se hitro zberite in pomagajte poškodovanim.

Najbolje je, da si nekaj nepoškodovanih razdeli naloge. Dva naj poskrbita za zavarovanje poškodovanih vozil, tako da z obeh strani na primerni razdalji zaustavita prihajajoča vozila. Eden naj o nesreči in posledicah čim hitreje obvesti najbližjo postajo milice. Ostali naj se takoj lotijo reševanja poškodovanih potnikov.

Pri prometnih nesrečah so najpogostejša oblika poškodb rane. Pogoste so tudi poškodbe kosti in sklepov, glave, prsnega koša s prelomom reber in s poškodbami pljuč ter žil ali poškodbe trebuha. Večina teh poškodb je zaprtih: poškodbe jeter, vranice in večjih žil, kar povzroča notranje krvavitve. Pogoste so tudi poškodbe hrbtenice, medeničnih kosti in opekline.

Da bi pravilno ukrepali, morate na hitro pregledati najbližje poškodovance. Ponavadi so najglasnejši manj prizadeti, huje poškodovani pa so nezvestni ali le nemočno stokajo. Najprej posvetite vso pozornost in skrb tistim, ki so nezvestni, posebno če se dušijo ali ne dihaajo, ter tistim, ki hudo krvavijo navzven. Tem pomagajte že v vozilu in takoj ustavite krvavitev, nato jih spravite iz vozila na varno. Nezvestne poškodovance prenesite iz vozila in jih položite v bočni položaj; če se dušijo, jim nagnite

glavo navzdol, spodnjo čeljust pa potisnite navzgor, nakar jim izbršite usta in žrelo; če ne dihaajo, takoj začnite z umetnim dihanjem.

Za reševanje huje poškodovanih iz vozila so potrebni vsaj štirje reševalci. Reševalci jih je treba čimbolj iztegniti. To je zlasti pomembno, če sumite na poškodbo spodnjih okončin ali hrbtenice. Poškodovanca naj nekdo prime za ramena pod pazduho, in pri tem podpira njegovo glavo, ostali naj podpirajo oziroma držijo srednji del telesa in okončine. Poškodovanca ne obračajte in mu ne upogibajte telesa.

Če je poškodovanca vozilo ukleščilo in ga ne morete izvleči, ne smete uporabiti sile. Če nimate primernega orodja, da bi ga osvobodili, pomagajte, kolikor morete, in počakajte na reševalce.

Iz gorečega vozila, ki ga ni mogoče pogasiti, morate takoj in za vsako ceno izvleči poškodovance in jim pogasiti obleko. Če ni pri roki gasilnega aparata, vrzite na gorečega plašč ali odejo ali ga povlačite po tleh.

Poškodovance, ki čakajo na prevoz v bolnico, je treba namestiti v pravilen položaj glede na vrsto poškodbe. Če so nezvestni, morajo ležati na boku; če imajo poškodovano oprsje, naj napol sedijo; pri poškodbah trebuha naj imajo podloženo vzglavje in kolena; poškodovanci s poškodovano hrbtenico naj ležijo na ravni trdi podlagi; poškodovanci, ki imajo poškodovane spodnje okončine, naj ležijo na hrbtu z nekoliko podloženo glavo in poškodovano okončino; tisti, ki so izgubili mnogo krvi, naj imajo vzhodno malo dvignjeno.

Najprimernejše vozilo za prevoz poškodovanih je reševalni avto. Z osebnim avtomobilom je dopustno prevažati samo laže poškodovane, ki smejo med prevozom sedeti.

PRVA POMOČ

Ob naravni ali drugi nesreči ali v vojni ob zračnih in drugih napadih, ko je veliko ranjenih in poškodovanih, bo vaša hitra in pravilna prva pomoč marsikomu ohranila življenje.

Pomembno je, da se čimprej zberete, da ne omahujete in ne čakate na pomoč drugega. Poleg obvezilnih pripomočkov, ki jih imate doma, v stavbi, avtomobilu ali pri sebi, lahko uporabite tudi čiste in zlikane kose platna in perila.

Če ste sami poškodovani, si dajte prvo pomoč sami, če le morete.

Če niste poškodovani ali če poškodba ni huda, poskušajte hladnokrvno, vendar hitro in s premislekom ugotoviti, kdo je v vaši neposredni bližini močnejše poškodovan in kdo najnujnejše potrebuje pomoč. Najprej pomagajte tistim, ki se dušijo, krvavijo, so v šoku ali nezvesti. Ne izgubljajte dragocenega časa s tistimi, ki so malenkostno poškodovani, saj lahko počakajo.

Da bi ugotovili, kdo najbolj potrebuje pomoč, morate na hitro pregledati bližnje poškodovance.

Najprej ugotovite, ali poškodovani diha in ali mu bije srce. Ko preneha dihanje, neha po navadi čez nekaj minut delati tudi srce in nastopi navidezna smrt. V takem

primeru bo vaša prva pomoč v tem, da se boste lotili pravičnega umetnega dihanja in zunanje masaže srca. To delajte tako dolgo, dokler ne opazite ponovnega dihanja in bitja srca.

Če je poškodovani v nezvesti, ga obrnite na bok, z glavo postrani, očistite mu usta in žrelo, da se ne bo zadušil

bo prišla prav v morebitni hudi naravni nesreči zaradi zastoja v preiskrbi, prav tako pa tudi ob neposredni vojni nevarnosti pri prehodu na raclonirano preskrbo oziroma v vojni.

Tudi nekaj pripomočkov za prvo pomoč morate vedno imeti na primerem mestu v stanovanju. To naj bo vsaj nekaj zavitkov gaze, vata, obliž, čistilni alkohol in po en prvi povoj za vsakega člana v družini.

Za zaščito pred radioaktivnim prahom in zlasti pred bojnimi strupi pa je za vsakega člana družine potrebna zaščitna maska.

NEVARNOSTI V VOJNI

V vojni pretijo številne nevarnosti. To so zlasti letalski napadi z različnimi vrstami bomb, na primer z napalm bombami in drugimi zažigalnimi sredstvi, raketni napadi, ogenj iz vseh vrst strelnega orožja, razen tega pa še jedrsko, kemično in biološko orožje.

Napadi s klasičnim orožjem

Pred učinki vseh vrst klasičnega orožja, to je pred navadnimi letalskimi bombami in raketami, zažigalnimi sredstvi in ognjem iz strelnega orožja boste najbolje zaščiteni v zaklonišču ali zaklonilniku. Če tega ni v bližini, se boste za silo zaščitili tako, da boste pohiteli v najbližjo stavbo in si poiskali primerno zavetje v kleti ali pritličju.

Po napadu z zažigalnimi sredstvi, večkrat pa tudi po napadu z drugim klasičnim orožjem, nastanejo na stavbah požari. Ti požari se hitro širijo, če jih brž ne pogasimo. Zato se gašenja lotite čimprej, tudi s preprostimi pripomočki vam bo požar uspelo pogasiti, dokler se ne razširi preveč.

Jedrsko orožje

Verjetnost, da bo v vojni uporabljeno jedrsko orožje, ni velika, vendar je možno tudi to. Zato je prav, da ste poučeni o njegovih učinkih in o tem, kako se zaščitite pred njim.

Pri jedrski eksploziji se v trenutku sprosti ogromna energija v obliki udarnega vala ter toplotnega in radioaktivnega sevanja.

Ob eksploziji se zaradi sproščene toplote zrak od središča eksplozije s pritiskom razširi na vse strani. Zračne gmote se kot nekaj zid hitro širijo po površini zemlje in rušijo stavbe ter druge stvari na njej. Za njimi nastaja brezračni prostor. Zaradi težnje po izenačenju pritiska se zračni val čez nekaj sekund vrne proti središču eksplozije in tako povečuje rušilni učinek.

Toplotna energija povzroči na kraju eksplozije veliko ognjeno oblo, iz katere se širijo toplotni in svetlobni žarki. Ti povzročajo opekline pri ljudeh in živalih, gorljivi deli zgradb in drugi predmeti pa se vnamejo. Tako nastanejo v naseljih in gozdovih hudi požari.

Ob eksploziji se sprostijo tudi radioaktivni žarki, ki jih človeška čutila ne zaznavajo. Ti žarki so nevarni za vsa živa bitja. Pomenijo začetno radioaktivno sevanje in se širijo več kilometrov daleč od središča eksplozije.

Jedrsko eksplozijo pa razprši v okolico tudi delce atomov, imenovane nevtroni, ki povzročajo radioaktivnost zemljišča in predmetov na njem do razdalje 1000 m in več. Razen tega raznaša veter radioaktivni prah, ki se dvigne ob eksploziji, in tako kontaminira ozemlje v smeri, kamor plha. Radioaktivni prah prodira v organizem živil

bitij skozi dihalo in poškodovano kožo ter z uživanjem kontaminirane hrane in vode.

Količina 400-800 rentgenov, ki jih ljudje in živali prejmejo bodisi zaradi radioaktivnega sevanja ob eksploziji, zadrževanja na radioaktivnem zemljišču ali zaradi radioaktivnega prahu, je smrtna.

Pred učinki jedrske eksplozije ste najbolje zaščiteni v zakloniščih in zaklonilnikih.

Jedrsko eksplozijo boste najprej zaznali po zelo močnem blisku. Če vas je doletela na prostem, se takoj vrzite v najbližji jarek, jamo, za kamen ali zid ali, če teh ni, kar na tla z glavo proč od eksplozije. Minuto po eksploziji se dvignite in oddite proč od kraja, kjer je eksplodirala bomba, najbolje pravokotno na smer vetra. Na nekontaminiranem ozemlju takoj opravite osebno dekontaminacijo: umijte si odkrite dele telesa, obleko pa izprašite. Zatem poskrbite za popolno dekontaminacijo, bodisi na dekontaminacijski postaji ali v domačem okolju. Doma opravite to takole: temeljito se skopajte pod tušem, da voda odteka s telesa; perilo operite v stroju, če to ni mogoče, pa perilo in dele obleke, ki jih ne smete prati, za teden dni odložite v prostor, kamor nihče ne prihaja in jih prepustite naravni dekontaminaciji.

Podobno poskrbite tudi za umik in dekontaminacijo živali. Živina je pred radioaktivnimi padavinami zaščitena v dobro zatesnjenih hlevih, hrana pa v zatesnjenih kletah in stanovanjih ter v hladilnikih. Živinska krma je najbolje zaščitena, če je uskladiščena pod streho.

Kemično orožje

Kemično orožje ali, kot tudi pravimo, bojni strupi, so strupene kemične spojine, ki delujejo v obliki plinov, kapljic ali hlapov, nekatere dokaj dolgo, druge pa le kratek čas.

Napad z bojnimi strupi je mogoč z razprševanjem iz letal ali helikopterjev pa tudi z letalskimi bombami, raketami in topovskimi granatami, ki so napolnjene s strupom.

Pred bojnimi strupi najbolje ščiti zaklonišče, ki ima naprave za vsesavanje in čiščenje zraka.

Živina je pred bojnimi strupi za nekaj časa zaščitena v dobro zatesnjenih hlevih.

Hrana zaščitite pred bojnimi strupi v dobro zatesnjenih kletah, hladilnikih, pokritih posodah ali polivinilastih vrečkah, živinsko krmo pa tako, da jo uskladiščite pod streho.

Mehurjevci so kapljicasti bojni strupi, ki delujejo na kožo, kjer povzročajo mehurje, poškodujejo pa tudi dihalo in prebavila.

Ob napadu z njimi si hitro nadenite zaščitno masko, če morate prek kontaminiranega zemljišča, morate uporabiti tudi ogrinjalo, gumijasta obuvala in rokavice. Če vam kapljice strupa padejo na kožo, jih popijevajte s papirnati robčkom, z vato, mehko krpo, s časopisnim papirjem ali kar z robčkom. Brisati ne smete, ker boste tako strup širili po koži in ga vtirili vanjo. Nato izpostavljene dele telesa umijte z milom in vodo, nakar morate na dekontaminacijsko postajo zaradi popolne dekontaminacije. Čimprej morate dekontaminirati tudi obleko.

Na podoben način in čimprej dekontaminirajte tudi živali.

Krvni bojni strupi delujejo v obliki hlapov. V organizem prodirajo skozi dihalo in povzročajo zastrupitev krvi.

Pred njimi vas zaščiti zaščitna maska.

Dušljivci delujejo v obliki plinov ali hlapov. Poškodujejo dihala, tudi pljuča. Povzročajo dušenje, večje količine pa smrt.

Da bi se zaščitili pred njimi, si morate takoj nadeti zaščitno masko.

Živčni bojni strupi delujejo na živčni sistem, bodisi kot tekočine ali hlapi. V organizmu prodirajo skozi kožo, dihalne organe in prebavila. Že v manjših količinah povzročijo smrt.

Pred živčnimi bojnimi strupi se zaščitite z zaščitno masko, ogrinjalom ali dežnim plaščem, gumijastimi obuvami in rokavicami.

Če kapljice živčnega bojnega strupa padejo na kožo, jih je treba čimprej popivnati. Takoj ko se pri zastrupljenem pokažejo motnje v vidu in v dihanju, mu je treba vbrizgati injekcijo atropina, da se prepreči nadaljnje delovanje strupa.

Čimprej morate poskrbeti za popolno dekontaminacijo. Dekontaminirati morate tudi zaščitne pripomočke in obleko.

Na enak način kot sebe dekontaminirajte tudi živino.

Dražljivci delujejo v obliki dima na sluznice oči in dihalnih potov. Povzročajo solzenje oziroma kihanje, kašljanje in bruhanje.

Pred dražljivci vas zaščitita zaščitna maska.

Psihični bojni strupi delujejo na ljudi tako, da dobijo privide, izgubijo razsodnost, se bojijo in podobno.

Pred njimi vas ščitita zaščitna maska in zaščitno ogrinjalno, delno pa tudi navadna obleka.

Biološko orožje

K biološkemu orožju štejemo bakterije, viruse in druge mikroorganizme, ki jih na umeten način razširjajo, da bi z njimi povzročili nalezljive bolezni pri ljudeh, živalih in rastlinah.

Razširjajo jih z razprševanjem iz letal in helikopterjev, z letalskimi bombami in raketami, mišmi in drugimi glodalci ter mrčesom.

Pred biološkimi agensi, ki prihajajo v organizmu skozi dihala, se zaščitite z zaščitno masko. Pred njimi ste varni tudi v zakloniščih z napravami za vsesavanje in čiščenje zraka.

Pred okužbo s hrano, vodo in mrčesom se zavarujte z osebno higieno, higieno v stanovanju, s prekuhavanjem vode in tako, da jeste le dobro prekuhane, pražene ali pečene jedi.

Brž ko se pri kom v vaši okolici pokažejo prvi znaki nalezljive bolezni, morate o tem takoj obvestiti zdravstveni dom ali postajo.

Pri živalih preprečujete okužbe tako, da skrbite za higijensko urejen hlev in krmljenje z zdravno ter pravilno uskladiščeno in pripravljeno hrano. Če pri živali opazite prve znake nalezljive bolezni, morate o tem obvestiti veterinarsko postajo, žival pa osamiti.

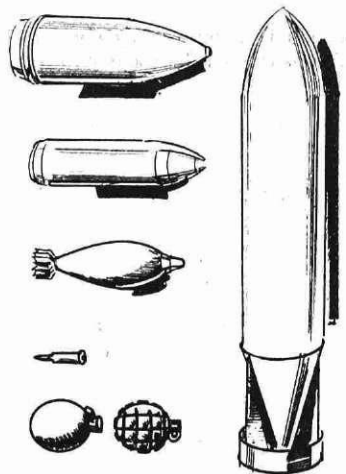
Neeksplozivni ubojni predmeti

Najmanj 5 odstotkov vseh letalskih bomb, topovskih granat, minometnih min in drugih izstrelkov ne eksplozivira pri padcu na cilj ali na zemljo. Poleg teh projektilov ostanejo na bojišču še razni drugi neeksplozivni predmeti, na primer ročne bombe, protipehotne in protitankovske mine in pehotno strelivo. Del teh neeksplozivnih predmetov se pri padcu zarije v zemljo ali jih vanjo zakopljejo (mine), del predmetov pa ostane na površini.

Ti neeksplozivni ubojni predmeti so za ljudi nevarni ne le v času vojne, ampak tudi kasneje. Čeprav je od obeh svetovnih vojn minilo že veliko let, najdemo v Sloveniji vsako leto še vedno od 25 do 30 ton teh predmetov. Največkrat se to zgodi pri raznih zemeljskih delih, na primer ob zidavi stavb, globokem oranju, sajenju dreves in podobno.

Najpogostejše žrtve neeksplozivnih ubojnih predmetov so otroci, ki se igrarajo z njimi, jih prenašajo, tolčejo po njih ali jih vržejo v ogenj, zaradi česar nastane eksplozija.

Če najdete neeksplozivni ubojni predmet, ga ne prijemljite in ne premikajte niti z rokami niti s čim drugim!

Kraj, kjer leži, če je le mogoče, označite z vidnim opozorilnim napisom, nato pa o najdbi čimprej obvestite najbližjo postajo milice, štab za civilno zaščito ali občinski upravniki organ za ljudsko obrambo.

Poučite otroke, kakšni so ti predmeti in kako so nevarni. Če najdemo tak predmet, naj vas o tem takoj obvestijo.

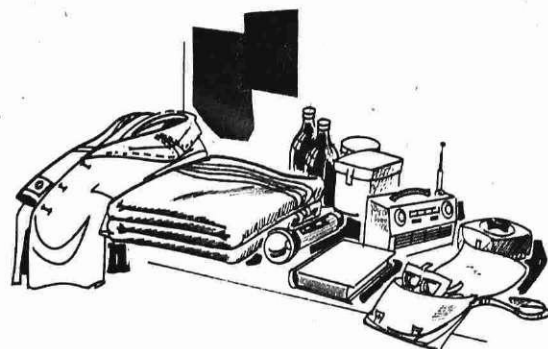
ZAŠČITNI UKREPI OB NEPOSREDNI NEVARNOSTI VOJNE

Kaj je treba storiti v družini in v stanovanju

Ob neposredni nevarnosti vojne je treba v družini in v stanovanju poskrbeti za zaščito posameznika in družine, za prvo pomoč in tudi za zaščito imetja. Ti ukrepi so nenadomestljiv del splošnih zaščitnih ukrepov in brez njih uspešne zaščite ljudi in imetja ni mogoče izpeljati.

Predvsem morate ugotoviti, če imate v družini predvideno zalogo hrane, pripomočke za prvo pomoč, vsak član družine pa zaščitno masko.

Pripraviti morate opremo in druge potrebščine, ki jih morate ob alarmu vzeti s seboj v zaklonišče. To so predvsem plašč, odeja, pribor za osebno higieno, vsaj dva obroka hrane in vode, žepna svetilka, tranzistorski sprejemnik, osebni dokumenti, knjiga ali karkoli za razvedrilo ter zaščitna maska in prvi povoj. Vse to mora biti pripravljeno na primernem mestu, da je vedno pri roki.

Če je iz kraja, kjer živite, predvidena evakuacija ljudi in ste tudi vi določeni za evakuacijo, si pripravite potrebno opremo, da jo boste ob evakuaciji vzeli s seboj. To je trpežna in letnemu času primerna obleka, trpežni in udobni čevlji, odeja, dežni plašč ali dežnik, rezervno perilo, pripomočki za osebno higieno, zaščitna maska, prvi povoj, tranzistorski sprejemnik in hrana za nekaj dni. Vse to zložite v potovalko ali kar je še bolje, v nahrbtnik.

Na napade iz zraka morate pripraviti tudi stanovanje in stavbo ter gospodarska poslopja. Predvsem je treba urediti vse potrebno, da jih bo v nočnem času mogoče temeljito zatemniti. Zatesniti morate vsa okna, vrata in druge odprtine v stanovanju in v hlevu, da skoznje ne bodo mogli prodirati radioaktivni prah in delno tudi bojni strupi.

Če ste ob potresu v zgradbi, se ravnajte po tehle navodilih:

Brž ko začutite prvi potresni sunek, pohitite med podboje vrat v nosilnih zidovih, v ozek hodnik ali v drug manjši prostor, če pa to ni mogoče, se stisnite pod trdnjši kos pohištva ali obenj. Le če ste v pritličju in blizu vrat, lahko pohitite na prosto, vendar se ne zadržujte v bližini stavbe, da vas opeka ali drugi predmeti, ki bodo morda padli s stavbe, ne poškodujejo. Pri tem bodite mirni in prisebni ter z besedo in zgledom pomirjevalno vplivajte na okolico.

Takoj ko minejo prvi potresni sunki, po najkrajši poti zapustite stanovanje in hišo. S seboj vzemite le najnujnejše. Z višjih nadstropij se ne spuščajte z dvigalom, ker se utegne zgoditi, da bo obtičalo med nadstropji. Pomagajte na prosto tudi otrokom in tistim, ki so potrebni pomoči. Če je stavba poškodovana, je treba v njej zapreti oziroma izključiti vse napeljave.

Če je kdo zasut pod ruševinami ali kakorkoli poškodovan, mu skušajte pomagati. Če vaša pomoč ne zadostuje, obvestite o tem najbližjo enoto ali štab za civilno zaščito.

Če se zaradi rušenja znajdete v oblaku prahu, si zavžite čez nos in usta robec ali kakršenkoli kos prepustnega blaga. Tako zaščitite tudi otroke in druge osebe, ki si same ne morejo pomagati.

Če ste zasuti, skušajte ugotoviti, od kod prihaja zrak, nato začnite odstranjevati ruševine v tej smeri. Pri tem bodite previdni, da ne sprožite ruševin. Če se ne morete rešiti, varčujte z močmi in v primernih presledkih kličite na pomoč ali udarjajte s trdim predmetom na čvrste dele ruševin.

Poplave

Poplave nastanejo najpogostejše zaradi dolgotrajnega dežja, naglega topljenja snega ali izredno hudega naliva.

Poplave zaradi dolgotrajnega dežja ali naglega topljenja snega ne nastanejo nepričakovano, zato je časa za reševanje navadno dovolj, treba je le pravočasno začeti. Da vas poplava ne bo presenetila, spremljajte radijska poročila o padavinah in naraščanju rek.

Iz nižjih prostorov, ki jih lahko zalije voda, še zlasti pa iz kleti prenesite hrano in premičnine v višje dele zgradbe ali tja, kamor voda ne more. Z ogroženega predela se morajo pravočasno umakniti tudi prebivalci, umakniti pa je treba tudi živino. Z umikom ne čakajte dotlej, ko vam voda že zapre pot, kajti reševanje v deroči vodi je nevarno, zlasti ponoči.

Če ste ostali na poplavljenem področju, ker vas je voda presenetila, izključite vse napeljave v stavbi ali stanovanju in na primeren način kličite na pomoč, ponoči pa si pomagajte s primernimi svetili, da vas bodo reševalci lažje našli.

Ob izredno močnih nalivih nastane poplava zelo hitro, zato za reševanje ni veliko časa. Deroča voda je nevarna zlasti v ozkih dolinah in ob hudournikih, kjer hitro naraste in ima veliko rušilno moč. Zato se ob hudih nalivih pravočasno umaknite iz ozkih dolin v višje ležeče predele. Pri tem iz ogroženih stavb umaknite le najnujnejše in živino, pomagajte pa tudi tistim, ki so pomoči potrebni. Pred odhodom izključite električni tok v stavbi.

Ko voda iz poplavljenih stavb odteče, jo je treba izčrpati tudi iz kleti. Pri tem pomagajo gasilci ali štab za civilno za-

ščito. Nato je treba vse prostore temeljito očistiti. Vode iz vodnjakov, ki še niso razkuženi, ne smete piti in uporabljati za prehrano, ker je lahko okužena.

Če zdravstvena služba po poplavi organizira cepljenje proti nalezljivim boleznim, poskrbite, da boste cepljeni tudi vi in vaša družina.

Visok sneg

Visok sneg otežuje promet, poškoduje in poruši strehe in šipkeje zgrajene stavbe, polomi drevje in napravi še drugo škodo.

Prebivalci mest morajo očistiti sneg s pločnikov, kakor hitro ga zapade 5 cm. Pri tem je treba paziti, da ne zasujejo kanalizacijske odprtine.

Sneg močno obremenjuje strehe in stavbe, zlasti če je moker. Zato z odstranjevanjem ne odlašajte predolgo. Pri tem seveda upoštevajte trdnost in konstrukcijo stavbe in strehe. Pravočasno otresite sneg tudi s sadnega in drugega drevja v sadovnjakih in vrtovih.

Zemeljski plaz

Zemeljski plazovi nastajajo največkrat na strmih pobočjih, in sicer tedaj, ko oslabi povezava med gornjimi in spodnjimi plastmi zemlje. To se najpogostejše zgodi ob dolgotrajnem deževju, močnih nalivih ali topljenju snega.

Zemeljski plaz se navadno ne sproži povsem nepričakovano. Največkrat se že prej pokažejo nekateri znaki drsenja zemlje, ki opozarjajo na nevarnost. To so posamezne razpoke v zemlji, lahna gubanja vrhnega sloja zemlje, razpoke v zgradbi, ki stoji na plazovitem zemljišču, na drsenje zemlje pa opozarja tudi nagnjeno drevje, plotovi ali telefonski in električni drogovji ter glasno pokanje korenin in drevja, ki se nagiba.

Brž ko opazite taka znamenja, morate o tem takoj obvestiti postajo milice, občinski upravni organ za ljudsko obrambo ali najbližji štab za civilno zaščito. Ti bodo poskrbeli za primerne zaščitne ukrepe.

Če drsenje zemlje ogroža stavbo, v kateri živite, se morate umakniti iz nje. Kam se boste umaknili, bo določil štab za civilno zaščito, ta vam bo tudi pomagal pri umiku. Pri tem morate poleg ljudi in živine umakniti iz ogrožene stavbe ali domačije tudi vse premičnine.

Požar

Požari so pogosta nesreča in povzročajo veliko škodo posameznikom in družbi, še posebej v vojni.

Da bi preprečili požar, kar je lažje kot pogasiti ga, upoštevajte tale navodila:

- ne dovolite otrokom igranja z vžigalicami;
- pregorelih varovalk ne popravljajte, ampak jih zamenjajte z novimi;
- prepričajte se, če ste po uporabi zaprli dovod plina in izključili električne naprave;
- vnetljivih čistil ne uporabljajte v bližini grelnih naprav in za pranje, zlasti ne v zaprtih prostorih;
- ne kurite v gozdu ali v bližini gozda, posebej ne, če so tla suha in če piha veter.

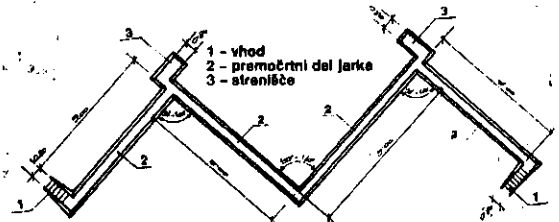
Majhen začetni požar lahko pogasite z enostavnimi pripomočki, kasneje, ko se razširi, ga lahko pogasijo le dobro izurjene gasilske enote. Najprej gasite predmete oziroma snovi, ki najbolj gorijo, nato pa druge, ki gorijo z manjšim plamenom.

Z enostavnimi pripomočki se gašenje požara lotite le tedaj, če ocenite, da ga boste z njimi lahko pogasili. Po potrebi pritegnite h gašenju še koga iz bližine. Če se je požar že razširil ali če ste ga poskusili pogasiti, pa vam to ni uspelo, pokličite takoj gasilce. Preden zapustite prostor, v katerem gori, morate izključiti vse napeljave ter zapreti vsa okna in vrata. Tako boste požar zavili in mu preprečili hitro širjenje po stanovanju ali stavbi. Če so v nevarnosti ljudje, rešite najprej njih.

Če se znajdete v prostoru, v katerem je veliko dima ali morate v tak prostor, pazite, da vas dim ne bo zadušil. Na usta in nos si dajte vlažen robec ali kako drugo tkanino, v prostor pa stopite v pripognjeni drži čim nižje k tlu. Zapomnite si, da v požarih umre več ljudi od plinov in dima kakor od opeklin.

Bruna naj bodo debela 20-30 cm, plast zemlje pa 70-100 cm. Če se zemljišče kruši, je treba vzporedno z robovi jarka postaviti lege in šele nanje postaviti bruna. Ob straneh zaščitne plasti zemlje izkoplajte jarke za odtok vode.

Za vhod v jarkovni zaklonilnik napravite položni vhod ali stopnice, ki jih obložite z oblicami ali deskami, da se ne bi krušile. Vhod v zaklonilnik mora biti zalomljen, najbolje pod pravim kotom.

Trasa zaklonilnika naj bo kolenasta ali pa naj ima slepe krake.

Evakuacija

Eden od načinov zaščite prebivalstva tistih naselij, ki bi bila v vojni močno ogrožena zaradi zračnih in drugih napadov, je evakuacija v manj ogrožene kraje. Evakuacija pa je nujen ukrep tudi ob nekaterih naravnih nesrečah, ko ostanejo ljudje brez bivališča ali so ta ogrožena. Največkrat se v evakuacijo vključujejo le nekatere kategorije ljudi, to so otroci, matere z majhnimi otroki, ostareli in bolniki.

Če ste določeni za evakuacijo, je priporočljivo, da si sami najdete možnost za preselitev v varnejši kraj, k so rodnikom ali znancem.

Pravočasna evakuacija prebivalstva se razglaša s posebno odredbo in poteka po vnaprej pripravljenem načrtu, vodijo pa jo štabi za civilno zaščito. Priprave za evakuacijo vsebujejo določitev evakuacijskih okolišev z evakuacijskimi enotami, poverjenikov za evakuacijo, zbirališč, nastanitvenih krajev in poti k njim. Če ste določeni za evakuacijo ali je določen kdo iz vaše družine, morate vedeti, kje je zbirališče vaše evakuacijske enote in kdo je poverjenik za evakuacijo.

Ob času, objavljenem v odredbi o evakuaciji, se morate javiti poverjeniku za evakuacijo na zbirališču svoje evakuacijske enote. Na zbirališče prinesite potrebno opremo, ki jo boste vzeli s seboj.

Če imate svoje vozilo, vam bo poverjenik povedal, kam se morate evakuirati in po kateri poti.

Če v vaši odsotnosti ne bo nikogar v stanovanju, morate izključiti vse napeljave in stanovanje zakleniti.

Med evakuacijo se disciplinirano ravnajte po navodilih poverjenika in če je mogoče, pomagajte tistim, ki so pomoči potrebni.

V vojni pa je večkrat treba evakuirati prebivalstvo tudi s predelov, kjer potekajo boji. Taka evakuacija je največkrat kratkotrajna, ko boji na nekem predelu prenehajo, se ljudje vrnejo na svoje domove. Z ogroženih predelov se evakuirajo navadno vsi prebivalci, treba pa je evakuirati tudi živino, živila in druge za življenje nujne potrebščine. Evakuacijo usmerjajo štabi za civilno zaščito, zato se je treba ravnati po njihovih navodilih.

RAVNANJE OB NARAVNIH IN DRUGIH HUDIH NESREČAH

Potres

Do potresa pride zaradi delovanja notranjih zemeljskih sil, to pa se v obliki potresnih sunkov prenaša po zemeljski skorji na njeno površino. Na površini so sunki najmočnejši okrog središča eksplozije (epicentra), ki je nad žariščem potresa (hipocentrom) v notranjosti zemlje.

Jakost potresov merimo s potresnimi lestvicami. Pri nas uporabljamo Mercalli-Cancani-Siebergovo lestvico (MCS), ki ima dvanajst stopenj.

Učinki pri posameznih stopnjah so takle:

- I. Neznaten potres, ki ga zaznajo le seizmični instrumenti.
- II. Zelo šibak potres, ki ga zaznajo le občutljivi ljudje v višjih nadstropjih.
- III. Šibak potres, podoben drhtenju, ki nastane ob prevozu težkih vozil.
- IV. Zmeren potres, ki ga na prostem zaznajo le občutljivi ljudje. V stavbah zaškrblje pohištvo, viseči predmeti lahko zanihaajo.
- V. Močnejši potres, ki ga opazimo tudi na prostem. V stavbah ga zaznamo po premikih pohištva in njihovi odprtih vrat in oken, slabši omet lahko razpoka.
- VI. Močan potres. Pohištvo močno zaškrblje, visoko pohištvo se lahko prevrne, na zidovih nastanejo rahle razpoke. Slabo grajeni dimniki se delno porušijo, s streh odpadejo kosi opeke.
- VII. Zelo močan potres. Težje pohištvo se lahko prevrne, na zidovih nastanejo večje razpoke, številni dimniki se porušijo, opeka zdrsi s streh, na komunalnih napeljavah nastanejo poškodbe.
- VIII. Rušilni potres. Zgradbe s slabo vezano konstrukcijo, zgrajene na mehkem terenu, se porušijo ali so močno poškodovane, poškodovane so tudi druge stavbe, ki niso protipotresno grajene, voda je pomešana s peskom in blatom, komunalne napeljave so močno poškodovane.
- IX. Delno uničujoč potres. Skoraj vse stare in nepotresno grajene stavbe se porušijo, poškodovane so tudi ostale stavbe. Zunanje električne napeljave se potrgajo, tudi ostale napeljave so močno poškodovane, poškodovane so ceste in železnice.
- X. Uničujoč potres. Obstanejo le trdno in dobro zgrajene stavbe, vendar so tudi te poškodovane, poškodovani so mostovi, železnice in ceste so neprevozne, lahko se porušijo jezovi hidroelektrarn, na mehkejših tleh nastanejo široke razpoke.
- XI. Katastrofalni potres. Porušene so vse zgradbe in mostovi. Na površini zemlje se pojavijo manjše vzpetine in novi rečni izviri.
- XII. Hudo katastrofalni potres, ki uniči vse, kar je ustvarila človeška roka. Površina zemlje spremeni dotedanje oblike.

V Sloveniji so potresi dokaj pogosti. Potresi VI. stopnje so možni povsod, vendar pa je večina ozemlja izpostavljena močnejšim potresom. Hudi potresi, VIII. ali IX. stopnje, so možni v Ljubljanski kotlini in njeni širši okolici, na ozemlju ob spodnjem toku Savinje in Save, ki zajema predel med Celjem, Zidanim mostom, Brezicami in Kozjanskim, dalje v Slovenskih goricah in okoliških predelih do Murske Sobote, Maribora in Dravskega polja, na Tolminkem, v južnem delu Bele krajine, v dolini Temenice med Trebnjem in Mirno pečjo ter na ozemlju Ilirske Bistrice z okolico.

Na teh predelih je zato nujno, da vse stavbe gradimo potresno varno. To je sicer nekoliko dražje, vendar se ti stroški ob potresu bogato obrestujejo.

Močni potresi se skoraj vedno pojavljajo v več zaporednih sunkih, ki si sledijo v krajših ali daljših presledkih in so različno dolgi. Navadno jih spremlja bobnenje v notranjosti zemlje.

V zgradbah so za potres najbolj občutljivi vogalni deli, stopnišča, dvigala, balkoni, stropi v velikih prostorih, zato se je ob potresnih sunkih nevarno zadrževati v teh delih zgradbe.

Napravite si tudi primerno zalogo vode za ljudi in živino in za gašenje požara, če bi bilo ob napadu poškodovano vodovodno omrežje. Zaloga pitne vode za ljudi in živino naj bo v pokritih posodah, velikih steklenicah ali sodih, da ob radioaktivnih padavinah ter ob napadu z bojnimi strupi ali biološkimi agensi ne bo kontaminirana.

Zatemniti morate seveda tudi vozila: avto, motor, kolo, kar pač imate.

Največja nevarnost, ki v vojni preti stavbam v mestih pa tudi na podeželju, je požar. Zato je teba stavbe zaščititi. Predvsem morate s podstrešja in okolice stavb umakniti vse nepotrebne vnetljive predmete, kot so staro pohištvo, zaboji, papir in podobno. Iz stavbe odstranite vse lahko vnetljive tekočine, kot so kurilno olje, barve in podobno. Če ni drugega primerne prostora izven stavbe, kjer bi te snovi shranili, napravite zanje pokrit zaklonilnik. Tak zaklonilnik se lahko uredi za več stavb skupaj. Če le morete, premažite lesene dele stanovanjske stavbe s sredstvom za zaščito pred požarom, ki ga kupite v trgovini.

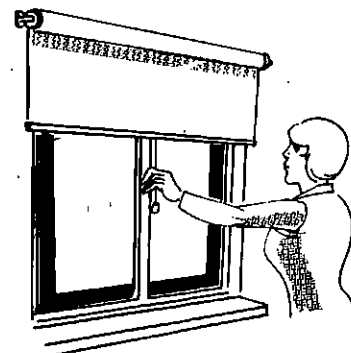
Pozanimajte se, kje je za stanovalce vaše zgradbe zgrajeno zaklonišče in kako najhitreje pridete vanj. Če v vašem naselju ni zaklonišč, boste morali zgraditi zaklonilnike za vas in družino ali sodelovati pri izdelavi skupnega zaklonilnika za več družin.

Zatemnitev

Namen zatemnitve je otežiti orientacijo sovražnih letal pri napadih na naselja in posamezne objekte in orientacijo sovražnih diverzantov.

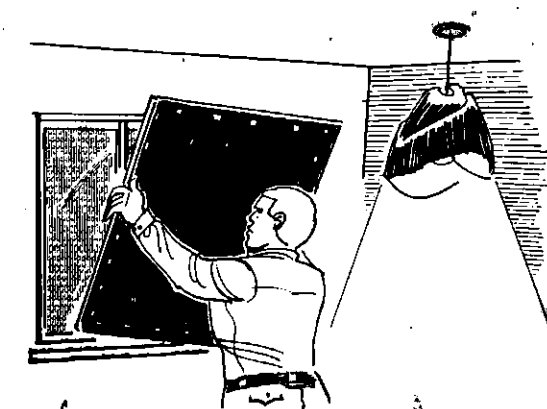
Za zatemnitev stanovanj so dolžni poskrbeti stanovalci, za zatemnitev zgradb in gospodarskih poslopij pa njihovi lastniki oziroma upravitelji. Vozila morajo zatemniti lastniki.

Okna zatemnite z roletami, naoknicami in zavesami iz temnega blaga, ki so vgrajene v okna. Zavesa morajo ob straneh segati vsaj 10 cm prek steklenega dela, sicer morate steklo ob straneh tako široko pobarvati s temno oljnato barvo ali oblepiti s temnim papirjem.

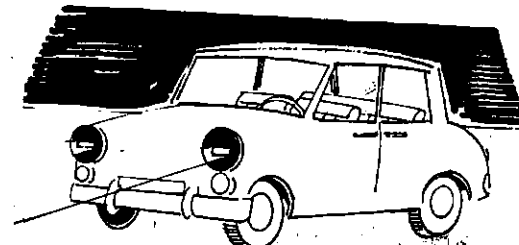

Če na oknih ni rolet, naoknic ali temnih zaves, jih zatemnite z okvirom, na katerega pritrdite zatemnitveno folijo, temen neprosojen papir ali lesenit, nakar ga vložite v okno. Tako zatemnite tudi steklena vrata.

Luči nikakor ne smete prizigati, preden ne zastrete oken in vrat.

Vozilo morate opremiti s senčili na vseh glavnih in pomožnih svetlobnih telesih. Na senčilih so dovoljene le 1-2 cm široke in 5-8 cm dolge reže, ki usmerjajo svetlobo proti tlom.

Zaklonišča in zaklonilniki

Zaklonišče omogoča najboljšo zaščito pred vsemi vrstami orožij. Zato jih gradimo v vseh večjih naseljih, in sicer hišna zaklonišča v stanovanjskih stavbah, za delavce delovnih organizacij v proizvodnih stavbah in javna zaklonišča.

Vedeti pa morate, da sta prostor in količina zraka v zaklonišču zelo racionalno odmerjena. Zato smete prinesiti vanj le tiste predmete, ki so vam v njem potrebni. V zaklonišču morate mirovati, ker boste tako porabili manj kisika in izločili manj ogljikovega dioksida. Odreči se morate kajenju in uporabi ognja in paziti na higieno. Tudi živali ne smete voditi v zaklonišče.

Zaklonišče smete zapustiti šele tedaj, ko vam zunaj ne preti nobena nevarnost več.

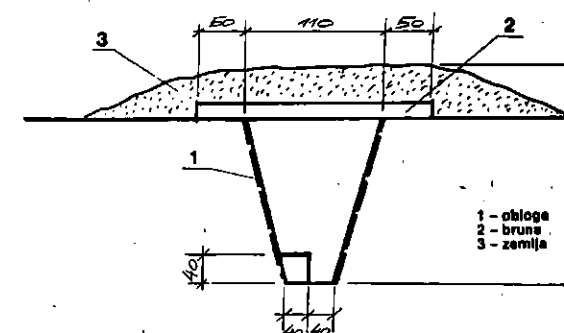
Zaklonišče ima poleg glavnega vhoda, ki je obenem izhod, še pomožni izhod. Vendar se lahko zgodi, da bodo ruševine oba zasule. Tedaj si bo treba napraviti izhod skozi ruševine. Zato mora biti v zaklonišču primerno orodje: težko kladivo, sekira, žaga, kramp, dvigalka, pripomočki za prvo pomoč in za gašenje požara.

Tudi zaklonilnik dobro štiti pred rušilnim učinkom vseh vrst orožij in pred radioaktivnim sevanjem. Pred radioaktivnim prahom in bojnimi strupi pa se boste v njem zaščitili z zaščitno masko.

V zaklonilnik lahko preuredite primeren kletni prostor, vendar skozenj ne smejo biti speljane kanalizacijske, vodovodne, toplovodne, plinske in električne napeljave, obenem pa mora imeti primerno močne zidove in strop. V takem prostoru okrepite strop tako, da ga podprete s podporami iz lesa, železa ali armiranega betona. Okna, nepotrebna vrata in druge odprtine morate zazidati ali dobro zadlati z vrečami peska. Prav tako morate napraviti tudi močno pregrado pred vhodnimi vrati, ki naj bo toliko oddaljena od njih, da se bo dalo iti mimo nje v zaklonilnik.

Če nimate na voljo takega primerne kletnega prostora, si morate na prostem zgraditi jarkovni zaklonilnik. Za to morate izbrati primeren prostor, če je le mogoče na suhem zemljišču. Od stavbe naj bo oddaljen vsaj za polovico njene višine, da ga ruševine ne bi zasule, tudi vodnjak ali septična jama ne smeta biti blizu.

Jarkovni zaklonilnik mora biti globok 180 do 200 cm. Na dnu jarka napravite na eni strani v zemlji 40 cm široko in prav toliko visoko klop, ki jo na vrhu obložite z deskami. Jarek mora biti spodaj širok 80 cm, na vrhu pa 110 cm.

Če je le mogoče, obložite stene jarka z oblicami ali deskami. Na dno jarka položite šlbje, da se tako izognete blatu. Zaščitno plast nad jarkom napravite iz brun in zemlje.

NAVODILO

PREBIVALCEM V PRIMERU NARAVNIH IN DRUGIH MNOŽIČNIH NESREČ

A. OB POTRESU:

1. Umaknite se v notranji kot prostora, pod podboje vrat v nosilnih zidovih, v predsobe, ob visoko in močno pohištvo.
2. Izognite se velikim prostorom, bližini napeljav in grelnih naprav.
3. Ne izgubljajte časa z oblačenjem ali iskanjem nepotrebnih stvari.
4. Bodite mirni in prisebni ter z besedo in zgledom vplivajte po mirjevalno. Zavedajte se, da je vaša varnost in rešitev vaše družine odvisna od vaše prisebnosti in hitrega ukrepanja.
5. Ko se potresni sunki umirijo, takoj zapustite stanovanje ali zgradbo. S seboj ponesite najnujnejše dokumente, obleko, denar in odejo.
6. Pri umiku ne uporabljajte dvigala, na stopnišču pa se izogibajte previsnim robom stopnic.
7. Ne zadržujte se v bližini zgradb, ker vas utegne poškodovati padajoča opeka.
8. Če vam je onemogočen umik, se skušajte spustiti z nadstropij s pomočjo vrvi ali povezanim posteljinim perilom.
9. Če ste zasuti z ruševinami, skušajte z občasnim klicanjem opozoriti reševalce.
10. Če ruševine pritiskajo na vas, mirujte in s prosto roko ali nogo občasno skušajte trkati, najbolje po bližnji cevni napeljavi.
11. Na soponesrečence vplivajte ohrabrujoče in jim svetujte, kako naj ravna.
12. V nobenem primeru ne obupajte, ker vas bodo reševalci zanesljivo našli.

B. OB POŽARU:

1. Če se vam ni posrečilo pogasiti ognja s priročnimi sredstvi, zaprite okna in izključite vse napeljave.
2. Ne zadržujte se z brezuspešnim gašenjem, ker vam utegne ogenj onemogočiti umik.
3. Zapustite stanovanje in zaprite vrata za seboj. Opozorite sstanovalece na nevarnost in pokličite poklicne gasilce po telefonu št. 93.
4. S seboj vzemite najnujnejše in ugotovite, če je z vami vsa vaša družina.

C. NEVARNOSTI V VOJNI:

1. Ob znaku za nevarnost zračnega napada odprite okna in izključite hišne napeljave.
2. Vzemite pripravljene najnujnejše stvari in po najkrajši poti pohitite v zaklonišče. Vsako izgubljanje časa pomeni smrtno nevarnost.

Zvočni alarmni znaki so naslednji:

1. Nevarnost zračnega napada:

Zavijajoč zvok siren s trajanjem 60 sekund
Grafična predstava:

2. Nevarnost napada z jedrskimi - biološkimi ali kemičnimi sredstvi

Zavijajoč zvok siren s trajanjem 3 krat po 20 sekund s 15 sekund trajajočimi presledki
Grafična predstava:

3. Požar (velja tudi v miru)

Enakomeren zvok siren v trajanju 3 krat po 20 sekund s 15 sekund trajajočimi presledki
Grafična predstava:

4. Naravne nesreče:

Enakomeren zvok siren v trajanju 20 sekund, zavijajoč zvok s trajanjem 20 sekund in zaključni enakomeren zvok v trajanju 20 sekund brez presledkov
Grafična predstava:

5. Prenehanje vseh nevarnosti (v miru preizkus siren vsako soboto ob 12.00 uri)

Enakomeren zvok siren v trajanju 60 sekund
Grafična predstava:

OBČINSKI ŠTAB ZA CIVILNO ZAŠČITO
JESENICE

Odprava nočnega dela bi morala iti predvsem v naslednji smeri: Odprava množičnega nočnega dela delavk v industriji, gradbeništvu, prometu in proizvodni obrti in tiste nočnega dela, ki je predvsem fizično in nizko produktivno, prav tako pa tam, kjer se nočno delo uvaža zato, da bi se kompenzirale določene slabosti, kot npr. slabo izbravljen delovni čas zaradi slabe organizacije dela. Te zadnje primere pa ponavadi označujejo nekatere organizacije združenega dela kot višjo silo. Zato je zelo pomembna naloga sindikatov, da ugotovljajo, kaj se za to višjo silo dejansko skriva. Potrebno pa bo ločiti prepoved nočnega dela žensk kot obliko varstva materinstva od nočnega dela delavk na splošno.

ZDR določa, da je v primeru nočnega dela zaradi posebnosti resnih okoliščin delavka-samohranilka, ki ima otroka mlajšega od 7 let lahko razporejena na nočno delo samo, če s tem soglašata.

Z zakonom o združenem delu je dana v pristojnost republiške zakonodaje celotna ureditev porodiškega dopusta, skrajšanega delovnega časa po porodu in med nega mlajšega otroka ter druge pravice, s katerimi se zagotavlja varstvo materinstva.

ZDR je v glavnem prevzel ustrezne določbe o porodiškem dopustu iz dosedanjih predpisov o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu. Razlika nasproti dosedanjim predpisom je ta, da ima delavka, če se ne odloči za podaljšani porodiški dopust (141 dni) pravico, delati 21 ur tedensko tako, da praviloma dela štiri ure dnevno do 12. meseca otrokove starosti, to je polovico polnega tedenskega delovnega časa. Po dosedanjih predpisih je bila ta pravica delavke delati štiri ure dnevno do 12. meseca otrokove starosti, je bila ta delavka dolžna delati pri petdnevnem delovnem tedniku 20 ur, pri šestdnevnem delovnem tedniku pa 24 ur tedensko, med tem ko je po novem zakonu delavka dolžna delati 21 ur tedensko ne glede na delovni tednik (5 ali 6 dnevni delovni tednik) in praviloma po štiri ure dnevno, kar pomeni, da bo kakšen delovni dan v tednu znašal tudi več ali manj kot štiri ure dnevno.

ZDR določa, da način izvajanja podaljšane porodiškega dopusta določijo delavci TOZD v samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih v skladu s samoupravnim sporazumom, ki ga sklenejo skupnosti otroškega varstva.

Novost republiškega zakona je določba, po kateri je treba zagotoviti ustrezno varstvo materinstva tudi v

primerih, ko delavka rodi dvojčke ali hkrati več živorojenih otrok oziroma hujše telesno in duševno prizadetega otroka, in sicer, da ima taka delavka daljši porodiški dopust, kot je določen v ZDR.

Z namenom, da bi zagotovili smotno izrabo daljšega porodiškega dopusta v korist otroka, določijo delavci v TOZD načina izrabe tega dopusta v samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih v skladu s samoupravnim sporazumom, ki ga sklenejo skupnosti otroškega varstva. ZDR torej ni konkretno določil trajanja takšnega daljšega porodiškega dopusta, temveč je prepuštil delavcem v TOZD, da sami samoupravno in v skladu s samoupravnim sporazumom skupnosti otroškega varstva podaljšajo takim delavkam porodiški dopust. Skupščina zveze skupnosti otroškega varstva SR Slovenije je sprejela sklep o daljšem podaljšanem porodiškem dopustu za nego dvojčkov, več hkrati živorojenih otrok oziroma prizadetega otroka št. 14-3/73-78 z dne 30. maja 1978 (Uradni list SRS št. 12/78), s katerim se daje od 1. 6. 1978 pravica do podaljšane porodiškega dopusta do enega leta otrokove starosti ali skrajšan delovni čas 21 ur na teden do 17. meseca otrokove starosti. Dvojčki, trojčki itd. so namreč veliko bolj zdravstveno občutljivi kot enojčki in potrebujejo dalj časa skrbnejšo materino nego.

Daljšo in skrbnejšo nego pa potrebujejo tudi telesno in duševno prizadeti otroci. ZDR ima novo določbo, po kateri ima delavka, ki na novo sklene delovno razmerje, pravico delati 4 ure dnevno, če otrok še ni dopolnil 12 mesecev starosti. Takšna delavka ima pravico do udeležbe pri delitvi sredstev za osebne dohodke za 4 ure dnevno, za delovni čas nad 4 ure dnevno pa pravico do nadomestila osebnega dohodka po posebnih predpisih in po samoupravnih splošnih aktih samoupravne interesne skupnosti, enako torej kot delavka, ki namesto podaljšane dela porodiškega dopusta dela 4 ure dnevno. Delavka, ki se na novo zaposli in ima ob sklenitvi delovnega razmerja otroka, ki še ni dopolnil 12 mesecev starosti, pa nima pravice, da bi namesto skrajšanega delovnega časa po porodu in med nego takega otroka imela pravico do podaljšane porodiškega dopusta kot delavka mati, ki je že ob nosečnosti in porodu v delovnem razmerju in ki je tudi izrabila osnovni porodiški dopust 105 dni.

Z izvidom pristojne zdravstvene organizacije sme nastopiti delavka porodiški dopust 45 dni pred poro-

dom, mora pa ga nastopiti 28 dni pred datumom predvidenega poroda. Če klub zdravniškemu izvidu ne začne delavka-mati pravočasno z izrabo porodiškega dopusta, gre to v njeno škodo in sme po porodu izrabiti le še 77 dni dopusta. Če pa je porod nastopil prej, kot ga je bilo pričakovati po zdravniškem izvidu, izrabiti takšna delavka več dni porodiškega dopusta po porodu, tako da skupno traja 105 dni.

Če otrok potrebuje glede na njegovo splošno zdravstveno stanje skrbnejšo materino nego tudi po enem letu starosti, ima delavka pravico delati 4 ure dnevno, dokler otrok ni star tri leta. Obolenja in stanja, ki so podlaga za ugotavljanje pravice delavke do skrajšanega delovnega časa, ureja pravilnik o natančnejših merilih za določitev nujne večje materine nege za otroka do treh let (Uradni list SFRJ, št. 3/66).

Delavka, ki dela štiri ure dnevno od dvanajstih mesecev do treh let otrokove starosti, ima pravico do udeležbe pri delitvi sredstev za osebne dohodke po dejanskem delu, ne pa tudi pravice do nadomestila osebnega dohodka za delovni čas nad štiri ure dnevno.

Če se otrok rodi mrtev ali če umre po rojstvu med porodiškim dopustom, ima delavka po ZDR pravico ostati na porodiškem dopustu le 42 dni od dneva poroda. Doselej je imela taka delavka pravico ostati na porodiškem dopustu še toliko časa, kolikor ji je bilo po zdravniškem izvidu potrebno, da se je opomogla od poroda in duševnega stanja zaradi izgube otroka, vsekakor pa najmanj še 42 dni. Republiški zakon varuje predvsem materinstvo in otroka, ne pa žensko. Ženski namreč zadostuje 42 dni oziroma 6 tednov porodiškega dopusta, da se telesno in duševno opomore oziroma okrepi. V primeru, da bo ženska iz duševnih ali zdravstvenih razlogov potrebovala več dopusta, bo lahko dobila od pristojne zdravstvene organizacije dodatno še bolniški dopust.

Pri varstvu materinstva je v novem zakonu uveljavljeno pravilo, da je pravic, ki jih ima delavka-mati, deležen tudi oče otroka, če se tako z delavko-materjo sporazumeta ali če delavka-mati umre ali zapusti otroka, kakor tudi delavec, ki otroka neguje, če delavka-mati umre ali zapusti otroka.

Glede letnega dopusta delavke ima ZDR novo določbo, po kateri ima vsak delavec, ki ima najmanj 50 let starosti ne glede na spol pravico še do pet delovnih dni povečanega letnega dopusta, torej tudi delavka stara najmanj 50 let.

ZDR ima novo določbo, po kateri delavka, kadar to terjajo koristi otroka, lahko sklene delovno razmerje s krajšim delovnim časom od polnega delovnega časa, vendar ne manj od polovice polnega delovnega časa. Izvajanje te pravice delavke določijo delavci v samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih. Dela oziroma naloge, za katere ima delavka pravico skleniti delovno razmerje s krajšim delovnim časom, naj bi se opravljale v polnem delovnem času ter naj bi se skrajševanje polnega delovnega časa ne opravljalo za zaradi posebnih pogojev dela oziroma nalog, temveč le zaradi posebnega varstva delavke, npr. 2 delavki bi delali na delu oziroma nalogi, pri kateri je določen poln delovni čas. Tudi v tem primeru ZDR določa, da je delavec-oče glede te pravice izenačen s pravico delavke-matere.

E. G.

(Gospodarski vestnik, 20. septembra)

V SPOMIN IVANU POPOVIČU

Tiho in skromno kot je živel, je v 72. letu sklenil svojo življenjsko pot Ivan Popović. Že ob rojstvu v sončni Dalmaciji, ko je kmalu izgubil mater, sta mu botrovala pomanjkanje in hud boj za obstanek. Zelo zgodaj je okusil težaški znoj in krivično izkoriščanje ob priložnostnih delih. Kot mlademu postavnemu črnolasemu fantu se mu je že zelo zgodaj rodil v srcu odpor proti krivičnemu bogatenju. Zato je postal zaveden pristaš naprednega delavskega gibanja. Pot ga je zanesla na železarske Jesenice, kjer je dobil sezonsko delo pri gradbenem podjetju Slograd. Kot pošten in iskren tovariš je kmalu našel prave prijatelje in somišljenike v naprednem delavskem gibanju na železarskih Jesenicah. Vedno je stal v prvih vrstah naprednih delavcev na Jesenicah v predvojni Jugoslaviji ob raznih demonstracijah ali stavkah.

Življenje in sodelovanje v naprednem delavskem gibanju je v njem izklesalo delaven, pravičen in pošten značaj, smisel za pomoč bližnjemu in solidarnost.

Kmalu, ko je dobil stalno zaposlitev v Železarni si je leta 1939 izbral življenjsko družico, delovno, skrbno in veselo Berto iz znane revolucionarne Nočove družine. Toda vojna vihra jima je kmalu prekrizala vse načrte in skupne želje za bodočnost. Med okupacijo je bil Ivan zaveden pristaš in aktivist OF. V hiši Nočovič, kjer je živel tudi Ivan, so bili ilegalci deležni zanesljive pomoči. Vse to pa ni ostalo skrito fašističnemu okupatorju in domačim izdajalcem. Nočovo družino in Ivana so kmalu aretirali. Znašli so se v begunjskih zaporih. Začelo se je trpljenje, mučenje in zasliševanje, toda Ivan ni izdal ničesar. Privezan ob kolu je že ponosno gledal smrti v oči. Zaradi pomanjkanja dokazov za ustrelitev je bil po treh mesecih begunjskih zaporov premeščen v taborišče Nürnberg, kjer je preživljal najtežje trenutke poniževanja in trpljenja. Toda Ivan ni miroval, za ceno svojega življenja je kazal na vsakem koraku smisel za pomoč bližnjemu in za vzajemno solidarnost. Tajno in naskrivaj je z mnogimi taboriščniki sodeloval v akcijah preskrbe s koščki kruha za ruske taboriščnike v sosednjem taborišču, kjer so doživljali še hujše trpljenje in zatiranje.

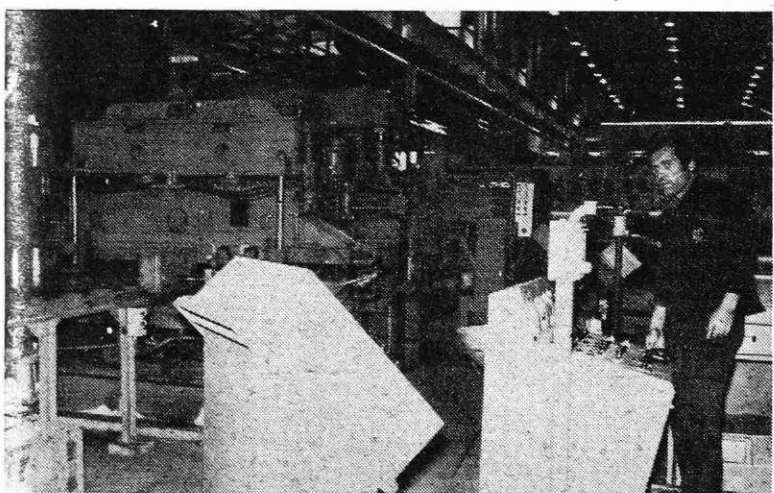
Ceprav je šel skozi veliko trpljenje vojne vihere, je ob osvoboditvi porušene domovine in oropan vsega imetja mladostno zažarel ob misli, da so njegove davne želje postale resnica in vsakdanje življenje. S ponosom je spremljal revolucionarne spremembe, ko so delavci prevzeli Železarno v svoje roke. Zaposlen v valjarni profilov na Javorniku je s svojim vestnim delom vso pozornost posvečal delovni storilnosti kot preprosti valjavec. Predan obnovi domovine je sodeloval pri številnih delovnih akcijah prvega petletnega plana. Kljub garaškemu delu je bil izredno aktiven tudi v sindikalni organizaciji, delavskem svetu, skratka povsod kjer so potrebovali njegovo pomoč.

V letih, ko smo v javor-niških valjarnah usposabljal strokovni kader za Železarno Boris Kidrič SR Črna gora je bil Ivan strokovni inštruktor za usposabljanje valjavcev. Tudi pri mladih Črnogorcih si je pridobil ugled in spoštovanje. Poleg strokovnih sposobnosti, ki jih je razdal mladim ljudem, je dal tudi velik prispevek h krepitvi bratstva in enotnosti vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Tudi na dnini Jurčič, kjer je delal vse do upokojitve, nam je bil vedno iskren tovariš, svetovalec in dober kakor oče. Njegov vzor in njegovo zaupanje nam je vedno vlivalo zaupanje in moč, da smo bili kos vsem delovnim nalogam.

Za vse napore, ki jih je žrtvoval na področjih družbenega življenja je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod. Ob štiridesletnici stavke, 30-letnici svobode in 25-letnici samoupravljanja, je prijel bronasto plaketo teh jubilejev.

Zadnja leta, ko je bil v pokouju je najraje sledil RTV poročilom o družbenopolitičnih, gospodarskih in kulturnih dogodkih. Vesel je bil vsestranskega razvoja in mednarodnih uspehov Jugoslavije na čelu neuvrčenih držav v boju za mir, enakopravnost in solidarno gospodarsko in kulturno sodelovanje z manj razvitiimi, svobodnimi narodi za njihov hitrejši razvoj. Ime našega predsednika maršala Tita je bilo v njegovem pogovoru vedno prisotno in spoštovano. Prav to je ohranjalo njegovo duhovno svežino do smrti.

Linija za pripravo trakov v TOZD HV Bela (IK)

TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI FELJTON – TEHNIČNI

tem področju v ZDA sicer niso najbolj spodbudne in tudi dosedanja stiska za nafto, predvsem pa njena cena, zaenkrat tudi še nista vplivali v večji meri na takšno usmeritev. Vendar prav dolgo tako ne bo moglo ostati. Človeštvo bo moralo vedno bolj varčevati z nafto, istočasno pa intenzivno iskati ekonomsko upravičene možnosti za njeno postopno nadomeščanje z drugimi energetskimi viri.

KONEC

RECESIJA SE UMIKA IZ SVETOVNE ŽELEZARSKÉ INDUSTRIJE

Za letošnje leto predvideva železarska industrija zahodnega sveta, da se bo vpliv recesije zmanjšal. V mnogih državah bo vplivala možnost izvoza na višino proizvodnje, izkoriščenost železarn in možnost zaposlitve. Povečano prodajo bo mogoče uresničiti samo z dodatnim izvozom in s tem tudi zmanjšanja izgube ali doseganje dobička. To ni situacija, ki bi najbolj ustrezala velikim železarskim družbam. Vendar jo sprejemajo, ker morajo preživeti sedanje neprijetno obdobje.

Splošen pogled na stanje v svetovni železarski industriji ne kaže, da je v recesiji. Nasprotno, svetovna proizvodnja 712 milij. ton surovega jekla v letu 1978 je bila celo za 6 % večja kot v predhodnem letu.

Vendar so pri tem opazne precejšnje razlike v tem, na kakšen način in kako je bila proizvodnja razdeljena. Zahodnoevropske države, članice Evropske gospodarske skupnosti (EGS) so dosegle v preteklem letu povečanje proizvodnje surovega jekla za 5 %. Kljub temu je bila ta proizvodnja 132 milij. ton še vedno za 15 % manjša kot v najboljšem letu 1974.

V Veliki Britaniji je bila proizvodnja v letu 1978 za 0,5 % nižja kot v letu 1977. Državna železarska družba British Steel Co. je dosegla za 3 % nižjo proizvodnjo in sicer 16,7 milij. ton surovega jekla. To je bila doslej najnižja količina po podraževanju velikega dela britanske železarske industrije pred desetiimi leti. Privatne železarske družbe so v preteklem letu rahlo dvignile svojo proizvodnjo na 3,6 milij. ton. Vendar je značilno, da izgublja Velika Britanija povsod v železarskem svetu tla pod nogami in to celo hitreje kot ostali del te gospodarske skupnosti.

V ZDA so imeli železarne lani boljše situacijo. Podprte s sorazmerno izoliranim tržiščem, močno zaščitene pred uvozom in povečano prodajo so lahko celo povečale svoje cene, znižale rabate, prešle skoraj povsod na področje dobičkov in povečale proizvodnjo surovega jekla za skoraj 10 % oziroma na 124 milij. ton.

Japonska železarska industrija ima večje proizvodne zmogljivosti kot vsaka izmed zahodnoevropskih držav in tudi ZDA. Ko je po letu 1974 prodaja železarskih izdelkov strmo nazadovala, so sprejele japonske železarske družbe politično odločitev, da raje ne bodo del svojih proizvodnih zmogljivosti začasno ali stalno izkoriščale in pri tem preprečile prevelik vpliv izvoza. Zato je ostala lanskeletna proizvodnja surovega jekla 102 milij. ton skoraj nespremenjena. Vzporedno s tem so japonske železarske družbe prostovoljno omejile svoj izvoz v ZDA in Evropo.

V evropskih socialističnih državah je bila rast železarske proizvodnje približno enaka kot prej, okrog 4 % in je dosegla 212 milij. ton surovega jekla.

Železarska proizvodnja LR Kitajske se je po težavah v predhodnih letih ponovno močno dvignila na rekordnih 31 milij. ton.

Vendar se je treba obrniti k državam v razvoju, kjer v preteklem letu lahko ugotovimo zelo močno rast na področju železarske industrije in tudi dobre izglede za bodočnost.

SVETOVNO PORABO JEKLA V MILIJ. TON V LETU 1978 IN PREDVIDENO V LETU 1979 KAŽE SPODNJA RAZPREDELNICA:

	1978	1979	SPREMEMBA V %
ZDA	144	143	- 0,7
Japonska	67	68	+ 1,5
Države EGS	108	110	+ 1,9
Vzhodnoevropske soc. države	213	220	+ 3,3
LR Kitajska in LR Koreja	37	41	+ 10,8
Ostale države	146	153	+ 4,8
Skupaj	715	735	+ 2,7

V Latinski Ameriki, Aziji, Afriki in na Bližnjem vzhodu so se v preteklem letu trudile nove in modernizirane železarne za naraščajoča domača tržišča in povečan izvoz. V povprečju so povečale države v razvoju svojo proizvodnjo za več kot 10 %. Letos računajo, da bodo dosegle prav takšne, če ne še boljše proizvodne rezultate. Zato je mogoče s precejšnjo zanesljivostjo predvidovati, da bodo ob koncu letošnjega leta dosegle stopnjo proizvodnje več kot 50 milij. ton surovega jekla letno.

Med največje proizvajalce spada Brazilija, ki že danes dosega količino dobrih 12 milij. ton letno in načrtuje, da bo ob koncu prihodnjega desetletja dosegla proizvodnjo preko 30 milij. ton. Indija je povečala svojo proizvodnjo v štirih letih za 30 % in dosega danes skoraj 10 milij. ton. Mehika proizvaja danes nekaj manj kot 7 milij. ton surovega jekla in bo z novo zgrajenimi ali načrtovanimi železarnami povečala svojo proizvodnjo na 18 milij. ton letno.

(SE NADALJUJE)

IZ KRONIKE KOKRŠKEGA ODREDA

IVAN JAN DRUGI KOKRŠKI ODRED

Njihovo Frančiško, zavedno mladinko, pa so Nemci zadržali v begunjskih zaporih.

Kako ji je pobeg uspel? Najprej je bila v prostoru, kjer je bilo kar okoli 80 žensk, vmes pa so jo gestapovci pogosto zasliševali. Nič ni priznala, pogosto pa je mislila na beg. Priložnost se ji je ponudila, ko so jo pošiljali delat. Pri begu ji je z naveti pomagala neka zapornica-domačinka. Dne 24. septembra 1944 popoldne je na graščinskem vrtu pasla krave. Ko trenutno v bližini ni bilo nikogar, je stekla proti goram in se kmalu znašla na poti v Dragi. Pri žagi je že naletela na partizanskega kurirja, kasneje pa so prišli še trije. Ti so jo odvedli v prvi bataljon kokrškega odreda. (Frančiška Močnik je bila v spratečih četi prvega bataljona. Od tam je bila kot zanesljiva borka premeščena v štab odreda za kuharico. Le-ta jo je potem koncem decembra 1944 odstopil ambulanti »A« — »Košuti« pod Storžičem, kjer je v nevarnih okoliščinah do konca vojne zvesto in marljivo kot »vsestransko zanesljiva skojevka«, kakor je zapisano v dokumentih štaba odreda, opravljala različna gospodinjstva dela.)

OB VOJAŠKIH SO BILE MINERSKE AKCIJE SPET NAJBOLJ UČINKOVITE

Čprav smo o minerskih akcijah v oktobru že nekaj govorili, jih moramo zlasti nekatere opisati posebej.

Zaradi neprestane učinkovitosti majhnih minerskih skupin so v odredu vse večjo pozornost posvečali tudi miniranjem. Kar zadeva njihovo organizacijo, je bila v začetku oktobra minerska četa, ki je v prejšnjih razmerah že odigrala svojo vlogo in se preživela, ukinjena. S tem pa ni bilo pretrgano delovanje minirjev. Nasprotno: poslej so v vsakem bataljonu delovali minerske desetine, ki so štele od osem do deset borcev. V prvem bataljonu, ki je izvajal največ akcij, in sicer predvsem na železnici, je desetina štela 12 minirjev.

Te minerske desetine so, tako kot bataljon, imele tudi natanko razdeljene in odrejane sektorje.

V kratkem povzetku odrednih poročil za oktober 1944 je navedeno, da so minirerji v tem mesecu na železniški progi med Kranjem, oziroma predvsem med Radoljico in Jesenicami razstrelili 334 metrov tirnice. Zaradi tega je bil železniški promet skupaj pretrgan približno 90 ur. Razen tega so minirerji kokrškega odreda uničili dve lokomotivi in nekaj tovornih vagonov, poškodovali pa so tudi železniški oklopnik in pri vsem tem ubili in ranili več okupatorjev, predvsem tistih, ki so varovali železnico.

Te podatke potrjujejo nemški dokumenti, ki pa včasih svedoča hočejo zmanjševati uspehe partizanskih minirjev.

Za temi kratkimi navedbami pa se skrivajo številna tveganja in napori, ki so jih morali minirerji vložiti na usakdanjih skritih poteh izpod Stola, Begunjske, Storžice ali Dobrče.

Kljub nemškim varnostnim ukrepom na železnici in ob njej so partizanski minirerji le z redkimi izjemami odstopali od zastavljenih načrtov.

V oktobru so minirerji kokrškega odreda opravili 14–16 različnih akcij, največ na železnici. Večino so jih izvedli minirerji prvega bataljona. To jim je poleg drznosti omogočila bližina železniške proge, ki je tekla tik pod Karavankami, kjer je bataljon taboril.

Vseh ne bomo naštevali. Zaradi zanimivosti pa si bomo nekatere uspešnejše ogledali malo podrobneje.

Prva večja minerska akcija v oktobru je bila izvedena v noči na 2. oktober 1944. Minirerji so šli le štirje borci minerske desetine prvega bataljona, ki so se progi približali med železniškima postajama Žirovnica–Javornik, in to bliže Mostam. Tam so le z dvema kilogramoma eksploziva progo minirali tako, da je bila lokomotiva in nekaj tovornih vagonov, ki so zavozili na mino 25 minut po polnoči, močno poškodovanih, promet pa ustavljen za deset ur.

Med najuspešnejše akcije minirjev pod Stolum pa so tako v odredu kot v nemškem poveljstvu šteli akcijo, izvedeno 9. oktobra 1944, kajti bili sta dve v enem večeru.

Prvo miniranje je bilo izvršeno 9. oktobra nekaj pred 19. uro med Žirovnico in Javornikom blizu Potokov ali po nemškem podatku natančno na 625,2 km v smeri Jesenic. Trije borci minerske desetine prvega bataljona so na progo namestili dve mini in čakali, da je pripeljal tovorni vlak. To je bil vojaški transportni vlak, ki je ob 18.50 zavozil na nastavljeni mini. Tedaj sta iztirili dve lokomotivi in devet vagonov, ki so bili natovorjeni z avtomobili in s čolni. Škoda je bila velika, promet pa prekinjen za 11 ur.

Odredna poročila govore tudi o več mrtvih spremljevalcih vlaka, vendar nemška, ki so s partizanskimi sicer izredno skladna, nič ne govorijo o človeških žrtvah.

Le nekaj ur za tem, in sicer ob 21.15, sta dva druga minirerja iste minerske desetine minirala železniško progo in signalne naprave blizu železniške postaje Lesce–Bled. Pri tem sta porabila tri kilograma eksploziva 808. Za popravilo vsega tega so potem Nemci porabili 18 ur in v tem času je bil promet močno oviran.

Poglejmo sedaj še akcijo, izvršeno 14. oktobra zjutraj in 15. oktobra 1944.

V tem primeru gre za miniranje cevovoda v Trebežu nad Javornikom, ki je bil zaradi zaviranja proizvodnje v javorniški tovarni že večkrat miniran. To jutro, 14. oktobra 1944, sta ga, ne da bi vedeli druga za drugo, minirali kar dve skupini. Prva je že ponoči prišla iz jeseniško-bohinjskega odreda in minirala cevi v skoraj nedostopni strmini. Kmalu po eksploziji, ki so jo nekaj pred šestimi uro sprožili minirerji tega odreda, je kmalu spet počilo. Drugo eksplozijo so pod prvo pripravili trije tovariši minerske skupine prvega

ga bataljona. Cevovod so minirali na dveh krajih hkrati, da ga je bilo uničenega deset metrov. Pri tem je bilo porabljenega le tri kg eksploziva.

Vse to je bilo izvedeno v neposredni bližini nemške straže, ki je varovala ta občutljivi cevovod. Zaradi tega valjarna na Javorniku ni imela potrebne električne energije in delo je bilo prekinjeno za tri dni.

Druga že omenjena akcija 15. oktobra, je bila torej izvedena že naslednji dan. To jutro so se železniški progi med Mostami in Potoki približali štirje borci, ki so bili spet pripadniki minerske desetine prvega bataljona kokrškega odreda. Tokrat so minirali štiri metre dolg most, pod katerim je bila speljana pot na Ajdno in pod Stol. Mina je most odtrgala tako, da ga je del vrglo na cesto tik ob železniški progi. Koliko časa je bil zaradi tega toj ustavljen promet, ni bilo mogoče ugotoviti. V zvezi s to sabotažno akcijo borcev Kokrškega odreda nemški dokument le medlo govori, da je bila »ob 5.40 minirana proga na 624. km in da je bil nad prehodom proge pretrgan vojaški kabel«.

Zato pa tudi iz nemškega poročila zveemo, da je bila tudi 13. oktobra 1944 le dober kilometer ter od miniranega mostiča spet zaminirana proga in da je na mino, ne da bi jo prej odkril, zavozil tovorni vlak. Zaradi eksplozije sta iztirila lokomotiva in priklopnik.

Tudi naslednji dan, 14. oktobra, so minirerji prvega bataljona pripravili sabotažo. Tokrat so progo pred prihodom vlaka zaprli s težkimi skalami, ki pa jih je prežgodaj odkrila nemška patrulja in s tem preprečila diverzijo.

Poslej so mostič v Ratibovcu pod Ajdno pogosto čuvali nemške zasede, ki pa so se jim minirerji spretno izogibali.

Posebna, širša in daljša časa pripravljena sabotažna akcija pa je bila izvedena 16. oktobra v dolini Kokre. Pri tem je sodelovala mešana skupina obveščevalcev in borcev 2. in 3. bataljona kokrškega odreda.

Oglede pri rušenju mostov je v Kokrški dolini opravil obveščevalni oficir OC podporočnik Jože Čufar-Skala. Ko je prišel pravi trenutek, sta dve patrulji s potrebnim razstrelivom. Osemčlansko skupino 2. bataljona je vodil vodnik druge čete Mirko Čedilnik-Mato, desetčlansko skupino tretjega bataljona pa namestnik komandirja prve čete Ljubo Meglič. Slednji je bil doma z Jezerskega, zato je dolino dobro poznal.

Združeni patrulji je na ustreznem kraju sprejel obveščevalec Jože Čufar-Skala.

Sprva je patrulja tretjega bataljona — dokler je bila še sama — hotela počakati avto, ki je pod policijskim nadzorstvom prevažal po dolini delavce k mostovom, in zažgati vozilo. Obveščevalec Čufar jim je to odsvetoval, ker bi s tem škodovali predvsem delavcem, s katerimi je obveščevalec za navezal stike.

Nadaljevanje

Predvsem pa — zakaj domneva, da bi utegnil biti Matic še v vasi? Je to slutnja policista, poseben čut, ki se izostri pri lovu na ljudi?

Vstopil je italijanski komandir in Žan je moral k njemu. Breda je s posmehom gledala nemirne očeta, ki ni mogel skriti želje, kako rad bi prisedel k mizi in poslušal. Od vojakov, ki so zahajali v gostilno, se je toliko naučil italijansko, da je za silo razumel jezik.

Breda je opazila, da je pogovor trd. Žan se je trudil, da bi v nekaj prepičal komandirja, častnik pa je vztrajal pri svojem. To je uganila iz odsekanih gibov rok, trdega obraza in ostrejših besed, ki jih je slišala. Očetu in materi, ki je prišla gledat, če jo potrebujejo, je Breda rekla, da novega navala ne bo in da gre v sobo.

Morala se je krotiti, da ni stekla po stopnicah. Slutila je, kako nestrpno jo Matic čaka. Vračala se je z veselimi novicami. Prižgala je svetilko, pohitela k Maticu in vzburjena čakala, da jo poljubi.

»Popolnoma je uspelo. Celo bolje, kot si lahko upal. Prestrašeni vojaki so prepričani, da so jih napadli partizani in so divje streljali. Zda, kot da jim to ustreza. Morda se bojijo, da bi jih res napadli. Žan pa dvomi. Nima trdnega dokaza, a slutiti, da si še v vasi. Hudo je nesrečen, ker se boji, da bodo vojaki odšli.«

»Žan, tudi če bi me videl mrtvega, ne bi povsem verjel. Nikomur bolj ne želi smrti kot meni.« je divji zaškrta Matic.

To leti tudi name, je uganila Breda. Ljubosumnost! Vendar brez vzroka. Rada ima Matica, samo njega. Pokimala je Maticu, in prižgala nočno svetilko na omari. Medla, oranžna svetloba se je razlila po sobi. Sedla je na rob kavča in pričakuje zadržeta.

Zdajle me bo objel, strastno poljubil, še poljubil. Več ne sme. Vendar, lahko se zgodi, kaj more? Če ga ima pa tako rada! Kot bi za njo pljuskala ljubezen, v vse večjih valovih in jo zaplavljal.

Matic jo je nežno prijel za rame. Nalaho jo je povlekel k sebi. Na prsih ga je čutila, vendar ni stiskal. Kot bi se bal. Ali pa je menil, da je krhka, iz drobnega stekla in bi se pri vsakem močnejšem stisku zdrobila. Z desnico je nalaho tipal po vratu. Čudna, vznemirljiva toplota se ji je razlila po telesu. Potem ji je božal lase. Poljubil pa jo je prav nalaho. Še in še. Njena usta so šepetala, iskala. Kaj je bilo v tem pogovoru? Lepo, neznansko lepo. In poljub. Predala se je ljub. kovanju, nežnosti. Po glavi pa so se ji podile razburiljive misli.

VINKO TRINKAUS

14 IZDAJA

Močan, kot je bil videti, jo bo Matic ljubil močno. Ne bo uganil njenih tihih želja, ročicah prošnji o nežnem poljubu, da je najlepša ljubezen drhtava. Vendar je bil Matic nežen. Kot bi uganil njene želje. Videz ni odkrival resnice. Slišala je večkrat: »Ej, punca, koliko zdravja, ženskosti je v tebi.« Pa je bilo drugo.

Žana, ki je bil drobnejši od Matica, bolj črnolas, z vročimi temnimi očmi, ki so žgale, se je bala. V Žanu je slutila nasilnost, željo, strast, ki je Žan ne obvlada.

Poljubljala se je že z nekaj fanti, v glavnem sošolci. Vsi so bili pred njenimi željami. Zmerom jih je morala zadrževati, se braniti. Dvakrat je celo zbežala. Bilo ji je neprijetno, ko so ji potle očitali, vendar ni želela več na sestanek. Res je bilo, da je sklenila, da z nobenim fantom ne bo šla preko poljubov. To so bile meje, ki jih bo prekoračila le, če ji bo nekdo tako všeč, da bo prepričana: Z njim se omožim. »Eden naj ima vse,« si je govorila in odračunala poljube, stiske, besede.

Presrečna, da je Matic tako uganil njene želje, da ni nasilen, in jo z vsakim poljubom sprašuje, če želi še naslednjega, je zbegana premišljala — kje je meja? Prvič se ji je zgodilo, da je ni določno zaznala. Morda bi bila pripravljena popustiti? V slabem trenutku, ko ne bi imela dovolj moči, da bi odrekla. Ko bi se spustila v tveganje. Bila je prepričana, da bo začutila trenutek, ko bo pripravljena in si bo želela. Zazvonilo bo v njej, takrat bo vedela. Zda, še ni.

Vendar ima Matica tako rada, da bi prelomila zaobljubo, ki si jo je postavila. Morda je to zadnja noč, zadnji trenutek? Ne ve, kaj bo prinesla že naslednja minuta. Veliko bi ji pomenilo, če bi doživela ljubezen, o kateri je sanjara. Ne povsem tako, kot si je želela, vendar največ, kar je mogoče doseči. Največ, kar občuti ta trenutek. Vseeno se je zbal. Med poljubom je premišljala, kako bi se odtegnila, rešila z begom. Vendar tako, da ne bi prizadela Matica.

»Si velikokrat pomislil, da bova tako srečna?« je vprašala Breda.

»Premišljal sem, želel, nisem pa verjel. Kako bi? Zaradi mojih želja? Nikakršnega namiga nisem zasledil.«

»Kako bi ga, ko mi je bilo strašno nerodno. Prav čudno, zdajle mi ni,« je vzklila Breda.

Res, prav čudno. Kako se želje, pričakovanja spreminjajo?

Spet jo je Matic nežno poljubil po vratu, licih, priprtih vekah. Očeh. Srečna, vendar nekoliko napeta je sledila gibom njegovih rok. Bo naznačil, poskušal? Bo vsaj potrkal na njeno telo in prislusnil odzivu? Rok ni spustil s hrbta, ni je v brezumnosti stiskal k sebi.

»Matic, ne morem razumeti, da si tako nežen z mano?« je naposled rekla. Preveč misli se ji je nabralo, prehudo je bila vznemirjena, da bi lahko le molče sprejemala ljubkovanje. »Me imaš res tako rad?«

Prav potih je zastokal. Pogladi ji je lase, pritisnil lica k njenim, nalaho stisnil.

ljon je imel tri ranjene. Komandant Mirko v roke, komandir minometa Nežmah pa v nogo in je kasneje umrl. 19 borcev pa je ostalo, zapisanih s krvjo partizana, s krvjo borca za svobodo slovenskega naroda.

Borca Boga je Nežmahova smrt tako prevzela, da mu je napisal v svojem preprostem jeziku pesem, ki je tokrat prvič objavljena.

Noč je, zvezdnata noč in sova oglašja neke se v daljavi. Skrivnostne sence se plazijo v noč to smo mi borci za sonce. Mitraljez je prerezal kot nož tišino noči in je zavrelo in je zagrmelo in so udarile v zemljo granate, ki metal jih fant — zvižgajoč minomet. A vriskala je sova v daljavi, zlovesče je pela o trdi usodi ... in tovariši ti si pal, ti si dal vse za to naše veliko sonce. Še danes stojš pred menoj kot pomnik kot vodnik na bodočnosti poti.

VODNIK JOŽE-MAROKO

TOPOVI GRMIJO

Štab xxxi. divizije je 16. 12. 1944 izdal povelja št. 1414 za napad na sovražnikovo postojanko Gorenja vas. Moč postojanke: 253 mož, devet minometov in 33 mitraljezov ter lahko pešadijsko orožje. Napad izvaja 16. SNOUB J. P. Vojka minerska četa in I. topniški divizion (izvleček iz takratnega novelia).

O RAZVOJU TOPNIŠTVA V IX. KORPUSU NOV IN POS

8

MATEVŽ JEKLER-IZTOK

ZRASLI SMO V BATALJON

Vse orožje je bilo brezhibno pripravljeno. Prišli smo v Martinji vrh in tam zvedeli, da se bo napadlo Železnike v noči 22. 1. 1944 ob 21. uri. Okoli 18. ure smo krenili na pot z vsem orožjem. Druge so bile razvrščene vse okoli in celo proti Škofji Loki, da bi prestregle prihod Nemcev po cesti Škofja Loka — Praprotno — Dolenja vas — Selca — Železniki. Drugi del je varoval pota, ki bi omogočala prihod Nemcev iz Sorice in Podbrda.

Bližali smo se ognjenim položajem. Zaropotalo je, padale so bombe in klici na juris so se zaslišali med pokanjem. Predhodnica je padla v zasedo in pričelo se je prejš, kot pa smo mi želeli. Nemška zaseda se je na pritisk naših borcev umaknila med hiše in pozneje v Postojanko. Borci so šli za njimi in se tudi oni prilepili k hišam v samih Železnikih. Naš bataljon je prispel na cesto. Urno je bil postavljen minomet, toda zaradi temne nismo videli cilja. Enako je bilo s topom. Kljub temu se je oglasilo povelje: »Razdalja 1000 metrov, prebojno, ogenj!« Ogenj iz cevi in

kratek pok sta najavila odhod prve mine. Malo kasneje se je v daljavi slišala zamolka eksplozija. Kmalu druga in tretja.

Zjutraj, ko se je zdanilo, smo ugotovili, da smo le predalec, in povelje se je glasilo: »Posadka minometa, nosači min, naprej, bliže k cilju!« Topničarji so v temi odšli od našega položaja naprej kakih 250 do 300 metrov. Nemci so imeli težki mitraljez v zvonicu cerkve in so nadzirali vse cestišče. Topničarji niso mogli streljati. Stražar ob mostu nas je opozoril, da je treba preteči ta del ceste, kajti Nemci ga imajo neprestano pod ognjem. Nekaj globokih vzdihljajev, minometalce in strelivo na rame, pa eden za drugim po čistini med točo krogel iz težkega nemškega mitraljeza. Neskončno dolgih je teh preletih 300 metrov, pa jih vendar srečno preletimo z vsem orožjem in strelivom. Matijev, Kristi, Nežmah, Marjan, Iztok in kdo bi jih danes še mogli naštet.

Minomet smo postavili hitro in že so rezale zrak mine težke kakih sedem kilogramov. Tri so šle predalec. Treba je bilo opraviti popravke daljave, toda saj mina lahko pade nazaj na nas. Pa vendar ne smemo odpovedati, narediti je treba vse, da uspešno opravimo nalogo. Po popravku mino previdno izstrelimo. Nestrpnost je rasla in kmalu se zasliši »Hura, zadeli smo.« Še dve tri mine — in vse so padle naravnost v postojanko. Rahlo zmedenost je izkoristil top. Poiskal je zvonic, komandir topa Mičo se je vsedel na lafeto topa, da se le-ta ni premikala na zamrznjeni zemlji, merilec Jože pa je pomeril in sprožil. Granata je zažvižgala nad našimi glavami, naenkrat pa se zasliši močan pok in močno je zazvonilo. Jože je zadel zvonic iz težkega mitraljeza. Jože je bil nemški vojak; dobro so ga naučili ravnanja z orožjem, zdaj jim hvaležno vrača. Pot do postojanke je bila delno odprta. V tem trenutku je padlo povelje za takojšen umik minometa in topa. Gledali smo začudeno, vendar smo povelja, kakor vedno, tudi tokrat izvršili.

Kakih 10 minut po našem umiku se je začel pravi pekel. Nemci so prišli na desni rob nad samo vasio in udarili z ognjem na naše borce. Življenja pa so ugašala. Borci so darovali svoja življenja na oltar domovine. Marjan se je komajda privlekel po vodi za nama z zabojem min. Ni jih pustil Nemcem. »Še jih bomo rabili, tovariši, morda še danes, jutri, kdo ve kdaj.« Naš bata-

NOVICE Z RADOVLJSKE OBČINE

Izvršni svet OS Radovljica je na 62. seji, 17. septembra obravnaval predlog tehničnega dela zazidalnega načrta za centralno turistično območje Bleda, ki ga je pripravil Zavod za urbanizem Bled. Na dnevnem redu je bilo razen tega tudi več predlogov komisije za urbanizem, gradbeništvo in komunalne zadeve za odobritev izjemnih lokacij, poročilo vodnogospodarske inšpekcije, poročilo o statističnih podatkih za mesec julij 1979, ki ga je pripravila statistična služba oddelka za gospodarstvo in finance občinske skupščine, program občinskih blagovnih rezerv in poročilo oddelka za gospodarstvo in finance o težavah s preskrbo premoaga na Gorenjskem in v radovljiški občini.

V ponedeljek, 17. septembra je predsedstvo OK SZDL Radovljica sklicalo občinsko kandidacijsko konferenco. Po poročilu o poteku temeljnih kandidacijskih konferenc v krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah, so delegati na osnovi izidov svojih konferenc soglasno potrdili kandidacijo za novega predsednika izvršnega sveta občinske skupščine Radovljica Stanka Slivnika, diplomiranega ekonomista z Bleda. Novega predsednika in člane izvršnega sveta bodo izvolili delegati vseh treh zborov občinske skupščine na seji 3. oktobra.

Na 10. seji komiteja OK ZK Radovljica, 12. septembra, so obravnavali potek in vsebino temeljnih kandidacijskih postopkov za kandidiranje predsednika izvršnega odbora občinske skupščine. Spregovorili so tudi o uresničevanju letošnjega programa idejnopoličnega usposabljanja komunistov. Občinsko politično šolo, ki jo niso uspeli organizirati v prvem polletju bodo pripravili v jesenskem času, sočasno pa tudi druge redne oblike usposabljanja, ki jih izvaja Delavska univerza Radovljica. Člani komiteja so bili seznanjeni tudi z informacijo o izidih šeste konference neuvrščeni v Havani.

Za najodgovornejše družbenopolitične delavce iz vseh krajevnih skupnosti v radovljiški občini je predsedstvo OK SZDL Radovljica pripravilo 19. septembra celodnevni seminar posvečen letošnji akciji Nič nas ne sme presenetiti. Udeleženci so bili na seminarju seznanjeni z mednarodnim političnim položajem in vlogi Jugoslavije ter z nalogami krajevnih skupnosti in družbenopolitičnih organizacij za sklepni del akcije Nič nas ne sme presenetiti 29. in 30. septembra.

Od 17. do 20. septembra je 18 strokovno političnih delovnih skupin, sestavljenih iz delegatov in članov občinskih družbenopolitičnih organizacij, opravilo obiske v 89 TOZD in delovnih skupnostih v radovljiški občini. Z najodgovornejšimi predstavniki samoupravnih in poslovnih organov, družbenopolitičnih organizacij in strokovnih služb so v razgovorih ugotavljali kako potekajo priprave in oblikovanje planskih dokumentov in s kakšnimi težavami se srečujejo pri uresničevanju načel delitve po delu. 24. in 25. septembra pa so te delovne skupine obiskale tudi vseh 20 krajevnih skupnosti, kjer so ugotavljale potek priprave na planiranje, tudi tekočo problematiko v delovanju krajevne samouprave, zlasti na področju delegatskih odnosov.

OGLED CENTRALNIH DEPONIJ PRI CELOVCU IN BELJAKU

Na povabilo izvršnega odbora Komunalne skupnosti Radovljica je bil organiziran ogled centralnih deponij pri Celovcu in Beljaku in so se udeležili predstavniki SMELT Ljubljana, kot projektant in predsednik samoupravnih interesnih skupnosti Radovljica, KS Begunje, SO Radovljica in KG Radovljica.

Prvo deponijo smo si ogledali v bližini Celovca. Locirana je v glinokopu opuščenih opekarn. Tu gre pravzaprav za dve deponiji, eno, ki je trenutno zaprta in leži nad glinokopom in druga v jami glinokopa, v kateri se sedaj deponirajo komunalni odpadki. Glinokop je nepropusten in izgleda kot majhno jezero. Vodo iz glinokopa črpajo in po izjavah avstrijskih predstavnikov odvažajo v čistilne naprave. V ta namen je navodi splav, na katerem je sesalna plastična cev povezana s črpalkami. Samega črpanja in odvažanja nismo videli. Višje ležeča deponija nad glinokopom ne obratuje in je s pomočjo kompaktorja z nasipnim materialom dosti dobro zaščiten, vendar ni do kraja urejen. Tu smo ugotovili, da iz te višje ležeče deponije izcedki uhajajo v glinokop in imajo neprijeten vonj.

V bližini deponije ni nobenih komunalnih naprav, razen opekarn, v kateri izdelujejo betonske izdelke. Posegov ni naravo ni, razen vode v glinokopu, katera je biloško mrtva in se ne odteka nikamor, ker so tla neprepustna. Gozd, ki jamo obrobja, je boren.

Iz vseh teh vidikov gledano lokacija v Dvorski vasi ni primerna. Lokacija v Dvorski vasi je locirana natančno na studenec, ki se izteka v Perašico. Gozdovi v Dvorski vasi so bogati. Dostopa do lokacije sploh ni narejenega. Zaradi propustnosti zemlje se voda izteka po dolini v Savo.

Drugo deponijo smo si ogledali v neposredni bližini Beljaka. Leži na robu, med avtocesto in reko Dravo. Locirana je v opuščenem peskokopu, katerega so izkoriščali za potrebe in gradnjo avtoceste. Sama deponija je tik ob avtocesti, leži skoraj 30 m nad Dravo in je od nje oddaljena približno 400 m. Tehnologija je enaka kot v deponiji v Celovcu. Zanimivo je omeniti da smo na tej de-

poniji videli, da cisterne javne snage izlivajo v peskokop odpadke iz kanalizacije, obenem smo tudi zasledili odpadke naftnih derivatov. Na naša vprašanja, ali ni bližnja reka v nevarnosti, smo dobili odgovor, da je pod deponijo, v višini Drave, vodnjak zgrajen za namenom, da vodo kontrolirajo. V dveh letih, odkar tu deponirajo odpadke, niso zasledili sprememb vode v vodnjaku. Kakšnega večjega posega v naravo ni. Za deponijo bi v radovljiški občini obe ostali predvideni lokaciji prišli bolj v poštev, kot strokovno najprimernejša v Dvorski vasi. Pod Dvorskim poljem je lokacija 1500 m oddaljena od Save in bi bila bolj ustrezna za 100 ali več let. Gozd na tem predelu je zelo boren in ne bi bilo velike gospodarske škode. Stro-

Samo deponiranje odpadkov oziroma tehnologija se izvaja s pomočjo teptalnega stroja, kompaktorja firme Bomag. Stroj je zelo učinkovit, po izjavi predstavnika firme, pet metrov visoke odpadke stlači na en meter debeline. To doseže s svojimi koluti v obliki ježa, ki dajejo velik lokalni pritisk na tla oziroma odpadke. Po določeni debelini, okrog dveh metrov, odpadke prekrrijejo z odpadnim materialom z gradbišč ali s prstjo. (Tekst in foto J. Stroj)

Delegacija družbenopolitičnih organizacij in skupščine občine Lenart je bila 14. septembra na obisku v radovljiški občini. Z gostitelji, predstavniki radovljiških družbenopolitičnih organizacij in skupščine se je pogovarjala o možnostih gospodarskega sodelovanja in izkušnjah o delu družbenopolitičnih organizacij v letošnjem letu, predsem o nalogah pri oblikovanju planskih dokumentov, uveljavljanju delegatskih odnosov, o delu skupščinskih zborov in o izvajanju programa priprav na splošni ljudski odpor. Gostje so si po razgovorih ogledali Bled in Bohinjsko Bistrico in obiskali muzej Tomaža Godca in dom Joža Ažmana.

Predsedstvo občinske konference SZDL Radovljica je na zadnji seji 12. septembra podprlo prizadevanja AMD Radovljica za organiziranje in izvedbo državnega prvenstva v moto crossu prihodnje leto na tekmovališču pod Lescami. Predsedstvo je priporočilo izvršnemu svetu OS Radovljica, da zaradi pomembnosti razvoja moto športa zagotovi dolgoročne možnosti prirejanja avto moto prireditev v ustreznem sklopu, da se ne bi vsako leto znova pojavljali nepotrební zapetljaji okoli izdajanja dovoljenj upravnih organov.

Vrednost industrijske proizvodnje radovljiške občine v juliju je znašala 247.890.000 din, kar je za 14,9 % manj kot je bila v mesecu juniju. Od povprečne mesečne proizvodnje v prvem polletju pa je bila julijska vrednost nižja za 10,7 %. To znižanje je pripisati predvsem odsotnosti delavcev, ki so v tem mesecu koristili letne dopuste.

Planske proizvodne naloge v prvih sedmih mesecih letos je industrija radovljiške občine presegla za 3,4 %. Sedemmesečni plan so presegli v Iskri Otoče za 38,7 %, v Iskri Lipnica za 29,6 %, Kemični tovarni Podnart za 17 %, v Žito Gorenjka Lesce za 4 %, v Verigi Lesce za 2,1 in v Elanu Begunje za 0,3 %.

Poprečno izplačani čisti mesečni osebni dohodek na zaposlenega v radovljiški občini je porasel od 5.381 din v lanskem polletju na 6.592 din v letošnjih prvih šestih mesecih. To je 23,8 % več kot lani. Če pa se upošteva 23,4 % rast življenjskih stroškov v tem obdobju, realni osebni dohodki v občini niso porasli, pač pa so se v petih mesecih letos za slovenskim povprečjem, kjer je dosežen porast za 1,5 odstotka.

Po podatkih statistične službe oddelka za gospodarstvo OS Radovljica je v mesecu juliju 44.577 prijavljenih gostov ustvarilo 208.927 nočitev, kar je 15,4 % več kot lanskega julija. Domači gostje so ustvarili 25 %, tuji pa 11 % več nočitev kot lani. Doba bivanja v turističnih krajih je bila 4,7 dni. Domači gostje so bivali v povprečju 4,3, tuji pa 4,9 dni.

Za razliko, ko je plačilna bilanca v Sloveniji za prvo polletje 1979 pasivna, je gospodarstvo radovljiške občine izkazalo presežek zahvaljujoč dejstvu, da je industrija izvozila za 4,4 % več svojih proizvodov na tuje kot je uvozila. Se ugodnejše je stanje na področju ekonomskih odnosov s tujino, če se upošteva tudi tri milijone dolarjev deviznega priliva, ki ga je v tem času ustvarilo gostinstvo in turizem v občini.

kovno mnenje je bilo, da ta lokacija ni primerna zaradi vode — Save, kot pa smo videli v Avstriji, pa to ni nobena ovira. Dostop do lokacije je že narejen, samo cesto bi malo razširili.

Druga lokacija pa je pod Resjem in po strokovnem mnenju ni primerna zaradi ceste in potoka Zgoše, ki je biloško mrtev. Kot smo videli v Beljaku, to ni nobena ovira. Pod Resjem je velika jama, ki naj bi bila primerna za 40 let ali več, potok, ki teče tod skozi je biloško mrtev, gozda v jami ni, dostop bi bilo potrebno malo razširiti. Lokacija je tudi mnogo bolj primerna zaradi oddaljenosti od naselja. SMELT je izdelal 9. avgusta 1978 poročilo, v katerem prikazuje prednost te lokacije.

Po tem ogledu in primerjavi smo prišli do sklepa, da je katerakoli lokacija bolj primerna in sprejemljiva, kot lokacija v Dvorski vasi, ker preveč posega v naravo, gozdove in vodo. Vsakokrat je na novi deponiji obvezno uporabljati kompaktor.

Janez STOJ

PRIPRAVE NA AKCIJO NNNP '79 V RADOVLJSKI OBČINI

Stotrinajst najodgovornejših nosilcev splošne ljudske obrambe v krajevnih skupnostih in družbenopolitičnih delavcev iz občine Radovljica se je v sredo, 19. septembra, udeležilo inštruktážnega seminarja v domu Joža Ažmana v Bohinjski Bistrici, ki ga je pripravila Delavska univerza iz Radovljice.

Pogovarjali so se o nalogah, ki jih čakajo v zadnji fazi akcije NIČ NAS NE SME PRESENETITI. 29. in 30. septembra ter bili enotnega mnenja, da bo akcija dosegla svoj namen le, če bodo vanjo vključili prav vse od TOZD, šol, vrtec, družbenopolitičnih organizacij, civilne zaščite, uličnih in vaških odborov, hišnih svetov in sleherne hiše. Kritično so ugotovili, da v marsikateri krajevni skupnosti doslej niso storili vsega in bodo morali v naslednjih dneh zamujeno nadoknaditi.

V nadaljevanju seminarja je prisotnim spregovoril svetovalec

Med bivanjem na Gorenjskem sta 11. septembra obiskala občinski svet zveze sindikatov Radovljica sekretarka ukrajinskih sindikatov Ljudmila Sendrikova in član vodstva tega sindikata heroj socialističnega dela Ivan Bučni. Oba gosta sta si z velikim zanimanjem ogledala tudi muzej talcev v Begunjah.

Turistični vrvež na Bledu kljub zaključnemu svetovnemu prvenstvu v veslanju v septembru še vedno ni poenjal. Nadaljujejo se razni seminarji in simpoziji, ki privabljajo večje število domačih in tujih gostov. Po mednarodnem seminarju komisije Šport in prosti čas, se je na Bledu zbralo prejšnji teden nad 500 medicinskih sester iz vseh republik in pokrajin na seminarju o vzgoji in usposabljanju za izredne razmere.

Učitelji slovenskih šol na Tržaškem in Goriškem, bilo jih je 40, so bili prejšnji teden na obisku v radovljiški občini. Ogledali so si muzeje v Begunjah, v Radovljici, Kropi in v Bohinjski Bistrici. Razen tega so bili tudi na ogledu proizvodnih obratov v Elanu Begunje. Zamejski gostje so bili na večdnevem delovnem srečanju s prosvetnimi delavci v Kranju, ki ga vsako leto organizira republiški komite za vzgojo in izobraževanje Slovenije.

Izvršni odbor Kulturne skupnosti Radovljica je sklenil, da bo šesta seja skupščine kulturne skupnosti 1. oktobra. Osrednja pozornost delegatov bo usmerjena na pripravo in oblikovanje planskih dokumentov za prihodnje srednjeročno obdobje. Gradivo, ki bo obravnavano na seji obsega osnutek analiz uresničevanja programskih nalog v tekočem srednjeročnem obdobju od 1976 do 1979 ter oceno možnosti razvoja kulture v planskem obdobju 1981—1985. Na skupščini bodo obravnavali priporočilo občinske skupščine o prevzemu delnega investitorstva pri gradnji občinskega družbenega doma v Radovljici, ki ga načrtuje tudi kulturna skupnost za prihodnji srednjeročni načrt. Dokončna odločitev o tem sklepu je prepuščena delegatom obeh zborov skupščine Kulturne skupnosti.

Samoupravnim organom in družbenopolitičnim organizacijam v Šport hotelu na Pokljuki zaradi znanih večletnih težav s kadri in v gospodarjenju, je izvršni svet OS Radovljica priporočil, da temeljito preučijo sanacijski program in da pripravijo podrobno oceno sedanjega stanja. O svojih stališčih in ocenah naj seznanijo delovno organizacijo Gostinstvo in SOZD Alpetour Škofja Loka.

V začetku septembra so člani lovske družine Begunjsčica imeli v Begunjah svoj občni zbor. Spregovorili so o dosedanjem delu, ki je bilo zelo uspešno. Udeleženci so se seznanili z ukrepi za preprečevanje bolezni divjadi v svojih loviščih ter sprejeli obsežen program dela. V kratkem bodo izdali knjigo o zgodovini in delu lovske družine Begunjsčica, ki jo pripravlja njihov član Bojan Lavrih.

Prejšnji teden je bil na Bledu štiridnevni seminar mednarodnega sveta za šport in telesno vzgojo UNESCO o temi Šport in prosti čas. Organizirali so ga člani pripravljalnega odbora s predstavniki Visoke šole za telesno kulturo in zveze telesno kulturnih organizacij Slovenije. Na seminarju je sodelovalo 52 udeležencev iz 15 drugih držav in iz Jugoslavije.

PO KAKŠNIH KRITERIJIH SO OCENJEVALI NA GORENJSKEM

V zvezi s tekmovanjem o urejenosti okolja naj povem, da je komisija Gorenjske turistične zveze ocenjevala po sedemnajstih merilih, ki so imela razpon od ene do deset točk.

Od 170, največ možnih točk, jih je Cerklje, ki je bilo prvo prejele 141, Jesenice, ki so bile devetnajste so za izgled kraja prejele največ 9,5 točke, to je za urejenost javnih parkov zelenic in nasadov. Osem točk so dobile za urejenost obeležij in spomenikov NOB in ostalih, po 7,5 točke pa za izgled stanje cest ter javnih in stanovanjskih zgradb. S 6,5 točke so ocenili izgled kraja, urejenost občestnih tabel, vozniš redov in čistočo gozdnih površin v okolici. S šestimi točkami je bila ocenjena urejenost lokalov in sanitarij, čistoča voda ter obrežij in zunanjih javnih prostorov. S pet in pol točke je bila

ocenjena urejenost smetišč, pet točk pa so Jesenice prejele za čistočo in urejenost turističnih objektov. S 4,5 točkami so ocenili urejenost pokopališča in urejenost ter izgled vrtov. Štiri točke je prejele svetilčenje balkonov in oken ter izgled in vzdrževanost šolskih zgradb ter okolice. Najmanj in sicer s tremi točkami je bila ocenjena enotnost turističnih tabel za oddajanje sob.

Te podatke smo navedli zato, da je vsak seznanjen z načinom ocenjevanja, da tudi vsak lahko presoja objektivnost ocenjevanja in da smo vsi obveščeni, kje se bo treba še bolj, oziroma posebno potruditi, da bomo odpravili pomanjkljivosti, zato da bodo Jesenice iz leta v leto lepše.

B.

POMEN KMETIJSTVA ZA VARSTVO OKOLJA V OBČINI JESENICE

Vse pogostejše razpravljamo o okolju v katerem delamo in živimo. Ne zaradi formalnosti, temveč zaradi aktualnosti okoliščin, ki nas silijo, da z zavestnimi akcijami urejemo naš ožji in širši bivalni prostor, za kar tudi že namenjamo precejšnja sredstva. To je nujno, kajti industrializacija dežele, posebej pa naše občine, daje pečat okolju, ki je zaradi tega že močno prizadeto.

Človek kot usmerjevalec zavestnega gospodarjenja v prostoru, je odvrnil težnje primarne dejavnosti in tako prepustil vpliv agresivnim naravnim zakonitostim, da ga stiskajo in utesnjujejo v že itak ozkem prostoru, ki pa ga, žal, čisto zavestno še naprej krči.

Poleg naravnih vplivov pri opuščenju obdelave tal, pa imajo svoj delež pri krčenju prostora v katerem živi in ustvarja jeseniški delavec, predvsem prednostno se razvijajoče gospodarske panoge in to na račun kmetijstva in gozdarstva. Tega se danes še ne zavedamo dovolj resno. Res je, da vsakdo od nas kaže na onesnaževalce okolja, ki so izraziti v ozki dolini, nikakor pa nam ni jasno, da panoga, ki s svojim tesno povezanim kmečkim življenjem, vrši higiensko tehnično funkcijo v naravi. Torej ima ravno opuščenje kmetijske dejavnosti izrazito negativne posledice, ne pa njena aktivnost, katere osnovni pomen je pridelovanje hrane. Lahko trdim, da je sekundarni pomen panoge prav tako važen, čeprav prvotnega ni zamenjati, predvsem ne zaradi jutrišnjih potreb po prehrani. Razen te pa si bo moral človek pridelati tudi energijo.

Za primerjavo tipičnim onesnaževalcem zraka, vode in odlagalcem raznih neorganskih odpadkov na površinska odlagališča, dajemo kmetijsko panogo, kjer s svojo bomo akumulativnostjo, zasleduje ekonomski cilj še peščica preostalega kmečkega prebivalstva.

Razvoj, ki ga je doseglo kmetijstvo v občini Jesenice, ne daje jamstva za doseg gospodarskih ciljev, še manj pa je to zagotovilo za urejeno naravno okolje, kakršnega si pri današnji stopnji tehnične podedovalimo, kakršnega smo podedovali od prednikov in kakršnega smo najbolj dolžni pustiti zanamcem. Tako okolje v naših razmerah trenutno v veliki meri nudi urejeno kmetijstvo. Za kmetijski prostor, ki je v občini Jesenice skrčen ne samo na minimum, ampak daleč izpod spodnje meje, ni nevarnosti, da bi pri pravilni osnovni rabi kvarno vplival na naše okolje. Nasprotno, opuščenje rabe tal kaže negativne posledice v predalpskem in alpskem svetu. Vsa povojna leta je bila panoga zapostavljena, dokler nismo ugotovili, da ima kmetijstvo s svojo kompleksno dejavnostjo, poleg osnovne, še več raznih funkcij. Ena od teh je prav gotovo vpliv na ohranjanje kulture in krajine, na ustvarjeno biološko in ekološko ravnotežje v naravi, če lahko zanemarimo skromen prispevek h gospodarski bilanci občine.

Naravne danosti za razvoj kmetijstva so skromne, vendar nudi kombinirano kmetijsko-gozdarsko dejavnost infrastrukturo za razvoj turizma na splošno. Ta ima v občini velik pomen, saj prostorsko skorajda ne presega podeželskega značaja le, da je močno preusmeril kmečki življenjski in gozdarski prostor, tako proizvodni kot še očuvana kmečka vaska jedra, ki so obenem tudi nosilci neredkih kulturnih znamenitosti.

S proizvodnega stališča ne bi smeli zapostaviti pomena hribovskih vasi, zaselkov in posameznih kmetij. Z naravovarstvenega pa je pri takem kombiniranem (kmetijstvo-gozdarstvo-turizem) gospodarjenju edini možen način ohranjanja ekološkega stanja v teh hribovskih predelih. To pa je zmožno urejati le kmečko prebivalstvo na osnovah sodobnega kmetovanja in uvajanjem sodobnih tehničnih in biotehničnih dosežkov.

USPOSABLJANJE ČLANOV ZK

V ponedeljek, 24. septembra se je na Hrušici začel uvajalni seminar za sprejem v zvezo komunistov na katerega so povabili 38 slušateljev, traja pa dvakrat po tri dni popoldne. Letos nameravajo organizirati še en takšen seminar, poleg tega pa do konca leta tudi tri seminarje za novoprejetе člane v zvezo komunistov. Oktobra se bo predvidoma začel drugi del občinske partijske politične šole, okrog 10. oktobra pa se bo predvidoma začela dopisna šola marksizma, ki jo bo obiskovalo deset slušateljev. Novembra in decembra bo potekal tudi trimesečni seminar za člane zveze komunistov iz neposredne proizvodnje.

R. K.

K naravnim znamenitostim hribovskega sveta spadajo atraktivne narcisne poljane, ki dajejo poseben čar še s kmečko roko obdelanim površinam in ki že po nekaj letih, ko vpliv kmetijske dejavnosti poneha, čisto izginejo. Zamori jih odpornejša flora. Pojav ni reverzibilen, povračljiv.

Tudi erozijski pojavi niso redki na strmih babilnih pobočjih, ki so prav tako posledica kmetijskih površin. Ti predeli so bili nekdaj lepo pokrošeni ali od ovčjih tropov poteptani v trdno rušo, ki pa jih je, kljub oživljanju te gospodarske veje, še vse premalo. Obsežni visokogorski pašniki (planine), ki jih je možno gospodarsko izkoriščati edino za pašo ovac, ostajajo neizkoriščeni, prepuščeni naravnim stihiji, kar ima s stališča varstva okolja večji pomen kot zgolj proizvodnja hrane. Res je, da se pod vplivom ugodne kmetijske politike ovčereja sicer oživlja, vendar prepočasno in se zaradi pomanjkanja nižinske pašne ne bo mogla razviti do zaželjene mere.

Isto se dogaja z našimi slikovitimi alpskimi dolinami, v katerih so aktivna kmečka dela opuščena. Neskoč lepe trate in gozdne enklave (osredki v gozdu) se zaraščajo s slabim gozdom, od katerega generacije ne bodo imele ničesar. Prostor bo (je) osiromašen za lepote, ki jih samo za vest ne samo po kmetijsko mislečih ljudi, ampak nas vseh, še lahko reši.

Kot ves hribovski svet in nižinske doline, so od kmetijske dejavnosti odvisni vsi naši turistični centri (Gozd Martuljek, Kranjska gora s Podkorenem in Ratečami), ki z opuščanjem pašnih in košnih površin, dajejo izredno sliko zanemarjenosti kadar niso pokrite s snegom (npr.

kranjskogorska smučišča). Tu je kmečko delo čisto potisnjeno v pozabo, kar vsekakor negativno vpliva na turistično ponudbo v Gornjesavski dolini.

Negativnega vpliva stihijskih pojavov v naravi ni moč prezreti s stališča gojenja divjadi, ki ima svojevrstne zahteve. Spreminjajo se avtohtone vrste. Žival vse bolj sili proti nižinskemu kmetijskemu prostoru, ki je še obdržalo prvotno stanje. Gozdne enklave (nekdanje senožeti) se zaraščajo in ne nudijo več življenjskega prostora določenim vrstam divjadi. In ne samo divjad, tudi ptice in druga talna in zračna favna se vse bolj umika hrupu in sodobnim naselijem ter išče kmetijski prostor, ki ga je v občini Jesenice še boro malo. Sorazmerno s prostorom, oziroma celo močnejše se spreminja tudi skromen odstotek kmečkega prebivalstva.

Ne smemo prezreti dejstva, da območje občine leži oziroma meji na dve zahodnoevropski deželi, skozi kateri vodijo mednarodne poti do naših naravnih lepote. Prvi vtis, ki ga turist dobi ob vstopu v našo domovino, je vizualni. Ceste naj bi vodile mimo lepo urejenih pašnikov, travnikov in njiv. Razlika med urejenostjo naše pokrajine od sosednje alpske dežele je očitna.

Iz nekaj navedenih dejstev je razvidno, da ima kmetijstvo velik in kar je še važnejše, trajen pomen za urejenost naše krajine. Osnovno in nenadomestljivo sredstvo za kmetijsko proizvodnjo je zemlja, zato na posledice odtujevanja tega ni potrebno posebej opozarjati. Višinskih kmetijskih (pašnih) površin imamo še veliko (vseh ne bo nikoli možno izkoristiti), kajti osnovo za izkoriščanje teh predstavljajo nižinske površine. Te omejujejo kmetijsko proizvodnjo, ker so osnova za pridelovanje krme. Urejenih višinskih skupnih pašnikov in tistih, ki jih trenutno urejujemo, je nekaj sto hektarjev. Skorajda pa ni mogoče govoriti o potencialnih možnostih pridobitve nižinskih kmetijskih površin, zato mislim, da je lahko vsakomur jasno kaj nam je storiti tudi za razvoj kmetijstva v občini v bodoče.

Jože ŠAVOR

OB DNEVU VEZISTOV

Vezisti NOV Slovenije so 26. september — dan zvez — sprejeli tudi kot svoj praznik, oziroma praznik vojnih in povojnih vezistov.

Enote za zveze JLA in teritorialne obrambe so se razvile iz enot za zveze NOV in delež vezistov NOV v ustvarjanju in razvoju teh enot ni majhen. Mlade generacije vezistov pričakujejo od vezistov NOV, da jih seznanijo z njihovimi bogatimi izkušnjami. Zato so proslave in številne prireditve lepa priložnost, da se ob srečanjih vojnih in povojnih vezistov le-ti med seboj seznanijo in pogovorijo o delu in izkušnjah, kakor tudi o tem, kako graditi in razvijati sistem zvez v skladu z zasnovo splošnega ljudskega odpora.

V enotah za zveze JLA in teritorialne obrambe v Sloveniji so bile osrednje proslave v glavnem 26. septembra, to je na sam dan vezistov. Program proslavljanja je zajemal različne aktivnosti kot so:

tekmovalna med posamezniki in enotami za doseg čimboljših rezultatov v učenju, vzgoji in urjenju, srečanja vezistov NOV in pripadnikov enot za zveze, obiski pripadnikov enot za zveze v organizacijah združenega dela, ki imajo svoje sisteme za zveze (pošta, železnica, železarnice, ISKRA, itd.), tekmovalna, srečanja starešin enot za zveze, upokojenih rezervnih starešin in vezistov NOV in drugih. Poveljstva za zveze JLA so se v zvezi s pripravami na proslave povezala s področnimi odbori vezistov NOV, da so skupno organizirali proslave, tekmovalna, srečanja in podobno.

Vse te prireditve in proslave so bile v znamenju krepitve naših zvez pri delu in vsakodnevnem življenju ter naporov za krepitev strokovnosti, znanja ter pripravljenosti enot za zveze JLA, teritorialnih enot in splošnega ljudskega odpora.

RADOVINI V SPOMIN IN NAM V OPOMIN

Srednja Radovina je bila v soboto, 22. septembra, ovita v meglo in iz gostih oblakov je neusmiljeno lil dež, ki ga je veter vrtinčil po dolini. Kot da je vreme hotelo ponazoriti grozo 20. septembra leta 1942, ko je okupator v partizanski Radovini zagrešil zločin, ki mu ni enakega med narodnoosvobodilno borbo na Gorenjskem. Tistega sončnega jutra zarana se je okupator prelevil v zverinsko pošast, požigalca in morilca. Zagorelo je na domačijah Radovine, toda okrutni zločin se je šele začel. Žive vaščane so metali v ogenj lastnih domačij. V plamenih je zgorelo 24 nedolžnih ljudi, od starčkov do otrok.

Petintrideset let je minilo od tega strašnega dogodka, v naši zavesti pa še žive spomini na nedolžne ljudi, ki so morali umreti na najbolj okruten način.

V sobotnem vetru in naluvi, kot da so ob zgoznelih zidovih požgane domačije in spomenika, ki so ga postavili žrtvam Radovine, odmevali obupni klici, ki so zamirali ob prasketanju ognjenih zubljcev. Tega dogodka ne smemo pozabiti, živ mora biti v naši zavesti, vedeti moramo, predvsem mladi rodovi, kako so za našo svobodo umirali ljudje, ki so ljubili svoj kraj, svojo domovino in želeli svobodo.

Sobotna komemoracija, v skoraj nemogočem vremenu je dokazala, da je spoštovanje do kruto umorjenih še živ in da znamo spomine na

takšne dogodke počastiti tudi do kože premočeni.

Vsakoletno komemoracijo ob spomeniku žrtvam Radovine je pripravil krajevni odbor zveze borcev NOV Gorje, skupaj z ostalimi družbenopolitičnimi organizacijami. O dogodku 20. septembra leta 1944 je spregovoril predstavnik borčevske organizacije iz Gorij Janez Peterman. K spomeniku so zatem položili vence, v kulturnem programu pa so nastopili učenci osnovne šole iz Gorij in pihalna godba iz Gorij.

Komemoracije so se poleg učencev omenjene osnovne šole udeležili še borci, predstavniki družbenopolitičnih organizacij iz Gorij in radovljske ter jeseniške občine in praporščaki.

J. Rabič

S spominske svečanosti v Radovini (Foto J. Rabič)

PREDSEDSTVO OK ZZDL O EKONOMSKIH STANARINAH, GRADNJI CEST IN AKCIJI NNNP '79

Na seji predsedstva občinske konference SZDL Jesenice so v ponedeljek, 24. septembra, razpravljali o osnutku samoupravnega sporazuma o oblikovanju in postopnem prehodu na ekonomske stanarine v občini. Med številnimi pripombami in predlaganimi dopolnitvami je bilo poglavito to, da mora sporazum vsebovati takšna določila, da bodo stanovanjci imeli popoln vpliv na vzdrževanje in upravljanje stanovanjskih hiš v družbeni lasti in da se bodo pri tem zavedali svoje odgovornosti.

Dan je bil celo predlog, da naj bo stanarina za posamezno stanovanje odvisna tudi od tega, koliko lastnik stanovanja prispeva za vzdrževanje svojih in skupnih prostorov. Ta predlog je treba pozdraviti, saj so sicer redki, so pa primeri, ko nekateri nalašč delajo škodo na poslopih, razbijajo okenska stekla, kvarijo električne in druge instalacije, ne čistijo in ne belijo skupnih prostorov, skratka premalo ali pa sploh nič ne skrbijo za družbeno samozaščito v poslopiju kjer stanujejo.

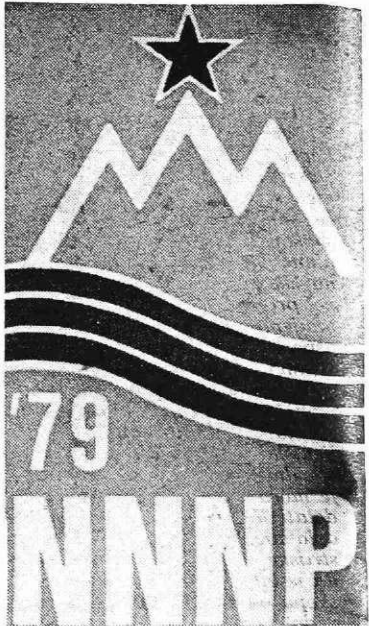
Navzoči so menili, da bodo ekonomske stanarine, na katere naj bi se postopoma prešlo do konca leta 1985, rešile vse te probleme, saj bo tisti, ki več koristi, tudi več prispeval. Tisti, ki bo v hiši več prispeval, bo dajal manj za stanarino, tisti ki bo več kvaril ali celo uničeval, pa naj bi nosil tudi večje breme. Seveda se bodo o vsem tem morali dogovoriti stanovanjci sami, ki bodo o tem tudi razpravljali in sprejemali ta sporazum.

V nadaljevanju seje so govorili o predlogu analize razvojnih možnosti in smernic za pripravo srednjeročnega plana razvoja magistralnih in regionalnih cest za obdobje 1981 do 1985 in o predlogu elementov za sestavo samoupravnega sporazuma o temeljnih srednjeročnega plana gradnje magistralnih in regionalnih cest v Sloveniji. Pri tem so zelo veliko razpravljali v zvezi s predvideno graditvijo karavanskega predora in hitre ceste, ki naj bi se jo zgradilo od predora do Vrbe. Načeloma so se strinjali s predlaganimi smernicami, je pa v razpravi prišlo do izraza to, da je nujno, da se omenjena cesta, če ne preje, zgradi vsaj istočasno s predorom, ker bi sicer po zgraditvi

predora nastal na Jesenicah neresljiv prometni zamašek, saj se pričakuje dnevno približno dva tisoč več vozil kot doslej. Če pri sedanjem prometu namreč na Jesenicah nastajajo zastoji. Kakšni pa bi še bili, so na seji udeleženci izrazili pomislek, če ne bo nove ceste, saj bo od omenjenega povečanja števila vozil, zelo veliko tovornjakov, od katerih se sedaj dva niti ne moreta srečati na ožini pri hotelu Pošta.

V razpravi o akciji Nič nas ne sme presenetiti, so poudarili, da bo vaja v soboto in nedeljo, 29. in 30. septembra, pregled dosedanjih prizadevanj na tem področju. Organizacije združenega dela in krajevne skupnosti ter druge samoupravne skupnosti so že sestavile ustrezne programe. Občinski štabi in koordinacijski odbori bodo spremljali potek vaje in po potrebi akcije usklajevali. Glede na številne dosedanje vaje in skrbne priprave programov, je koordinacijski odbor za SLO in družbeno samozaščito prepričan, da bo vaja uspešna. Seveda pa bodo tudi pomanjkljivosti, ki jih bo treba analizirati in iz tega v prihodnje predvideti boljše rešitve.

B.

Jesen v Jasni (Foto B. Blenkuš)

MEDNARODNA ZLATARSKA RAZSTAVA V CELJU

V času od 5. do 14. oktobra 1979 bo v Celju že trinajsto leto zapored potekala mednarodna zlatarska razstava, ki se je udeležujejo vsi jugoslovanski izdelovalci nakita, samostojni oblikovalci iz tujine in domovine ter samostojni obrtniki — zlatarji.

V Lapidariju pokrajinskega muzeja v Celju se nam bodo oblikovalci in zlatarji predstavili s svojimi najnovejšimi stvaritvami v oblikovanju plemenitih kovin in kamnov v nakit.

Razstava, katere organizator je delovna organizacija ZLATARNE — CELJE, je edina tovrstna prireditev v Jugoslaviji in pomeni prikaz letošnjih prizadevanj delavcev, ki se ukvarjajo z oblikovanjem in izdelavo nakita.

Mednarodna zlatarska razstava je edinstvena priložnost za ogled novosti na področju oblikovanja nakita, hkrati pa predstavlja eno od redkih priložnosti ogledati si na enem mestu celotno jugoslovansko produkcijo nakita iz plemenitih kovin. Letošnje vodilo oblikovalcem pri snovanju nakita za razstavo je geslo NAKIT — DEL VAŠE OSEBNOSTI.

Na svidenje v Celju!

DVE ZLATI POROKI NA JESENICAH

V soboto, 22. septembra, je predsednik skupščine občine Jesenice Slavko Osredkar sklenil dve zlati poroki. Najprej sta v poročno sobo stopila Lojze in Pepca Božič z Jesenic, za njima pa še Franc in Ivana Mežnarc iz Vrbe.

LOJZE IN PEPKA BOŽIČ

K dvema življenjskima jubilejema – Lojze Božič je letos praznoval 75-letnico rojstva, njegova žena Pepca pa 70-letnico, se jima je v tem mesecu pridružil še tretji – 50-letnica skupnega življenja. Jubileji, ki že sami po sebi vzbujajo izredno spoštovanje, ki pa ga še bolj izraža njuna harmonično zlita petdesetletna skupna pot in njuna življenjska pot prepletena z revščino in pomanjkanjem, razočaranji in ponižanji, uspehi in vztrajnostjo, zadovoljstvom in srečo.

Njuno petdesetletno skupno harmonično zlito pot je moč spoznati le, če malo bližje spoznamo njuno življenjsko pot. Lojze Božič se je rodil v številni železarski družini in to, da je moral že s petnajstimi leti začeti delati kot vajenec v konstrukcijski delavnici takratne Kranjske industrijske družbe na Jesenicah kaže, da je bil kruh v številni družini zelo skopo odmerjen. Delal je kot vodja vzdrževanja v valjarni žice pa na plavžih in v martinarni, kjer je bil zadnjih deset let pred upokojitvijo asistent za vzdrževanje, čeprav, kakor pravi sam, je bil »samostojni ključavničar. Minilo je že 17 let, odkar je odšel v zaslužni pokoj, pa se jubilar najraje spominja velikega dela, ki ga je opravil pri izgradnji šeste SM peči po osvoboditvi. Pod njegovim vodstvom je bila peč zgrajena v rekordnem času, čeprav so takrat nekateri na to gledali nekoliko skeptično. Med gradnjo je bil v Železarni skoraj noč in dan in opravljal dela, kakršna danes opravljajo cele ekipe.

Skupaj s Tonetom Čufarjem se je že kot mladenič vključil v takratnega Sokola. Ob šestojanuarski diktaturi sta s Čufarjem in s še nekaterimi drugimi izstopila iz Sokola, ker je le-ta začel delovati preveč režimsko in uniformirano in se vključil v izobraževalno društvo Bratstvo, ki je preraslo v močno športno društvo, katerega je bil Lojze Božič večletni predsednik. Še živeči takratni člani pripovedujejo, da je bil izredno delaven, iniciativen in vzor vsem. Nešteto svojih prostih ur je puščal na igrišču med člani in pri raznih akcijah, med katerimi je prav gotovo najbolj pomembna izgradnja turistične postojanke v Puštem rovu, ki so jo na njegovo iniciativo zgradili s prostovoljnimi delom in krediti za katere so jamčili s svojimi skromnimi osebnimi dohodki. Sam večkrat poudarja, da človek, ki hoče biti družbeni delavec mora delovati med ljudmi. To pa je on tudi vedno počel in zato se ga tedanji člani zelo dobro spominjajo in mu izražajo hvaležnost za to kar jim je dal in jih naučil.

Po vsem tem, kar smo slišali od drugih lahko zaključimo, da je bil jubilar močna osebnost, ki je med obema vojnima dala pomemben prispevek športnemu življenju in utrupu železarskih Jesenic.

S Tonetom Čufarjem, delavskim pisateljem in publicistom, revolucionarjem in komunistom sta bila osebna prijatelja in drug drugega dopolnjevala v življenjskih spoznanjih in vednostih. Tone je bil tudi njegova poročna priča pred petdesetimi leti.

Njegovo aktivno delo je prekinila okupacija. Z vso družino – ženo Pepco in hčerama Pepco in Lojzko je bil že julija 1941 izseljen v Valjevo. Pred tem pa je bil že povezan v prvem revolucionarnem odboru za Jesenice, v katerem so delovali še Gregorčič, Pibernik in Šavnik.

Po osvoboditvi, kljub temu, da je doživel različna razočaranja in ponižanja, se je ponovno z vso vnemo lotil dela v Železarni. Nad vsemi razočaranji so zmogle njegova vztrajnost, delavnost in odgovornost. Bil je večkratni udarnik in novator ter odlikovan z redom dela. Ravno zato so ga delavci izvolili v prvi upravni odbor Železarne in za predsednika v eni mandatni dobi ter večkrat za člana delavskega sveta. Desetletje pa je delal kot odbornik v takratnem mestnem oziroma občinskem ljudskem odboru in okrajnem ljudskem odboru. Več let je bil predsednik sveta za gradbene in komunalne zadeve in to v času, ko je bila

ta dejavnost na Jesenicah v velikem razmahu. Potekala je izgradnja prvih stolpnic, stanovanjskih blokov, tržnice, vodovoda, komunalnih cest, nove šole, komunalnega servisa in še in še bi lahko naštevati. Kot odbornik in predsednik sveta je bil z vsem tem živo povezan, nemalokrat tudi iniciator posameznih gradenj. Vse to pa je zahtevalo ogromno njegovega prostega časa. Odborniki, ki so delovali takrat se ga spominjajo kot prodornega človeka, ki je nastopal argumentirano in prepričljivo. Tudi to je takrat, ob rojevanju samoupravljanja, nekateri motilo, ker je vedno bolj prihajala do izraza beseda delavcev in občanov.

Zaradi take njegove angažiranosti v družbenem življenju, je vsa teža skrbi za družino odpadla na njegovo ženo Pepco, ki je ta čas morala podpirati tri vogale hiše, kakor pravimo. Rojena je bila v številni železarski družini in rasla je v pomanjkanju in skromnosti. Brez tako skrbne in razumevalne žene, pravi jubilar, ne bi mogel biti tako uspešen družbeni delavec. V tem pa je resnično izražena vsa osebnostna veličina jubilarke, ki je ob velikem razumevanju moževega dela bila skrbna žena, mati in gospodinja. Šele grobo spoznanje življenjske poti Lojzeta Božiča in njegovih aktivnosti nam lahko odkrije zelo harmonično zlito skupno pot z ženo Pepco, ki je morala mnogokrat sama premagovati razne težave, ki jih pogojuje življenje in nositi del bremena moža, ki se je razdal kot družbeni delavec. Ni šlo vedno vse po maslu, pravi Lojze Božič, tudi do glasnejših dialogov je prišlo med njima, vendar pa sta vedno zmaga la medsebojno razumevanje in skrbnost žene Pepce. Naj ob tem še omenimo, da je bila Pepca Božič prva predsednica Antifašistične fronte žena v Valjevu in je kot predsednica tudi pozdravila osvoboditelje Valjeva.

Zlato poroko sta Lojze in Pepca Božič pričakala še zelo sveža in vitalna ter srečna v krogu svojih dveh hčerk in unukov ter številnih sorodnikov. K številnim čestitkam ob njihovi jubileji se pridružujemo tudi z našim železarjem in jima želimo še veliko skupnih zdravih in zadovoljnih let.

FRANC IN IVANA MEŽNARC

Prav gotovo petdesetletno skupno življenje in če si jima v tem času rodi osem otrok, dokazuje veliko medsebojno razumevanje, pa tudi odpo vedovanje in zatajevanje dveh zakoncev. To velja tudi za zlatoporočca Franca in Ivano Mežnarc iz Vrbe. Franc se je rodil v Vrbi leta 1906, Ivana pa na Bregu leto dni kasneje.

Oba sta morala že od rane mladosti trdo delati in s tem sta tudi krepila svoja trda in odurna gorenjska značaja. Poročila sta se 29. septembra pred petdesetimi leti in v zakonu se jima je rodilo osem otrok, šest deklet in dva fanta. Od teh sta Ivanka in Vinko zaposlena v naši železarni tako kot je bil njun oče Franc vse do svoje upokojitve. V predvojni Kranjski industrijski družbi in današnji Železarni je delal skoraj 38 let. Začel je »na placu« in nadaljeval pri zidarjih in kot pomočnik pri peči v martinarni, svoj zaslužni pokoj pa je dočkal kot prvi valjavec na težki progi na Javorniku. V jeseni leta 1944 je odšel v partizane pod Stol, kjer je bil v enotah kokrškega odreda.

Oba sta morala trdo delati in se marsičemu odpovedati, da sta lahko nasitila osem otrok, ki še vsi živijo in katerim sta vsem omogočila da so prišli do svojega poklica.

Ceprav sta oba še vedra in še vedno opravljata razna opravila pri hiši pravita, da sta bolj rahlega zdravja. Toda tako kot sta bila odurna in vzdržljiva pri premagovanju številnih življenjskih težav v njunem petdesetletnem skupnem življenju, tako tudi prenašata vse svoje starostne težave. Oba pa kar

zažarita kadar se na njunem domu zberejo hčerke in sinovi s svojimi otroki oziroma vnuki.

K čestitkam ob njuni zlati poroki se pridružujemo tudi v imenu naše ga Železarja in jima želimo predvsem zdravja in da bi še dolgo uživala zaslužni počitek.

OBISKALI SO NAS UČENCI IZ POBRATENEGA KRAJA STAVE

Učenci osnovne šole 16. december smo bili včeraj in danes gostitelji učencev in njihovih učiteljev iz pobratenega kraja STAVE iz občine Valjevo. Za nas je bil včerajšnji dan nekaj posebnega, enkratnega.

Krajevna skupnost Dovje-Mojstrana je 16. decembra v lanskem letu (za krajevni praznik) podpisala listino o pobratenu s krajevno skupnostjo Stave iz občine Valjevo. To je bilo za vso krajevno skupnost lep dogodek. Tudi učenci smo razmišljali, kako bi se spoznali z vrstniki iz tega kraja.

V zimskih počitnicah smo jih povabili na smučanje. Veselili smo se srečanja z njimi, toda slabo vreme nam je pokvarilo vse načrte. Srečanje smo preložili.

V juniju so nas povabili v Stave. Kar ves teden smo preživeli med gostitelji v prijaznih vasičah v okolici Valjeva. Le kdo bi pozabil ta srečanja. Za nas je bilo vse novo: kraji, ljudje in njihove navade. V nasadih so zorele maline, pričela se je trgat

šešenj... Ne samo to. Dobili smo nove prijatelje in ob slovesu se je mnogim orosilo oko.

Se bomo še videli?

Te dni pa nas je presentila novica, da nas bodo obiskali šolarji iz Stav. Tako nepričakovano. Kakšno veselje? Učenci so na izletu po domovini in so v program vključili tudi obisk našega kraja.

Na večer njihovega prihoda je bilo pred šolo živahnje kot podnevi. Z nami so prišli tudi starši. Nihče ni hotel zamuditi srečanja z njimi.

Naši gostje pa so bili le eno noč. Naslednji dan dopoldne smo se morali že posloviti od njih.

Kratek čas so bili med nami, vendar ne tako kratek, da se ne bi skala nova prijateljstva in novi načrti.

Dolgo pot imajo še pred seboj: vsi smo jim zaželeli: Srečno in na svidenje

Lilijana Pretnar
OŠ 16. december – Mojstrana

NA NAGRADNEM IZLETU

V soboto, 22. septembra smo imeli učenci osnovnih šol Prežihov Voranc in Tone Čufar nagradni izlet. Izleta smo se udeležili učenci, ki smo vse leto pridno sodelovali v interesnih dejavnostih, pri pouku in tudi v razredni skupnosti.

Zbrali smo se ob pol šestih pred železniško postajo. Ob vstopu v avtobus nas je pričakala tovarišica Ljubica Korenc. V avtobusu je bilo že nekaj učencev, ostali pa so bili tudi starejši, ki so se prav tako udeležili izleta.

Prijetna vožnja po Gorenjski, vse tja do Savinjske doline, se je začela. Najprej smo se vozili ob že znanih gorenjskih vasičah. Prvi postanek smo naredili v Kropi. Tam smo si ogledali žebljarski muzej. Vodič nam je povedal marsikaj o kraju, njegovi zgodovini, o kovaštvu in prebivalcih. Po ogledu muzeja smo se napotili naprej do Trčiča. Tu smo si ogledali rojstno hišo slovenskega pisatelja Vojteha Kurnika. Hiša je preurejena v muzej z mnogimi starinskimi dragocenostmi. Kmalu zatem smo odšli po ozkih tržaskih ulicah. Vse povsod smo videli odprta polokna, rože na oknih pa so nas pozdravljale in veliko hiš je bilo poslikanih s slovenskimi ornamentami.

Čas je hitro tekkel in po ogledu smo se odpeljali do Cerklja, v katerih je bila še pred nekaj dnevi razstava cvetja. Ogledali smo si tamkajšnjo osnovno šolo. V šoli so nas pogostili prebivalci krajevne skupnosti Cerklje in nam povedali nekaj besed o

razstavi cvetja in o lovskem društvu.

Iz Cerklja smo se odpeljali do prekrasne naravnega parka v Volčji potok. Hodili smo med prečudovitimi cveticami, drevesi in med mehko travo. Če bi bil tisti dan sončen, bi bilo še veliko lepše. Po tem sprehodu smo bili kar malo utrujeni. Toda želja, da bi videli čimveč naše lepe Slovenije, je bila večja.

Ob kratkem klepetu o tem, kaj smo vse videli smo prispeli v Mozirje. Tam nas je pozdravilo majhno jezerce, za jezercem pa prelep Savinjski gaj poln zelenja. Toda časa ni bilo na pretek, zato smo morali zelo hitro, da smo videli vse lepote tega gaja, med njimi spomenik izdelan iz lesa.

V avtobusu smo sedeli veselo, saj smo videli, da je sedaj na vrsti kosilo. V majhni vasi smo se ustavili. Ob izvrstni jedi smo postajali boljše volje.

Bilo je že pozno popoldne, ko nas je čakala samo še pot domov. V avtobusu smo potem še glasno peli partizanske pesmi, pri petju pa so nam pomagali tudi starejši. Tako nam je vožnja zelo hitro minila.

Ko smo prispeli domov je na Jesenice že legel gost mrak.

Izlet mi je bil zelo všeč, zato se bom tudi letos potrudila, da bom pridna učenka in, da bom lahko odšla tudi drugo leto na tak izlet.

Irina VAUHNİK 5. c. raz.
OŠ Prežihov Voranc

DOPOLNILO K ZAPISU O PLANINŠKU IN LONCNERJU

V zvezi z zapiskom v Železarju št. 34. z dne 13. septembra letos, pod naslovom Zakaj različni letnici na spominski plošči, predlagajo nekateri znanci Loncnerja in Planinška, še dodatek o ustrelitvi dveh dobrih znancev Jesenic. To sta bila Karel Širok in Anton Ivančič. Oba sta bila ustreljena le nekaj dni za prvima dvema in sicer 2. januarja 1942. Širok v Dragi pri Begunjah, Ivančič pa nekje v Nemčiji, ne ve pa se kje. Karel Širok je bil pred vojno več let zaposlen v jugoslovanskem konzulatu v Celovcu in je tako pogostoma zahajal na Jesenice, saj je bil sorodnik Lavoslava Planinška. Nacisti so ga leta 1940 osumili, da je bil

soudeležen pri sabotažnih akcijah pri Judenburgu in da je povezan z jugoslovansko obveščevalno službo.

O omenjenih sabotažnih akcijah je pri Judenburgu je napisal knjigo zgodovinar Tone Ferenc, pod naslovom Akcije organizacije TIGR v Avstriji in Italiji, spomladi 1940. Ko so italijanske čete v drugi svetovni vojni zasedle Ljubljano, so tam aretirale med drugimi tudi Karla Široka in ga odpeljale v tržaške zapore Coroneo. Kmalu nato so ga izročili Nemcem in je bil baje zaprt v Begunjah, do ustrelitve 2. januarja 1942 (kdo se ga spominja?), odnosno nekaj časa tudi v Celovcu, skupaj s Planinškom, Loncnerjem in drugimi našimi rojaki. Nihče pa ne ve, kje je pokopan.

Antona Ivančiča je aretirala jugoslovanska policija v poletju 1940 na zahtevo nemške policije, zaradi sodelovanja pri sabotažnih akcijah v Avstriji. Tudi on je živel več časa na Jesenicah. Za njim je bila razpisana tiralica in denarna nagrada onemu, ki ga prijavi. Skrival se je nad Gorjami, vendar se je našel neki šofer z Bleda, ki ga je prijavil. Obsojen je bil na štiri leta zapora v Sremski Mitrovici. Po razpadu stare Jugoslavije so ga ustaši izročili Nemcem, ki so ga, kot že rečeno, nato ustrelili.

S.Š.

Kljub starosti pevski zbor društva upokoencev Javornik-Koroška Bela prizadevno deluje. Zborovodja je Jakob Veber, organizacijski vodja pa Matevž Kalan. Na sliki zbor na proslavi ob krajevnem prazniku. (Tekst in foto B. Blenkuš).

Dopisujte v Železarja

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

SLIKARJI IZ DOMŽAL RAZSTAVLJAJO NA JESENICAH

Marjan ROŽANC: Ljubezen. Rožan. Mladinska knjiga 1979.

Ze tretjič zapored sem za to rubriko izbral domače delo; redko pa se zgodi, da poročam o knjigi, ki smo jo, kakor to, prejeli zastoj iz programa odkupov republiške kulturne skupnosti. V tem programu je roman redka ptica. Rožančeva Ljubezen pa je roman, čeprav je hkrati tudi spominska proza — torej po tej plati nekaj podobnega kot Torkarjevi Deseti bratje. Razlike pa so velike. Naj poskusim to razmejiti.

Ce pustimo ob strani teoretska razglabljanja, je za sodbo o tem, v katero zvrst sodi določeno delo, najpomembnejši avtorjev namen. Rožanč je nedvomno nameraval napisati roman. Torkar je hotel napisati spomine, pri čemer pa se ni odrekel želji, da bi nas očaral z literarnimi bravurami. V obeh primerih pa služijo kot snov izključno avtorjevi osebni spomini. Po čem sodim, da se je Rožancu iz te občutljive preje posrečilo skovati pravi roman?

Najprej je tu avtorjeva disciplina. Rožanč se je dosledno omejil na neko časovno obdobje. To je na videz zunanja omejitev, za njo pa se skriva avtorjeva najgloblja zamisel. Kot pravi na začetku knjige, je tudi prej že pisal o tem obdobju (o svojih troških letih med okupacijo). Vendar: prej je gledal na mladega Marjana od zunaj, zdaj bi rad pisal z otroško nedolžnostjo. Ta nedolžnost se kaže v junakovi odprtosti za svet, za svoje vrstnike in za malo starejše, pa za odrasle, ki so se zmenili zanj. Ta odprtost je brez omejitve, zanj ne veljajo ne razredne, ne ideološke ne moralne pregrade. Avtor sklone roman tisti hip, ko občuti, da je Marjan zgubil ta otroško nedolžni pogled na druge, ko je torej odrasel.

Cudno se sliši, pa vendar: druga stvar, po kateri je ta knjiga roman in ne knjiga spominov, je izjemna resnicoljubnost pripovedovalca. Od romana (ki naj bi bil stkan iz pisateljev spominov) pričakujem dosti večjo mero resnicoljubnosti, kot od pravih spominov. Zakaj? Pač upoštevam navado. Pisci memoarjev nas skušajo očarati s svojim likom, romanopisci te vrste pa z ostrino svojega pogleda in spomina.

Vzemimo primer, ki ga bom navedel brez vsake hudobije. Torkar nam opisuje, kako so ga deportirali v Dachau v zimi 1943–1944. Pravi, da so takrat na kamionu prepevali pesem *Brigade s hrivov*... (Vendar se mi zdi, da se je komandant Stane, čigar spomin je bila zložena ta pesem, ponesrečil šele naslednjo zimo.)

Iz tega ne sledi, da Torkar ne piše resnice, pač pa, da ni tako precizen in dlakopepski, da bi postavil vsako stvar natanko na svoje mesto. Ta način bolj ustreza njegovim memoarski viziji, njegovemu čustvovanju.

Ustrezni primer iz Ljubezni: ni se mi zdelo verjetno, da so med okupacijo moščanski fantini zbijali žogo z italijanskimi oficirji. Vprašal sem nekoga, ki je bil v teh letih na tistem koncu, pa je dal prav Rožancu.

Avtorjevo jasno videnje preteklosti pa se ne razteza na celotno obdobje, ki ga opisuje. Vsa resničnost tega časa se mu je zgostila okrog nekaterih epizod. Gre za prva doži-

vetja spolnosti in prva doživetja smrti. Tu gre za stopnjevano resničnost in ta popolnoma prevlada nad vsem vmesnim tkivom, nad mladostnikovimi poskusi, kako bi se orientiral v svetu tako, da bi se pridružil drugim, jim služil, jih poskušal razumeti. To so le tipanja; zgrabil pa se je s svetom le v tistih izjemnih trenutkih. Tu je zanesljiv in suveren v slikanju podrobnosti. Znano je, da mladim pisateljem rado spodrsne prav takrat, kadar hočejo opisati mejne situacije.

In za kaj gre tu? V Mostah (ki so predmestje Ljubljane) oziroma v Zeleni jami (ki je bila delavsko naselje) je bila razredna in ideološka diferenciacija med vojno vsaj tako izrazita, kot drugod po Sloveniji. Deset- ali dvanajstletni Marjan pa je srečaval na cesti in drugod ljudi s te in z druge strani barikad: tiste, ki so imeli očete in brate v partizanih in v internaciji, pa tudi tiste, ki so služili okupatorju (čeprav so se včasih bahali, da mu s tem hočejo škodovati). Marjan je sam spravljal v bolnišnico (kjer je bil njegov oče bolničar) ranjenega partizana; družil pa se je tudi z belogardističnim oficirjem in likvidatorjem, ki je bil le nekaj let starejši od

njega. Tik pred svobodo je kradel nemški krompir skupaj z dvema predmestnima dekletoma, — leto ali dve pred tem pa je zgubil nedolžnost, ko se je znašel v postelji z dvema lahkoživkama, italijanskima kurbama.

Take in podobne reči so se med vojno dogajale marsikomu, vendar drugim spomin ne deluje tako zanesljivo.

Tam, kjer spominska travma ni tako živa kot v navedenih primerih, se avtor zadovoljuje z bolj pavšalnimi opisi, včasih z naštevanjem imen, dolgih vrst imen. Ta imena zvenijo »kakor prava«. Včasih učinkujejo, ko da bi bila prepisana iz obtožnice kakšnega množičnega procesa ali iz seznama talcev: dokumentarnost, povzdignjena na raven umetniške resničnosti, podobno kot pri D. Kišu. Sploh se mi zdi, da Rožančev slog ni tako nemoderen, kot nam dopoveduje Kermauner v spremni besedi. To je pač roman, ki si je nadel obliko spominov: delčki resničnosti, ki naj bi učinkovali kot fikcija. Metoda, ki jo je uporabil Dostojevski v *Zapisih iz mrtvega doma*, bi utegnila biti moderna tudi danes — ali pa jutri.

Marko Hudnik

Danes, 27. septembra, bodo ob 18. uri v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah odprli s krajšim kulturnim programom, ki ga bodo izvajali učenci glasbene šole Jesenice, kolektivno razstavo likovnih del članov likovnega društva Petra Labode iz Domžal. Razstava tudi sodi v okvir rednih letnih medsebojnih izmenjav slikarskih razstav med jeseniškimi in domžalskimi likovniki.

Z organizirano likovno dejavnostjo so v Domžalah pričeli leta 1973, ko je bilo na pobudo kulturne skupnosti in zveze kulturnih organizacij ustanovljeno likovno društvo, ki so ga poimenovali po zaslužnem domžalskem kiparju — Meštrovičevem učencu — Petru Labodi. Domžalsko likovno društvo nedvomno sodi med najbolj žive in delovne skupine pri nas. Na Jesenicah so se s svojimi likovnimi izdelki predstavili leta 1977 in 1978, razstavljal pa so še doma v Domžalah, v Mengšu, Viru, Moravčah, Radomljah, Kamniku, Ljubljani, Kranju, Šoštanju, Rušah, Radencih, Murski Soboti, Lendavi, Lenartu, Sežani, Dobjeh na Kozjanškem in v številnih delovnih kolektivih.

Dela za razstavo je izbral strokovni mentor društva Danijel Fugger, akademski slikar. Na Jesenicah pa se s svojimi likovnimi izdelki predstavljajo: Vida Cerar, Darko Crnkovič, Franc Čučko, Zdravko Dolinšek, Danijel Fugger, Brigita Hrovat, Lojzka Kovač, Matjaž Mauser, Emil Mučič, France Orehek, Dofe Pen, Dolfe Prešeren, Bogdan Potnik, Tone Ravnikar, Ida Rebula, Brane Rihtar in Mojca Vilar.

Razstavo na Jesenicah si boste lahko ogledali vsak dan, razen nedelje, od 9. do 12. in od 16. do 19. ure do vključno 6. oktobra.

DOLIKOVCI V KRANJU

Jutri, 28. septembra, pa bodo v avli tovarne ISKRA na Laborah pri Kranju odprli kolektivno razstavo slik članov likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice. Izbrana dela bo razstavljalo 15 avtorjev. Tudi ta razstava sodi v okvir rednih letnih izmenjav razstav z likovniki ISKRE iz Kranja.

JESENIŠKO GLEDALIŠČE V NOVI SEZONI

Prejšnji teden je razposlalo amatersko gledališče TONE ČUFAR vsem osnovnim organizacijam sindikata v občini ponudbo za abonma v novi gledališki sezoni z željo, da bi po tej poti čimbolj približali gledališče delavcem. Program, ki so ga ponudili je v glavnih obrisih naslednji:

— pet gledaliških predstav bodo pripravili jeseniški gledališčniki sami,

— pet gledaliških večerov pa bodo dopolnili z gostovanji drugih slovenskih gledališč.

Program, ki ga ponujajo delavcem je pretežno vedrega značaja, vendar nikakor ne burkaški. Tako bodo sami pripravili:

— RAZBITI VRC, veselo igro iz zakladnice svetovne klasične dramatik;

— GUGALNIK, komedijo TV scenarista Novaka Novaka, ki obravnava naš vsakdan;

— ZAKONSKI VRTILJAK, ameriško komedijo, ki so jo z uspehom postavili na oder ob zaključku preteklega sezone;

— PRELUDIJ ZA DOBRE LJUDI STRGA, dramo in noviteto, ki jo je za oder pripravila skupina IZVIR (prevod iz srbohrvaščine);

— ČITALNIŠKI VEČER, sestavljen iz dveh enodejank slovenske dramatike preteklega stoletja, ki bosta povezani v en gledališki večer s pevskimi in deklamatorskimi vloži.

Po drugi strani pa so domeni za gostovanje MG Ljubljana, SNG Celje, PG Nova Gorica, PG Kranj in Sentyakobskega gledališča iz Ljubljane.

Nadalje je treba povedati, da razpisani abonma za jeseniško gledališče v tej sezoni ni namenjen posameznikom, temveč organizacijam

— v tem primeru osnovnim organizacijam sindikata, ki bodo naročeno število vstopnic vselej porazdelile med delavce, ki bi bili ob posameznih predstavah najbolj zainteresirani za obisk v gledališču. Na ta način se želijo izogniti neljubi resnici, da je dostikrat odkupljena predstava mladane brez občinstva.

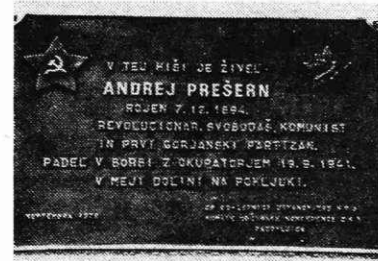
Druga posebnost abonmaja je v tem, da zaradi različnega števila ponovitev (domače predstave po petkrat, gostujoče pa le po enkratna uprizaritev) ne bo moč naročiti vstopnic v enakem številu, ampak le v določenem razmerju. Tako bodo naročniki upravičeni na vsake štiri abonmajske vstopnice za domače predstave in do ene vstopnice za gostujoča gledališča.

Cene vstopnicam v abonmaju so znižane za 20%, kar pa ni edina prednost, ki jo vidijo v gledališču za naročnike. Predvsem bodo načeloma razdelili med abonmajske naročnike boljše vstopnice (sedeže), medtem ko bodo delavci z abonmajskimi vstopnicami imeli zagotovljen vstop tudi za predstave kjer je težje priti do kart (gostovanja poklicnih gledališč).

Prva predstava v abonmaju bo že v nedeljo, 7. oktobra. Gostovalo bo Mestno gledališče Ljubljana. Zato želijo gledališčniki zaključiti naročila do konca tega tedna. Za vse zainteresirane delavce, ki radi hodijo v gledališče, torej ne bi bilo napak, če bi povprašali v svoji sindikalni organizaciji, ali so se že prijavili v razpisani gledališki abonma.

ODKRILI SPOMINSKO PLOŠČO ANDREJU PREŠERNU

V petek, popoldan so v Podhomu na hiši številka 70 odkrili spominsko ploščo predvsemno revolucionarju in prvoborcu s tega območja Andreju Prešernu. Ob tej priložnosti je

krajevna organizacija Zveze borcev NOV Zasip-Podhom pred hišo, kjer je Andrej Prešeren živel in deloval, pripravila spominsko svečanost.

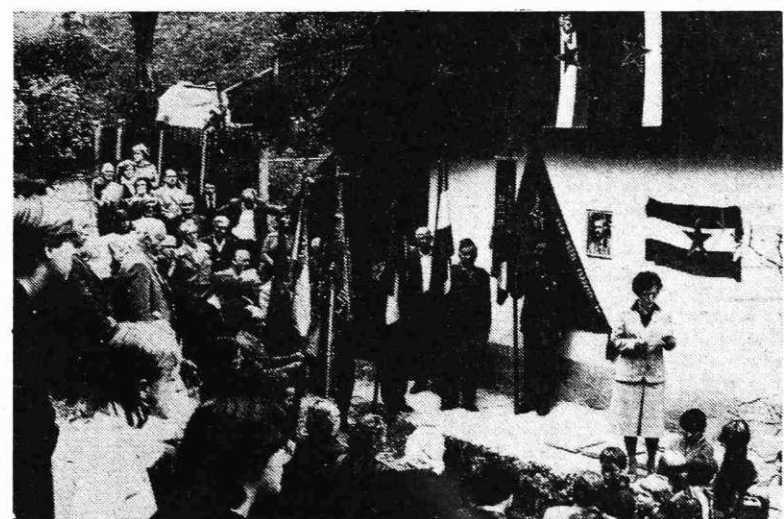
O njegovem liku je spregovorila predstavnica občinskega komiteja Zveze komunistov Radovljica Anica Por. Spregovoril pa je tudi Franci Črv v imenu jeseniškega foto-kluba, ki že nosi ime po revolucionarju in prvoborcu Andreju Prešernu. Predstavniku krajevnega odbora Zveze borcev NOV je izročil tudi plaketo kluba, ki jih podeljujejo za največje dosežke fotoamaterjev.

V kulturnem programu so nastopali člani pevskega zbora iz Zasipa in učenci osnovne šole iz Gorji.

Slavnosti so se udeležili predstavniki krajevnih družbenopolitičnih organizacij Zasipa in Gorji, praporščaki, mladina in drugi občani.

Naj še povem, da je delegacija krajevnih organizacij Zveze borcev NOB Zasip in Gorje v sredo obiskala grob Andreja Prešerna na Pokljuki, kjer je padel 19. septembra 1941.

J. R.

Ob odkritju spominske plošče Andreju Prešernu (Foto F. Sluga)

2 MARJAN MANFREDA-MARJON NASKOK NA NAJVIŠJI VRH NAŠEGA PLANETA

ko lopato snega in ledu, ki jo odkoplješ in vržeš v globino, je potrebno veliko volje in potreben je velik napor.

Ko se ozrem spet navzdol, če Stefan je prihaja, vidim, da se je obrnil in da se brez besed spušča navzdol.

Napori na tej gori včasih res presegajo človeške zmogljivosti.

Po treh urah kopanja sva na koncu z moči. Ploščad pa bo komaj dovolj velika za šotor.

Viki pripravi vse potrebno za postavitve šotora. Sam pa se spustim navzdol do mesta, kjer se je obrnil Stefan. Kuhalnik in posoda sta za naju življenjsko važna.

Počasi se vracam nazaj. Teh osemdeset metrov vzpona se mi zdi obupno dolgih. Težko jih bom kdaj pozabil.

Povsem izčrpan se privlečem do ploščadi. Viki je medtem razgrnil šotor.

Sneženje je nekoliko ponehalo, tudi veter se umirja.

Zavlečem se v šotor. Pošteno me zebe. Najprej se moram spočiti, potem šele lahko začnem sestavljati ogrodje. Viki medtem šotor od zunaj fiksira.

Streho nad glavo imava.

Povsem se je že stemnilo, ko imava končno vso opremo v šotoru.

Z nočjo se vreme izboljša. Pokažejo se prve zvezde. Postaja pa občutno hladneje. Mraz neusmiljeno načenja izčrpana telesa. Viki se loti kuhanja. Nujno potrebujeva toplo pijačo, ki naju bo ogrela.

Počasi se pripravljava na spanje. Drobni opravil je toliko, da vzamejo veliko časa in potrebno je mnogo volje, da jih opraviš.

Spala bova z dodatno uporabo kisika, tako se bova dobro spočila za jutrišnji poizkus.

Ob devetih zvečer končno obmirujeva.

Tokrat je prvič, odkar hodim v visoke hribe, da uporabljam dodatni kisik. Običajno so noči na teh višinah neprijetne, dolge in le slabo se spočiješ. Tokrat je drugače. Res je, da dolgo ne zaspiš, vendar to ni zaradi neudobja, utrujenosti ali višine. Vzmemirjen sem.

Zavedam se odgovornosti in pomembnosti jutrišnjega dne.

Bova zmogla, bo vreme ugodno?

Poskušam se spomniti, če nisva pozabila kakšne bistvene stvari.

Bo prehod na greben res tako lahek, kot sem videl popoldne v trenutku, ko se je razkadila megla.

Veliko vprašanj, na katera sedaj ni odgovora.

Odgovoril bo jutrišnji dan.

Premaga me spanec, zaspiš.

Četrtek, 10. 5. 1979

Ob dveh ponoči se pričneva pripravljati za odhod.

Medtem, ko se oblačiva in pripravljava opremo, kuhalnik veselo brenči v kotu šotora. Kako prijetno je slišati pomirjajoči glas kuhalnika.

Do hrane nama ni dosti, zato pa veliko pijeva. Pripraviva si tudi popotnico v obliki čaja.

Prste na rokah in nogah si za boljšo prekrvavitev namaže s finalgolom (mast proti revmi).

OBVESTILO BORCEM NOV KS PLAVŽ

Odbor združenj borcev NOV krajevne organizacije Plavž-Jesenice, obvešča svoje člane, da 6. oktobra organizira izlet na Notranjsko — preko Ljubljane, Rakeka, Cerknice in Loža, s povratkom prek Vrha nazaj na Jesenice.

Odhod avtobusov izpred občinske skupščine bovs jutranjih urah. Prijave z vplačilom za vožnjo sprejema dežurna služba v pisarni krajevne skupnosti — gasilski dom od četrta 27. septembra do vključno 2. oktobra vsak dan dopoldan in popoldan. Kasnejših prijav ne bomo mogli sprejemati.

Enodnevna izleta se lahko udeležijo tudi najbližji svojci. Člani ZB NOV imajo hrano brezplačno, svojci pa jo plačajo pri prijavi skupaj z voznino.

OBVESTILO BORCEM KOKRŠKEGA ODREDA

Odbor aktivna borcev kokrškega odreda obvešča vse borce odreda, ki živijo na območju občine Jesenice, da so srečanja vsak prvi petek v mesecu ob 18. uri v domu upokojencev v Selu pri Žirovnici.

RAZSTAVA GOB

Gobarska družina Jesenice bo priredila razstavo gob v prostorih balinarskega kluba Jesenice v Bazi in sicer 29. in 30. septembra ter 1. oktobra.

Razstava bo odprta od 9. do 18. ure.

VPIS V PRVI RAZRED OSNOVNE ŠOLE

Vzgojnoizobraževalni zavod Jesenice sporoča, da bo vpis v prvi razred osnovne šole v dneh od 9. do 11. oktobra. Vpisovali bodo otroke rojene leta 1973, starši pa lahko pogojno vpišejo tudi otroke rojene do 30. junija 1974. Razpored vpisa po osnovnih šolah bo naslednji:

OSNOVNA ŠOLA TONE ČUFAR JESENICE bo vpisovala 9. in 11. oktobra od 8. do 12. in od 14. do 18. ure, 10. oktobra pa od 8. do 12. ure.

OSNOVNA ŠOLA PREŽIHOV VORANC JESENICE bo vpisovala 9. oktobra od 8. do 12. in od 14. do 18. ure, 10. in 11. oktobra pa od 8. do 12. ure.

OSNOVNA ŠOLA KARAVANŠKIH KURIRJEV NOB KOROŠKA BELA bo vpisovala 9. oktobra na Blejski Dobravi od 12. do 17. ure, 10. in 11. oktobra pa od 8. do 12. in od 14. do 17. ure na Koroški Beli.

OSNOVNA ŠOLA GORENJSKEGA ODREDA ŽIROVNICA bo vpisovala 10. oktobra od 8. do 13. ure in 11. oktobra od 8. do 16. ure.

OSNOVNA ŠOLA JESENŠKO BOHINJSKI ODRED KRANJSKA GORA bo vpisovala 9. oktobra od 7. do 16. ure in 10. oktobra od 7. do 15. ure.

Starše prosijo, da k vpisu pripeljejo otroke in s seboj prinesejo izpisek iz rojstne matične knjige.

KOMUNALNO PODJETJE VODOVOD JESENICE JESENICE, SP. PLAVŽ 6a

Razpisuje LICITACIJO za rabljeni tovorni avtomobil TAM 2001, leto izdelave 1971, izključna cena 30.000,00 din.

Licitacija bo 5. oktobra 1979 ob 11. uri na argonski postaji — Kisikarna Sava Podmežaklja.

Ogled avtomobila je možen 4. oktobra od 8. do 13. ure in 5. oktobra od 8. do 11. ure.

Udeleženci licitacije morajo pred licitacijo položiti kavcijo v višini 10 % od izključne cene. Plačilo v 15-tih dneh po licitaciji. Davek plača kupec.

IŠČEMO HIŠNIKA

TVD Partizan Javornik—Koroška Bela razpisuje mesto hišnika v domu TVD.

Zaželen je starejši zakonski par, ki ima veselje do dela z mladimi zlasti na športnem področju, ali da je bil sam aktiven telovadec — športnik in da je vsaj eden brez stalne zaposlitve.

Na voljo je dvosobno stanovanje.

Interesenti naj pošljejo pisno ponudbo na TVD Partizan Javornik—Koroška Bela, Cesta talcev 8, do vključno 15. oktobra letos.

Na osnovi 42. člena statuta naravnega zdravilišča TRIGLAV Mojstrana razpisna komisija ponovno objavlja

RAZPIS DEL IN NALOG INDIVIDUALNEGA POSLOVODNEGA ORGANA ZDRAVILIŠČA

V pošte pridejo kandidati, ki poleg z zakonom določenih pogojev izpolnjujejo še naslednje:

da imajo visoko ali višjo izobrazbo upravno-pravne, ekonomske ali organizacijske smeri,

da imajo najmanj pet let prakse na vodilnih ali sorodnih delih,

da so moralno-politično neoporečni.

Kandidati naj pošljejo svoje ponudbe z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa, na naslov: Naravno zdravilišče TRIGLAV Mojstrana — razpisna komisija, Savska c. 2, 64281 Mojstrana

O izidu razpisa bodo kandidati obveščeni v osmih dneh po seji zbora delovne skupnosti zdravilišča.

HTDO GORENJKJA JESENICE, ODBOR ZA MEDSEBOJNA RAZMERJA DELOVNE SKUPNOSTI ZA SKUPNE ZADEVE

Objavlja prosta dela in naloge:

Referenta za kadrovske zadeve

Pogoji: srednje šolska izobrazba; znanje strojepisja; zaželeno eno leto delovnih izkušenj.

Delovno razmerje bo sklenjeno za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Pisne prijave pošljite v roku 15 dni po objavi na naslov: HTDO Gorenjka Jesenice, kadrovska služba, Prešernova 16.

DEŽURNA TRGOVINA

V soboto, 6. oktobra, bo na Jesenicah od 15. do 19. ure odprta trgovina DELIKATESA-Kašta 4 na Plavžu.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 35. ŠTEVILKE ŽELEZARJA

BOGDAN NORČIČ,
BRANKA KRANER, ASIR,
ONI, JV, ANINA, MANTA,
AJD, IGLA, OMERSA, LAR,
KROTA, UK, ER, URBINO,
ATLET, TAGE, PN, GA,
KG, LIEPAJA, LOMITEV,
OS, OA, INGE, INSA, IN,
BRENTAR, NA, ŠAH,
AVANTURIN, AVION,
KLOBASA, ROSEN, EPI,
BRACO KOREN, KIEL, RT,
ROBER, LENIN, DOUMER,
NAT, ATAKA, ANKETA.

IŠČEM VARUŠKO ZA ENO URO

Iščem žensko, ki bi vsak drugi teden varovala dveletno deklico od 13. do 14. ure.

Naslov: Draksler — C. železarjev št. 13.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta in dedka

FRANCA ŠTEBLAJA

se iskreno zahvaljujem zdravnikom in osebju internega oddelka jeseniške bolnice za skrb in nego v času njegove bolezni. Iskrena hvala vsem sorodnikom, prijateljem, sosedom, sodelavcem Lekarne Jesenice in obrata RTA Železarne za vence in izraženo sožalje. Hvala vsem, ki ste karkoli storili zanj in ga spremili na njegovi zadnji poti.

VSI NJEGOVI

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, dedka, brata in strica

PAVLA JAGIČA upokojenca Železarne

se iskreno zahvaljujem sorodnikom, sosedom, vaščanom, prijateljem in vsem, ki so nam v najtežjih trenutkih stali ob strani in sočustvovali z nami. Zahvaljujem se osebju kirurškega oddelka bolnice Jesenice za trud, da bi ga ohranili pri življenju. Hvala vsem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti, mu darovali cvetje in nam izrekli sožalje. Posebno zahvalo smo dolžni izreči TOZD Elektra Moste in sindikatu TOZD Strojne delavnice Železarne za podarjene vence in TOZD Planika za venec in pomoč. Zahvaljujem se oktetu DPD Svoboda France Prešeren za zapete žalostinke. Vsem, ki ste nam kakorkoli pomagali in z nami sočustvovali še enkrat hvala.

VSI NJEGOVI

ZAHVALA

Ob prerani in boleči izgubi dragega moža

IVOTA POPOVIČA

upokojenca Železarne

se iskreno zahvaljujem vsem prijateljem, sosedom in znancem, ki so ga spremili na njegovi zadnji poti, darovali cvetje in mi izrazili sožalje.

Posebne zahvale dolgujem družinam Sedej, Sušnik, Mandič in tovariščama Kapusovi in Skomavčevi ter tovarišu Markotu, ki so mi stali ob strani v najtežjih trenutkih.

Iskreno se zahvaljujem dr. Mihaelu Sajovcu za dolgoletno zdravljenje in veliko požrtvovalnost, dr. Vidali, Mencingerju, Markežu, sestri Bernard in vsem, ki so se trudili, da bi pokojnega ohranili pri življenju. Iskrena hvala tudi dr. Dražiču.

Toplo se zahvaljujem tudi Danici in Minki za vso izkazano pomoč.

Prisrčna hvala pihalnemu orkestru Jeseniških železarjev in pevcem društva upokojencev za žalostinke na njegovi zadnji poti, krajevni organizaciji ZB NOV Javornik-Koroška Bela in Francetu Trevnu za poslovilne besede. Iskrena hvala tudi praporščaku.

Iskreno se zahvaljujem tudi TOZD Energetika in nekdanjim sodelavcem iz Valjarne profilov za podarjena venca in Jožetu Urhu za ganljive poslovilne besede ob odprtem grobu.

Vsem, ki ste mi kakorkoli pomagali in sočustvovali z menoj še enkrat iskrena hvala.

ZALUJOČA žena Berta

Kaj bomo gledali v kinu

Kino RADIO

29. do 30. septembra italijanska barvna kriminalka OROŽJE SMRTI, režija Mario Caiand, gl. vloga: Jeff Blynn, ob 17. in 19. uri.

1. do 2. oktobra ameriški barvni akcijski film SUPER KASKADERJI, režija Gordon Douglas v gl. vlogi: Evel Knievel, ob 17. in 19. uri.

3. oktobra francoska barvna drama SODNIK IMENOVAN ŠERIF, režija Yves Boisseb v gl. vlogi: Patrick Dewaere, ob 17. in 19. uri.

4. oktobra ZAPRTO

5. oktobra ameriški barvni ljubzenski film VALENTINO, režija Karl Rasel, v gl. vlogi Rudolf Morejev, ob 17. in 19. uri.

6. do 7. oktobra ameriški barvni akcijski film TOBOGAN SMRTI, režija James Goldston, v gl. vlogi: George Segal, ob 17. in 19. uri

Kino PLAVŽ

29. do 30. septembra ameriški barvni akcijski film SUPER KASKADERJI ob 18. in 20. uri

1. do 2. oktobra italijanski barvni film OROŽJE SMRTI ob 18. in 20. uri

3. oktobra ZAPRTO

4. oktobra angleška barvna komedija PAMETNEJŠI BRAT SHERLOCK HOLMESA ob 18. in 20. uri.

5. oktobra francoska barvna drama SODNIK IMENOVAN ŠERIF ob 18. in 20. uri.

6. do 7. oktobra ameriška barvna kriminalka VSI PREDSEDNIKOVI LJUDJE ob 18. in 20. uri

Kino KRANJSKA GORA

29. septembra ameriški barvni pustolovski film KOMA — NA MEJI SMRTI ob 20. uri

3. oktobra ameriški barvni akcijski film SUPER KASKADERJI ob 20. uri

6. oktobra italijanska barvna kriminalka OROŽJE SMRTI ob 20. uri

10. oktobra ameriška barvna kriminalka VSI PREDSEDNIKOVI LJUDJE ob 20. uri.

Kino DOVJE

29. septembra ameriški barvni akcijski film VSE DOKLER NE UBIJEM TUDI TEBE ob 19.30

30. septembra ameriški barvni pustolovski film KOMA — NA MEJI SMRTI ob 19.30.

6. oktobra ameriški barvni akcijski film SUPER KASKADERJI ob 19.30.

7. oktobra italijanska barvna kriminalka OROŽJE SMRTI ob 19.30.

OSNOVNA ŠOLA DR. JANEZ MENCINGER BOHINJSKA BISTRICA

Razpisuje naslednja prosta dela in naloge:

1 učitelja biologije — kemije.

Prosta dela in naloge so razpisane za določen čas s polnim delovnim časom.

Pogoji: ustrezna izobrazba in ustrezne moralnopolitične lastnosti.

Stanovanja šola nima.

IZGUBLJENA ZLATA URA

Poštenemu najditelju izgubljene zlate ženske ure »Jungham«, 20. septembra, dam ob vrnitvi visoko nagrado.

Zinka Lavtežar

Cesta Franca Benedičiča 9

PRODAJA SANITETNEGA VOZILA

V zvezi z obvestilom o prodaji sanitetnega avtomobila, ki smo ga objavili v 35. številki Železarja, sporočamo interesentom, da bo javna prodaja 8. oktobra ob 10. uri in ne 1. decembra.

PROGRAM DRSANJA IN OSTALIH PRIREDITEV DO 2. OKTOBRA

UMETNO DRSAIŠČE rekreacijsko drsanje

- petek 28. septembra od 20. do 22. ure za Železarne;
- sobota 29. septembra od 14. do 16. ure in 17. do 19. splošno;
- nedelja 30. septembra od 14. do 16. ure in 17. do 19. ure splošno;

HOKEJ

na programu ni nobene tekme

GORENJSKA LIGA

- petek 28. septembra od 22.15 do 23.15 HK Naklo;
- sobota 29. septembra od 20.00 do 21.30 HK Blejska Dobrava;
- ponedeljek 1. oktobra od 22.00 do 23.30 HK Borovlje;
- sredo 3. oktobra od 21.00 do 22.30 HK Kokrica.

KOŠARKA

— sobota 29. septembra ob 19.30 uri, 18. kolo ženske SKL KK Jesenice : KK Gostol — VSTOPNINE NI.

OBVESTILO

Od 23. septembra je zaradi nastopa slabega vremena zaprto letno kopališče Ukova.

Vsem obiskovalcem in uporabnikom kopališča v sezoni 1979 najlepša hvala za obisk, hkrati pa se jim opravičujemo za občasne nepravilnosti.

Iz pisarne ŠD Jesenice

ZAHVALA

Osnovni organizaciji sindikata TOZD Transport se najlepše zahvaljujem za denarno pomoč, ki mi je bila med boleznijo zelo dobrodošla.

Lidija Potočnik

ZAHVALA

Vsem sodelavkam in sodelavcem TOZD Energetika se najiskrenejše zahvaljujem za tako lepo darilo, ki sem ga prejela ob upokojitvi. Posebno pa se zahvaljujem vodstvu PIV energije za njihovo sodelovanje in organizacijo.

Ob tej priliki se lepo zahvaljujem osnovni organizaciji sindikata TOZD Energetika, ki mi je omogočila brezplačno letovanje v Crikveni.

Vsem še enkrat najlepša hvala in veliko uspeha v nadaljnjem delu vam želi dolgoletna sodelavka

Vida Zupan

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem za pozornost in čestitke odboru ZB NOV KS Sava in občinskemu odboru ZB NOV Jesenice ob mojem življenjskem jubileju.

Drago Košir

ZAHVALA

Ob nenadni smrti moža, očeta brata in sina

JANEZA JENKA

Se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje Železarne, organizacijam zveze sindikatov Železarne in ostalim družbenopolitičnim organizacijam, športnim referentom in telesnovzgojnimi organizacijam občine, komisiji za šport pri SOZD Slovenske železarne, TVD Partizan in prebivalcem Žirovnice in vsem, ki so darovali vence in cvetje, počastili njegov spomin in ga spremili na njegovi zadnji poti.

Posebno zahvalo izrekamo vsem, ki so nam v teh težkih dneh pomagali, govornikom, praporščakom, pihalnemu orkestru Jeseniških železarjev in pevcem DPD Svoboda Franceta Prešerna Žirovnica — Breznica.

Vsem še enkrat iskrena hvala.

Zalujoči vsi njegovi

ŽELEZARSKI POKAL ŽELEZARJEM

Hokeyisti Jesenic so bili na letošnjem že šestem mednarodnem železarskem turnirju daleč najboljši in so povsem osvojili prvo mesto.

Škoda je le, da letos ni bilo češkoslovaških hokeyistov, ki so redno nastopali na jeseniških turnirjih. Redni udeleženci in moštvo, ki je največkrat zmagalo Zetor iz Brna je prvotno obljubil nastop na letošnjem turnirju, vendar je sprito pomembnosti začetka češkoslovaške prvenstva udeležbo odpovedal. Namesto njega so se jeseniški hokeyjski delavci dogovorili z drugoligašem iz Brna - Ingstavom, ki ga pa kljub temu ni bilo na Jesenice. Tako so na turnirju nastopile ekipe Feldkirchna iz Avstrije, Volana iz Madžarske, Jesenic in Kranjske gore.

Takoj je treba povedati, da je turnir po kvaliteti iger zadovoljil, žal maloštevilne gledalce, res pa je tudi, da je nekatere tekme motila pretirana grobost (Jesenice - Volan), nekatere pa gosta megla.

Hokeyisti Jesenic so se pokazali v dobri formi. Res je, da ni manjkalo tudi spodbujev, vendar je vsakek potrebno ugotoviti, da je moštvo dokaj napredovalo, nepredvidljivo.

Vidi se napredek v organizaciji napada in tudi obramba ni več tako nezanesljiva, kot na začetku sezone, čeprav bo potrebno - po besedah trenerja Svetlana Izobljati predvsem obrambno igro, s katero sploh ni zadovoljen.

Jeseničani so premagali vse tri nasprotnike, po boljši igri, zmage pa so bile tudi glede na rezultate prejšnjih. Škoda je le, da napadalec ne zna izkoristiti številnih priložnosti. To je seveda odvisno od izkušenosti, ki bo s časom in resnim treningom prišla do izraza.

Igre jeseniškega moštva si je ogledal tudi novi zvezni kapetan, ki ni bil razočaran nad igranjem večkratnih prvakov. Celotno moštvo. Nekateri elementi v igri so ga povsem zadovoljili, čeprav se sam zaveda, da je to mlada ekipa. Mnenja je bil tudi, da je način igranja jeseniškega moštva zelo moderen.

Drugo mesto je pripadlo hokeyistom Feldkirchna, ki so ga tudi zaslužili, saj so bili boljši od Volana in Kranjske gore. Volan je zasedel tretje mesto, zelo mlada ekipa Kranjske gore pa četrto, kar je bilo tudi pričakovati.

Zvrstili so se še štiri železarski turnirji in jeseniški hokeyisti so prav v četrtem poskusu prvič osvojili prvo mesto.

Na to so se posebej ponosni. Na zaključni svečanosti, ki je bila v soboto zvečer v Kranjski gori, pa so predstavniku jese-

niške železarne tovarišu Stefanu Nemcu izročili pokal, ki ga je prejel za prvo mesto, in ga podarili železarni v trajno last.

Tako so se igralci želeli na skromen način oddolžiti jeseniškim železarjem za razumevanje in podporo, ki jo je deležen jeseniški hokey že vrsto let.

REZULTATI:

1. kolo: Feldkirch - Kranjska gora 7:2 (2:1, 2:0, 1:1), gola za Kranjsko goro sta dosegla: P. Potočnik in Razingar.

ALI SMO RES POZABILI NA VSE USPEHE JESENIŠKIH HOKEYISTOV V PRETEKLOSTI?

Hokeyjska sezona se je na Jesenicah začela zelo zgodaj. Jeseniško moštvo močno pomlajeno se je že predstavilo na domačem ledu v petih tekmah. Moštvo je sicer res pomlajeno, toda sedaj je lahko trdimo, da je to homogena celota, kolektiv, katerega prava odlika je borbenost, poleg predvsem zavidljivega predvsem pri nekaterih strokovnega znanja. Ekipa je dobro pripravljena, čeprav še zelo neizkušena. Zato včasih nepotrebno prejemajo gol in ne izkoristijo izredno ugodnih situacij za doseganje golov. To je »davek« neizkušenosti.

V letošnji sezoni je sicer resno zelo težko osvojiti naslov državnih prvakov. Težko bo tudi obdržati drugo mesto, toda športnik mora biti optimist, cilj mora biti čim višja uvrstitev. Fantje se zavedajo svojih realnih sposobnosti, zavedajo se, da le z maksimalno borbenostjo, izpolnjevanjem taktičnih nalog in kolektivno igro lahko ostanejo v vrhu jugoslovanskega hokeyja. Igralci so na tekmah »turnirja železarjev« dokazali, da delajo resno, zagnano, da so na treningih prizadevni, saj se iz tekme v tekmo kaže določeno napredko.

Žal pa je to vse premalo. Sodoben športnik zahteva sodobne pogoje za delo, zahteva mnogo več kar v tem trenutku pešica amaterskih hokeyjskih zanesenjakov lahko, kljub maksimalnim naporom, nudi igralcem in trenerjem.

Ne gre tu za nikakršne osebne, materialne interese. Igralci so to že dokazali, saj nekateri zaradi nerazumevanja posameznih TOZD-ov in delovnih organizacij, še vedno hodijo na delo, zvečer pa zelo redno in prizadevno trenirajo. Svojo pripadnost klubu in hokeyju so dokazali tudi z zelo resnimi pripravami poleti, ki so redno trenirali, čeprav praktično nihče ni vedel kakšna bo usoda hokeyjskega kluba.

Jesenice - Volan 8:4 (2:2, 3:2, 3:0), strelci za Jesenice so bili: Horvat in Bešič po 2 ter Pavlič, Golja, Medved in Razingar po enega.

2. kolo: Volan - Kranjska gora 6:1 (3:0, 0:0, 3:1), gol za Kranjsko goro je dosegel Kozar.

Jesenice - Feldkirch 7:3 (1:2, 4:0, 2:1), strelci za Jesenice so bili: Klemenc in Pristov po 2 ter Horvat, Golja in Bešič po enega.

3. kolo: Feldkirch - Volan 7:4 (1:2, 5:0, 1:2)

Jesenice - Kranjska gora 14:5 (8:0, 4:4, 2:1) Strelci so bili za Jesenice: Klemenc, Pavlič in Horvat po 2 ter Bešič, Magazin, Hafner, Medved, Berlišk, Celestnik, Šcap in Pristov, za Kranjsko goro pa Potočnik 2 ter Razingar, Borse in Lah po enega.

D.

OLIPCOV MIHA-VIHARNIK IZPOD SREDNJEGA VRHA

OB 30-LETNICI PLANINSKEGA DRUŠTVA GOZD MARTULJEK (1949 - 1979)

Miha Robič-Olipcov se je rodil v hudi in strupeno mrzli zimi pred 82 let, 28. decembra 1897, na največji kmetiji v Logu pod prijaznim Srednjim vrhom in našimi najlepšimi gorami. Tu se močnato širilo na južni strani Rut grebeni vrhanskega Sklana preko Mužicev do Kukove špice in dalje prek Gule do Skrlatice in Siroke peči, tu se greben pože preko Gria v Oltarje in Ponce, dokler v Špihu in Frdmanih polinah ne doseže enkratne lepote in veličine.

Olipcov Miha se je rodil le štiri leta po ustanovitvi prve samostojne slovenske planinske organizacije. To je bil burni čas prvega narodnega preporoda slovenskega planinstva. Miha po cvetočih in razglednih Karavankah in močnatih marčuljskih gorah je bilo leta 1903 komaj šest let, ko so napredno usmerjeni ljubitelji gora v delavskem središču na Jesenicah ustanovili deseto samostojno planinsko društvo, ki je vključevalo v svoje vrste tudi kmetice, pastirje, lovce in gozdarje iz bližnje in daljne okolice. Navdušenje teh prvih gornikov pod Triglavom je našlelo na odobravanje tudi v Podkuzah in pod Prisojno, Razorano, Skrlatno in Podslanjo ter Javlovo goro. Za delo so prišli vsi, stari in mladi obeh spolov, ki so delali in živeli pod Triglavom in njegovo okolico in resnično ljubili ta veličastni planinski svet.

Mihec je kmalu odrasel igri otrok po travnikih pod Pečmi, v vodah Smeča, slapovih Jermena in naraslih vodah Hladnika, treba je bilo hoditi v solo v Kranjsko goru. Hodili so poleti in pozimi bosi ali v cokolih. Kljub temu, da je bila pot dolga, je bila za vse otroke iz Rut nadvse zanimiva. Hodili so celo iz Spodnjega in Gornjega Loga mimo Mantove in Velike jame. Predno so prišli preko Prodov in Pruha so se zanimali za vse. Četokrat so zamudili v solo in so se že pred Kranjsko goro vrnili nazaj v Log. Med potjo so vsi solari z velikimi zvoncei preganjali v zgodnji pomladi Pehtro babo in v velikem strahu prislulni Divji jagi. To so bili lepi prastari običaji, ki so jih skupaj z Mihecom poznali otroci v vaseh in krajih v Zgornjesavski dolini v davnih dneh pred sto in več leti, ko se je v robeh Martuljke razbesevalo viharno vreme. Nadvse zanimiva je bila ta solarska pot iz Rut proti Kranjski gori. Ko so bliski prižigali kresove in ognjene bakle po slemenih in je grom pretresal temelje gora, so otroci kar doma poslušali dede in babice, ki so jim pripovedovali pravljice o Bedancu, Kosobrinu, Mojci, Kekcu in Tinkari. To je bila najboljša šola za vse otroke, pravljice in povesti dedov in babic so poslušali z odprtimi usti, bolj kot besede učiteljev v Kranjski gori. Solari iz Rut so vzljubili planinski svet, posebno onega na sončni strani pod Srednjim vrhom. Na senčni, južni strani preko ceste in železnice so bili temni gozdovi in visoke gore, ki so prebadale megle in oblake in se dotikale samega neba, tam so peli svoje vseuničujoče pesem plazav, tam je »hudit vo-

kale z ognjenim bičem, od tam so prihajale deževne in viharne upe.

Olipcovu Mihi je bilo enajst let, ko je dr. Josip Tičar, župan iz Kranjske gore in predsednik Turističnega društva, leta 1908 prenesel planinsko društvo z Jesenic v Kranjsko goro, bliže goram. Komaj je Robičev Miha dorasel štoli, že je dobro poznal Bobka, Korobidja in je prav posebej poznal Benka in mnoge druge, ki so pogumno hodili v krniške, vršičke in marčuljske gore. Za solo mu ni bilo veliko mar, že v mladih letih je prislulnil klicu gora. Bil je nemiren, vedno je iskal nekaj novega, posebnega. V mladih letih je več poletij pasal drobnico in jalovo živino po robeh Velike Dnine, Suhaga vrha in Grebenca pod Mojstrovkami in Travnikom, mimo Kola in Mizic do Malega kota, kjer je gledal preko grebenov Šit in Golčice v praznino Planice.

Življenje pa je od Miha kmalu zahtevalo resnejše in težje delo. Poslovil se je od šolskih klopi in tako zelo ljubljenih gor. Še vedno je skrivaj sledil korakom Korobidja, Rebenka in Bobka, vendar se je moral zaposliti v Beli peti v tovarni verig. Leta 1912 je sodeloval pri slavnostni otvoritvi slovenskega, sedaj dr. Josipa Tičarjevega, planinskega doma na Vršču. To je bilo izredno pomembno planinsko slavlje, ne samo krajskokrajskih ljubiteljev gora, temveč vseh slovenskih gornikov.

Med prvo svetovno vojno se je Olipcov Miha zaposlil v Beljaku in pozneje se v rudniku svinec v Rablju in tako je brez prelivanja krvi preživel prvo svetovno morijo. Po vojni se je vrnil s še večjim hrepenenjem in še večjo ljubeznijo v domači kraj in domače gore. Dviral je v Belem potoku na Robičev planini in na Vršču, če pa je prilika nanesla, je skrivaj upenil tudi kakšnega srnjaka ali gamsa, njegov klubok pa so vedno krasila orlova ali petelinja peresa.

Pozneje se je nemirno, Mihovo srce umirilo in leta 1924 se je zaposlil kot čuvaj in progovni preglednik pri železnici. Po uklojiti leta 1954 se je udinjal kot graditeljski lovskih in planinskih poti v Karavankah nad Srednjim vrhom, od Smrjake do Belega potoka, v Za Aku, Pod Srcom in pod Rigljivo, Rušico in Kurjim in Črnim vrhom prav do Vitranca. Vozno je nadelal in zavaroval goste mreže lovskih in planinskih poti, po katerih sedaj varno in z ljubeznijo hodijo obiskovalci najlepših predelov našega planinskega sveta.

Olipcov Miha iz Loga je bil leta 1949 tudi soustanovitelj domačega planinskega društva, skupaj s Tomom Omanom-Breznom, Milanom Stojčičem in Klandrovo je v tem delavsko-kmečkem, turističnem naselju vzbudil ljubezen do gora. Društvo je v prvih letih oskrbovalo Koko na Gozdu pod Vrščem, nadelalo in zavarovalo planinske poti v Za Aku in pod Špih in leta 1975 zgradilo v Krnici pod Srednjim vrhom in gostiljen bivač za plezalce in alpiniste.

Za svoje neutrudljivo delo v korist množičnega, rekreativnega planinstva je Miha Robič zaslužen prejel več visokih planinskih priznanj, častnih znakov in povelj.

Uroš

Zmagovalno moštvo »turnirja železarjev«, moštvo HK Jesenice ob otvoritvi turnirja (Foto J. Rabič)

LETNE ŠPORTNE IGRE SLOVENSKE ŽELEZARJEV V CELJU

V soboto, 6. oktobra bodo na sporedu letošnje letne športne igre slovenskih železarjev in to v organizaciji komisije za športno rekreacijo delovne organizacije Žična Celje. Tekmovanje bo potekalo v šahu, plavanju, odbojki, namiznem tenisu, malem nogometu in kegljanju na asfaltu za moške udeležence ter v odbojki za ženske. Na tekmovalju, ki bo potekalo v Celju in Velenju (plavanje), bodo nastopale ekipe: Železarna Štore, Ravne, Jesenice, Plamen iz Kropce, Verige iz Lesc, Tovila iz Ljubljane, Metalurškega inštituta in Žične iz Celja.

V šahu bodo tekmovali ekipno, ekipa šteje štiri člane z eno rezervno. Ekipa igrajo z vsako, igralni čas pa je 2x10 minut.

V kegljanju na asfaltu je tekmovalje posamezno in ekipno. Ekipa šteje štiri člane, ki mečejo po 100 lučaje, seštevek kegljev pa je rezultat ekipe.

V malem nogometu je čas tekmovalja 2x15 minut, ekipe štejejo 6 + 4 igralce in so razdeljene v dve skupini. V A skupini nastopajo ekipe: Tovila, Štor, Raven in Jesenice, v B skupini pa Plamen, Veriga in Žične. Drugouvrščeni ekipi se nato borita za tretje mesto, prvuvrščeni pa za prvaka.

V moški odbojki nastopa pet ekip v dveh skupinah. V skupini A se pomerita le ekipi Jesenice in Štor, v B skupini pa Plamen, Veriga in Raven. Tudi se nato drugouvrščena borita za tretje, prvoplasirana pa za prvo mesto. Igra je na dva dobljena seta, ekipa pa šteje 6 + 4 igralce.

Tudi pri ženskah nastopa pet ekip, razvrstitev po skupinah pa je enaka kot pri moških.

V namiznem tenisu ekipe štejejo tri igralce, igra pa je na pet dobljenih iger s po dvema setoma. Tekmovanje je razdeljeno na dve starostni panogi in to do 35 let in nad 35 let. V skupini do 35 let je prijavljeno šest ekip, nad 35 let pa štiri ekipe, igrajo pa vsaka z vsako.

Pri plavanju se tekmuje posamezno in ekipno. Za vsako ekipo nastopata po dva tekmovalca v več starostnih skupinah.

Za uvrstitve ekipe pa se šteje le po en rezultat štafete. V štafeti pa nastopa po en tekmovalac iz vsake starostne skupine.

Najboljši trije posamezniki v vsaki panogi prejmejo medalje, najboljše tri ekipe pa pokale, ostale ekipe pa diplome. Razglasitev rezultatov bo v soboto popoldan v Hotelu Celeia. Športniki iz naše železarne bodo nastopili v vseh panogah in upamo, da nas bodo dostojno in uspešno zastopali.

MLADINSKI PETEROBOJ V MEDVODAH

Letošnji tradicionalni peterboj železarjev, kovinarjev, steklarjev, gumarjev in kemikov bo v nedeljo, 7. oktobra v Medvodah. Na tekmovalju bodo nastopili mladi delavci iz Jesenic, Ferralita iz Žalca, Steklarne iz Hrstnika, Save iz Kranja in Donita iz Medvod. Pomerili pa se bodo v malem nogometu, namiznem tenisu, rokometu, šahu, ribolovu, streljanju z zračno puško, odbojki in kegljanju na asfaltu, ženske pa v kegljanju, streljanju z zračno puško, metanju pikada in namiznem tenisu.

V malem nogometu pet ekip igra vsaka z vsako, igralni čas pa je 2x20 minut. Ekipa šteje šest igralcev in vratarja, menjava igralcev pa je neomejena.

Pri namiznem tenisu ekipa šteje tri igralce, igra se na dva dobljena seta in do pet dobljenih iger in to vsaka ekipa z vsako.

Igralni čas pri rokometu je 2x20 minut, ekipa pa igrajo vsaka z vsako.

Pri šahu ekipa šteje tri člane, sistem igranja pa bo dogovorjen naknadno.

Pri športnem ribolovu ekipa ravno tako šteje tri člane. Streljanje z zračno puško bo na razdalji desetih metrov in to 20 strelcev in pet poskusnih.

V odbojki se igra na dva dobljena seta, v kegljanju na asfaltu pa ekipa šteje šest članov, ki mečejo po 100 lučaje.

Pri ženskah ekipa za kegljanje šteje štiri članice, ki mečejo po 100 lučaje, ekipa pri streljanju z zračno puško šteje tri strelke, ki streljajo 20 strelcev plus pet poskusnih. Mladinke pa se bodo pomerile tudi v metanju pikada na razdalji petih metrov v tarčo 1x1 meter in to v desetih metrih in v namiznem tenisu, kjer bo ekipa štela dve mladinki.

Pričakujemo, da nas bodo naši mladi delavci in delavke zastopali dostojno tudi tokrat. Odhod avtobusa za jeseniške ekipe bo v nedeljo 7. oktobra ob 7. uri izpred Čufarja. Avtobus se bo ustavljal na vseh postajališčih do Radovljice.

Košarka

JESENICE : KK ILIRIJA 36 : 73 (23:41)

V tekmi izven konkurence proti novemu zveznemu ligasu so Jeseničankam uspelo po nezanemljivi igri.

Za Jesenice igralce: Azman 6, Stražisar 5, Bertonec 11, Ulčar 2, Leskovar 18, Crnkovič 2, Vavpotič 29, Slaninik, Pavkovič, Sudukovič.

Trener Jesenic je igral večji del tekme z drugo postavbo, ker ga je čakala naslednji dan pomembna tekma z ekipo Alpine iz Zirov. Tekma z Ilirijo je služila zgolj za trening nekaterih kombinacij.

KK JESENICE : KK ALPINA 81 : 88 (41 : 32)

Tekmo z vodilno ekipo lige so Jeseničanke izgubile nesrečno ob asistenci pristranskih sodnikov. Nastopale so: Azman 18, Bertonec 11, Ulčar 2, Leskovar 18, Crnkovič 2, Vavpotič 29, Slaninik, Pavkovič, Sudukovič.

Alpina, ki je sicer razred zase v ligi, saj še ni izgubila nobene tekme niti doma niti v gosteh, pa naj bo to v konkurenci ali z zveznimi ligasi izven konkurence, je bila na Jesenicah na pragu poraza. Domačinke so se rutiniranim gostjem krepko postavile po robu. Še posebej sta k dobri igri pripomogli povratnici Leskovarjeva in Crnkovičeva, ki vse prehitro zaključujeta uspešno igralsko pot.

Jeseničanke so povedle že na začetku srečanja, tik pred odmorom pa so uspeli rezultat povišati celo na devet košev v svojo korist. Tak razvoj dogodkov kot kaže, ni bil po volji sodnikom, ki sta se do sredine prvega polčasa prisodila najboljši domači igralci Tanji Vavpotičevi tri osebne napake. Tanja je morala zato skoraj vso tekmo igrati zelo oprezno v obrambi pa tudi pri prodiranju na napadih. Gostje so se tako Jeseničankam uspeli proti koncu tekme približati le na en koš razlike. Takrat je gostujoča igralka v naletu podrla nepremično Vavpotičevo na tla, sodnika pa sta dosodila peti prekršek domači igralci. Po odhodu domačega kapetana z igrišča pa so se gostje razigrale in zmagale. Škoda pomembnih točk, ki bi že pomenil nastop v super ligi, tako pa bodo Jeseničanke skušale presenetiti solidno ekipo Save v Kranju. Pomembno tekmo bodo igralle danes v četrtek, 27. septembra v Strazišču.

LOKAINVEST : JESENICE KADETINJE 66 : 31 (37 : 12)

Starejše pionirke z Jesenic so tokrat izgubile srečanje z vrstnicami iz Škofje Loke.

Za Jesenice so nastopale: Borenovič, Markez 4, Ališič 6, B. Kantarevič 9, Sodukovič 6, Komelj 2, Mlačnik, Kučina, Lah in E. Kantarevič.

Domačinke so si prednost priborile že v začetku srečanja in so jo potem vse čas tekme le še povečevale. Gostje so prišle v Škofjo Loko oslabilene, ker je istočasno nastopalo pet kadetinj na članski tekmi proti Alpini na Jesenicah.

V.

MESEČNI HITROPOTEZNI ŠAHOVSKI TURNIR

V nedeljo, 30. septembra bo ob 9. uri v šahovskem domu na Jesenicah redni mesečni hitropotezni turnir za mesec september. Že naslednji četrtek, 4. oktobra, pa bo ob 18. uri redni mesečni hitropotezni turnir za mesec oktober.

Vabi šahovsko društvo Jesenice.

TRIM ODBOJKA ZA ŽENSKE

Vse ženske, ki so zaposlene v Železarni in so zainteresirane za trim odbojko obveščamo, da je na razpolago telovadnica v ŽIC v petkih od 20. do 22. ure.

Pričakujemo čim večjo udeležbo!

PRED 70 LETI JE BILA PRVA ŽENSKA V SEVERNI STENI TRIGLAVA

Triglavske prijateljke so bili pred 108. leti naši prvi organizirani planinci. Ivan Zan, kaplan v Srednji vasi je bil njihov ustanovitelj. Poštar Tomaž Zupanec, učitelj Jakob Mencinger in trgovec Jože Ravbecar pa so bili v Bohinjski Bistrici njegovi zvesti sodelavci in pomočniki. Tedaj, 93 let po prvem pristopu »starih srčnih ljudi« na vrh očakov Kranjskega si vseh poglavarja, »Triglava«, je bila v Bohinju močno prisotna potreba po ustanovitvi prve slovenske planinske organizacije.

Oče Jože Skantar, Sestov, je bil skupaj s sinom Lovrencem srce in duša zgodnjega preporoda našega planinstva. Na Ledinah, na južni strani Triglava sta za naše prvo »gorsko« društvo, Triglavske prijateljke, zgradila Triglavski templj (2408 m), ki je bil prva sicer skromna planinska postojanka v Triglavu. Oba Skantarja pa sta z Ledin, kjer danes stoji Planika, zgradila tudi prvo nadelano pot skozi Triglavsko

vključevale poleg planincev, plezalcev in alpinistov tudi tovarišice.

Po Ivanu Bergincu, Struklju, divjemu lovcu, gonjaku in zapriseženemu lovcu iz Trente, ki je leta 1890 baje prvi preplezal severno steno Triglava, visoko 1250 m, tretjo najvišjo steno v vzhodnih Alpah, takoj za Watzmannom in Hochstetadom, je bila severna stena Triglava ukročena tudi leta 1906 po modernih plezalcih in alpinistih. Ta prepadna in prevrvena stena Triglava je postala tudi začetni cilj ženskega planinstva.

Pred 70. leti, ali 131 let po prvi zmagi na Triglavu ali 39 let po prvem uspehu Rozalke Skantarjeve, je 10. septembra 1908 ukrotila in premagala severno steno Triglava v nemški smeri tudi Ana Klauer z bratom Emilom. S tem uspehom je bil dan startni znak za druge ženske uspehe v tej steni. Ženski plezalni šport in alpinizem sta tedaj že zelo visoko segala v sam vrh svetovnega alpinizma. Velika stena od leta 1921 nikakor ni bila več tabu niti za plezalce, niti za plezalko. Še skalasi je pri nas naglo rastele številne močane in tehnične sposobne kader odličnih plezalcev in uspešnih plezalk. Mira Marko-Debeljakova, je skupaj s Pavlo Jesihovo kotila in premagovala številne težke prepade in prevrse stene. 24. avgusta leta 1924, pred 55. leti, je severno steno Triglava po slovenski smeri preplezala Nevina Rebek-Prevc. Ta uspeh je bil dosežen isti dan, ko se je v Steni smrtno ponesrečil Vladimir Topolovec, ki je padel v zloglasni Črni graben. Njegove žalostne ostanke so dobili naši plezalci štiri leta pozneje leta 1928, ko so plezali Gorenjsko smer.

Za Pavlo Jesihovo, Miro Marko-Debeljakovo, Nevino Rebek-Prevc in številnimi drugimi skalasičami se se med obema vojnama zvrstile in predstavile še številne druge plezalko, ki so se uveljavile v domačih in še bolj zahtevnih tujih stenah. Po osvoboditvi je novi val naših plezalk in alpinistov iz Barbo Lipovšek, Ščetin in Slavko Mrežar-Suhač, stopil v isti korak z elito ženskega alpinizma v svetu.

V naših alpinističnih sekcijah in odsekih se vzgaja, šola in kadi kader naših plezalk in alpinistk, ki je sposoben nadpoprečnih dejanj v stenskih navezah. Njihova imena se omenjajo tudi v arni svetovnega alpinizma. Mlade plezalko naglo napredujejo. Kar ni uspelo pred 109. leti Rozalki Skantarjevi in pred 55. leti Nevini Rebek-Prevc ali Miri Marko-Debeljakovi in Pavli Jesihovi med obema vojnama, je v veliki meri uspelo Barbi Lipovšek-Ščetin in Slavi Mrežar na grebenih sedemdesetakov. Po njihovih prijemih in stopih trenutno naglo hite Danica Černič-Sabolekova in številne druge, ki imajo odli in korake uprte v visoke in težke dosegljive cilje. Ustvariti jim je treba samo ustrezne, najboljše pogoje, da na svoji stni poti ne bodo omagale, kajti vzpon je težak, naporen in zahteva resnično navdušenje in veliko ljubezen. Tudi one so sposobne dosežkov, ki jih dosegajo naši himalajci na Makalužu in Everestu.

Naši fantje so dokazali, da kar zmoro Reinhold Messner, zmorejeto tudi oni, naloga naših odličnih vrhunskih plezalk in alpinistkin pa je, da dokažejo, da so tudi one sposobne zmagovati na strehi sveta, kjer so bile uspešne in zmagovite tri prve zmagovalke Mount Everest Japonka, Kitajka in Poljakinja.

Na poti in vzponu k vrhu svetovnega alpinizma jim želimo popolnega uspeha in vso srečo.

Pavla Jesih, zmagovalka številnih prvenstvenih smeri v naših gorah

vrata na Mali Triglav in jo opremila z lesenimi klini in komarčami, po njej sta pred 109. leti, sredi poletja 1870 vodila na Triglav svojo hčer in sestro, Rozalko Skantar, Sestovo, ki je bila tako prva ženska na Triglavu (2864 m). Rozalka Sestova je tako za polnih 29 let prehitela svoje vrstnice iz Škofje Loke, katere je že leta 1841 vabil Henrik Freyer, kustos ljubljanskega muzeja in prvi samohodec na Triglavu. Tri leta pozneje, pred 105. leti, so se povzpelle na vrh Triglava tudi tri planinke iz Ljubljane (Ljudmila Klemenčič, Hilda Krišper in Julija Moos). Tako so po letu 1874 postale ženske pohodi in vzponi na Triglav številnejši, ker so gorniki iz Bohinja, Doline in Trente na naš najvišji vrh zgradili vrsto zavarovanih planinskih poti.

Planinstvo, plezalni šport in vrhunski alpinizem so hiteli v svet in tudi pri nas z naglimi koraki, v skokih v množičnost in hrupnost, ekstreznost, kjer so se aktivno